

S. Sievertsen Buvig:

**Een
gedreven
vroedvrouw**

(1904 - 1947)

S. Sievertsen Buvig:

EEN GEDREVEN VROEDVROUW

(1904 - 1947)

S. Sievertsen Buvig

DOOR J. KLOMP

November 1995

Inleiding

Het was 1948. Zoals velen was ook ik padvindster geworden in mei 1945, direct na de bevrijding.

Na en naast 'sluipspelen' en stokbrood bakken boven houtvuurtjes bespeurde mijn moeder na enkele jaren een behoefte aan wat méér. Gestructureerde beroepsvoorlichting bestond nog niet. Zo besloot mijn moeder om bij ons thuis enkele avonden te organiseren voor mij en mijn medepadvindsters over 'vrouwelijke beroepen'. Spreeksters putte zij uit de 'Vereniging voor vrouwen werkzaam in beroep en bedrijf', waar zij lid van was.

Eén van de gasten was Mej. Zr. Sievertsen Buvig, oud adjunct-directrice van de vroedvrouwschool te Amsterdam. Ik herinner mij vaag een niet al te grote, oudere vrouw met een rond, blozend, gerimpeld gelaat. Wat zij verteld heeft? Daar herinner ik mij niets van - ik vraag mij zelfs af of ik toen besepte hoe kinderen ter wereld kwamen. Een week later werden wij ontvangen in de vroedvrouwschool in de Camperstraat. In het leslokaal vertelde Dr Kloosterman, toen directeur, over de resusfactor. Mej. Huidekoper liet ons een placenta zien. Dat zijn beelden, die mij wèl zijn bijgebleven. Veel indruk heeft het beroep van vroedvrouw toen niet op mij gemaakt. Ik was wel aanwezig bij de beëdiging van Joos (Glasbergen-) van Oorschot, in 1953, in 1945 mijn padvindstersleidster, die ik véél later weer terugvond als hoofdbestuurslid van de Bond van Nederlandse Vroedvrouwen. Maar verder ging ik op in mijn studie en in alles wat destijds bij een welgevuld studentenleven hoorde. De term 'vroedvrouw' kwam daarbij niet voor, ook niet in de colleges verloskunde van Prof. Bouwdijk Bastiaanse en zijn stafleden. Vroedvrouwen 'in functie' ontmoette ik pas tijdens mijn co-assistentenschap verloskunde in 1959 en ook toen zou ik raar hebben opgekeken bij een voorspelling dat ik vanaf 1967, als gynaecoloog, in steeds toenemende mate nauwe banden met die beroepsgroep zou krijgen.

Toen ik in 1970 als directeur, jawel, van de vroedvrouwschool mij installeerde in de eerbiedinboezemende directeurskamer ben ik al snel in de tientallen laatjes van de eikenhouten kasten gaan snuffelen. Alles daarin lag onder een dikke stoflaag al jaren in ruste. Ik vond een verslag van het eerste praktijkjaar van Zr. Sievertsen Buvig in Ammerzoden en ik bood dat ter publikatie aan aan het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde. Ik vond méér publikaties van haar hand en ik herinnerde mij de ontmoeting in 1948. Ik vond uit, dat zij nog in leven was. Helaas was zij toen al te ziek om mij te ontvangen en korte tijd later is zij overleden.

Af en toe dacht ik nog wel eens aan haar en het begon mij te bevreemden dat er geen portret van haar in de school aanwezig was en dat zij grotendeels vergeten leek te zijn. Mijn nieuwsgierigheid naar haar doen en laten in de vroedvrouwenwereld kon ik pas gaan bevredigen na het neerleggen van mijn werk.

Het resultaat vindt U in de volgende bladzijden.

De eerste jaren

Sieke Sievertsen Buvig werd geboren op 11 februari 1883 te Amsterdam. Haar geboorte werd aangegeven door de vroedvrouw Maria Sophia Jansen-Malet, een buurvrouw. Het geboorte-adres was de Kleine Kattenburgerstraat 98b (de vroedvrouw woonde op no 110). Haar moeder was Trijntje Kolle. Haar vader was ten tijde van de geboorte afwezig; hij was zeeman. In de geboorte-akte staat genoteerd: Olaus Sievertsen Buvig, zich

noemende Olaus Sievertsen. Hij was afkomstig uit Noorwegen vertelt Mej. Sievertsen Buvig in 1961 in een interview met Joke Fehmers voor het Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde.

In 1904, 21 jaar oud, werd zij leerling op de Rijkskweekschool voor Vroedvrouwen te Amsterdam. Sinds september 1900 was de school gevestigd in de Camperstraat. Dr Meurer was nog 'leeraar'. Directrice was Mej. Bing. De opleiding duurde 2 jaar. Alvorens te worden toegelaten moest zij een toelating-examen afleggen. Iets over dit toelating-examen is als bijlage I opgenomen (zie pag. 53). Hòe de opleiding toen werd gegeven en hòe de opleiding door Sieke werd ervaren, dat weten wij helaas niet. Wel bestaan nog de jaarverslagen uit die tijd. De verslagen van de twee jaar, die zij als leerling op de school vertoefde zijn als bijlage II opgenomen (pag. 57).

12 leerlingen begonnen in 1904 met de opleiding. Slechts 5 van hen werden onvoorwaardelijk bevorderd tot het tweede studiejaar. Sieke was één van deze vijf. Een jaar later, op 25 juni 1906, legde zij met gunstige uitslag het examen tot vroedvrouw af.

De jaren in Ammerzoden

In 1907 werd zij benoemd als vroedvrouw in Ammerzoden. Zij was ongetwijfeld gemeentevroedvrouw, belast met de zorg voor de armlastigen in de gemeente. Hiernaast was het vroedvrouwen toegestaan een eigen praktijk te hebben, tegen een gering honorarium voor de lagere sociale klassen. Helaas zijn in de Tweede Wereldoorlog de archieven van Ammerzoden verloren gegaan.

In het *Tijdschrift voor Praktische Verloskunde* van 1 januari 1909 vinden we de eerste bijdrage van haar; er zullen er nog talloze volgen. Deze eerste bijdrage is een 'mededeeling uit de praktijk' en zijzelf heeft het als titel meegegeven: "Een donkere bladzijde in het register van een vroedvrouw". Wij leren eruit, dat reeds toen het urine-onderzoek op eiwit tijdens de zwangerschap als gewenste voorzorgsmaatregel werd beschouwd. De praktijk in Ammerzoden strekte zich uit over een groot gebied, de zwangeren waren echt niet van zins urine te (laten) brengen naar de juffrouw en het was ondoenlijk om (per fiets?) de zwangeren te bezoeken. Zo werd op den duur slechts bij primi's, vooral bij klachten en zonder regelmaat, de urine nagekeken. Een 19-jarige primi à terme zonder oedeem en zonder klachten krijgt durante partu eclamptische insulten. Na een geforceerde dilatatie van de cervix en een forcipale extractie van het reeds dode kind sterft de moeder. Mej. Sievertsen Buvig verwijt het zichzelf, maar verwijt het ook aan de omstandigheid dat een vroedvrouw om in leven te blijven een veel te uitgestrekt praktijkgebied moet hebben op het platteland. Het moet haar ernstig geschokt hebben, deze gebeurtenis, juist haar, die blijkens de door haar bijgehouden verslagen van haar bevallingen in Ammerzoden zo zorgvuldig waarnam en werkte.

Deze verslagen, gepubliceerd in het *Tijdschrift voor Praktische Verloskunde* van november 1970 e.v., zijn als bijlage III opgenomen (zie pag. 59).

In het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde van 1 mei 1910 schrijft zij een ingezonden stuk met als titel *Wat staat ons vroedvrouwen te doen in den tegenwoordigen tijd?* De toon van het schrijven doet ons wat geëxalteerd aan, het is ook nog maar in het begin van haar carrière. Toch neem ik dit schrijven in zijn geheel hier op. De inhoud geeft aan, waar zij zich haar hele leven voor heeft ingezet: eenheid en solidariteit onder vroedvrouwen ter verbetering van haar positie.

"Bovenstaande vraag, voorkomend in het Tijdschriftnummer van 1 Maart 1910, en het heele daarop volgende schrijven, klinkt mij als een noodkreet in de ooren. Als een noodkreet, die spontaan opklinkt uit de keel van een ambt-zuster. Van een ambt-zuster, die doordrongen is van het edele van haar beroep, het nuttige van haar werkring. Die, als een striemen in het aangezicht voelt de achteruitzetting van haar stand. Het zij mij toegestaan naar aanleiding van die vraag het volgende op te merken.

Allereerst dan: is die noodkreet gerechtvaardigd? En ik antwoord met een hartgrondig: ja. De Nederlandsche vroedvrouw staat in de meerderheid der gevallen maar zeer laag aangeschreven. Het beroep van vroedvrouw is in de oogen van 't grootste gedeelte van ons volk een beroep, dat overgelaten kan worden aan menschen, die nu niet zoo heel hoog behoeven te staan, noch wat hun ontwikkeling, noch wat hun persoonlijkheid aangaat. Het zou veel te ver voeren, als we ons lieten verleiden, de oorzaken van die publieke opinie op te sporen. We zouden dan eeuwen terug moeten gaan en nagaan, hoe vroeger weliswaar de vroedvrouw alleenheerscheres op haar gebied was, maar meestal uitblonk door ruwheid en domheid en door gemis aan eenige wetenschappelijke opleiding. We zouden dan na kunnen gaan, hoe ook nog niet zoo heel lang geleden die eigenschappen in de vroedvrouwenwereld meermalen voorkwamen en we zouden dan vast moeten stellen, dat ook in het tegenwoordige vroedvrouwencorps de persoonlijke eigenschappen van vele vertegenwoordigsters dikwijls helaas nog veel te wenschen over laten. En al zouden we natuurlijk niet meer kunnen wijzen op toestanden als voor eeuwen - 't is niet alleen de schuld van die vervlogen dagen, dat menigeen nog vindt, dat de vroedvrouw verre van hoog staat. En, waar de vroedvrouw laag aangeschreven staat, daar ziet men ook min neer op haar werk. Maar zooals gezegd, dit zou te ver voeren. We stippen slechts aan, om te doen uitkomen het rechtvaardige van dien noodkreet. En, stellen we daarnaast het werk van de vroedvrouw, zooals dat in alle gevallen zijn moest en zooals het dus ook door het publiek beschouwd moest worden. Het blijkt dan een weliswaar verantwoordingsvolle, maar toch zoo heerlijk mooie werkring. Zoo bij uitstek geschikt voor een ernstige vrouw. Een werkring, waaraan die vrouw zich geheel kan geven, van 't begin tot het einde, vanaf de eerste anatomieles op de kweekschool tot aan de laatste verlossing die zij leidt. Een werkring, waarin de beste en hoogste menselijke eigenschappen geeischt worden ten einde het werk te volbrengen, zoo goed dit kan. Maar ook een werkring, die soms ontzettend moeilijk is. Die een grote mate van kracht vereischt. Kortom: een werkring, die 't volste recht heeft op ieders achting en die noodzakelijk opgeheven moet worden, opdat zij zich ten volle ontwikkelen kan en worden datgene, waarop zij krachtens haar superioriteit recht heeft. En zoo zijn we weer aan ons uitgangspunt terug, want onmiddellijk volgt de vraag:

'Wat staat ons vroedvrouwen te doen, in den tegenwoordigen tijd?'

Het beste antwoord op die vraag vinden we in hetgeen onze Deutsche collega's tot stand gebracht hebben en ons leeren in het ook in ons Tijdschrift verschenen artikel van Frau Olga Gebauer. De grondtoon, die als een dreunende bas door het gansche artikel broemt luidt: éénheid, éénheid, éénheid. En in die éénheid schuilt de kracht, die wij missen en die onzen stand met reuzenschreden vooruit zou brengen, als we die bezaten. En de eerste éénheid, die in ons vaderland een schreeuwende noodzakelijkheid is, is de éénheid van alle Nederlandsche vroedvrouwen. 't Wordt daar reeds gezegd: 'Alle Nederlandsche vroedvrouwen aangesloten, dat is de eerste stap op den weg, die naar een verdere éénheid voert'. Best. De oplossing ligt voor de hand. Iedere vroedvrouw worde slechts lid van.... ja, daar grijnst al de verdeeldheid. Van den Bond of van de Vereeniging, - van de Vereeniging of van den Bond? En neem nu een vroedvrouw, die pas van de kweekschool komt. Wat weet zij van Bondsdeugden of Vereenigingsschitteringen? Ze slingert naar rechts of ze slingert naar links, wordt (we nemen het gunstigste geval, want de meeste jonge vroedvrouwen zullen zich misschien niet eens de moeite van 't slingeren getroosten) òf een ijverig Bondslid òf een ijverig Vereenigingslid en acht het dan haar dure plicht om in 't eene geval de Vereeniging, in 't andere geval misschien den Bond als haar vijand te beschouwen.

Verdeeldheid, verdeeldheid en nog eens verdeeldheid. Van samenwerking geen sprake, van toenadering (althans van de Bondszijde) geen zweem. Dat moest zoo niet zijn, en dat zal in de toekomst tot niets leiden. Best kunnen we ons voorstellen, dat daar een groep vroedvrouwen is, die anders meent en anders wil in enkele aangelegenheden dan een andere groep. En er zou niets tegen zijn, als in ons vaderland èn een Bond èn een Vereeniging bleef bestaan. Ja, zelfs zouden we het toejuichen als er in de toekomst, om de Zuidelijke vroedvrouwen bijeen te houden, b.v. nog een vereeniging van R.-Kath. vroedvrouwen of iets dergelijks ontstond. Dat zou geen versnippering van krachten zijn. Dat zou kunnen leiden tot heerlijke samenwerking, als maar alle leden in zich voelden dit groote beginsel: vroedvrouw ben ik, Nederlandsche vroedvrouw, en of ik nu aangesloten ben bij Bond A, of Bond B, of Bond C, wat doet er dát toe; als vroedvrouw wil ik meehelpen, zooveel als in mijn vermogen is, om den stand waartoe ik behoer, in mijn vaderland zoo hoog mogelijk op te voeren. Is dat geen krachtig beginsel? Daarvan goed doordrongen worden alle thans bestaande onderlinge verschillen zoo belachelijk klein. Welk een peuterige bekrompenheid spreekt dan niet uit de handeling met de bonds bibliotheek. Zie, dat zijn kwesties, waaraan o, zooveel kracht en o, zooveel tijd en o, zooveel verdraagzaamheid verspild worden. Maar vroedvrouwen, ziet dan toch in, hoe ondergeschikt die kwesties zijn en richt Uw blikken op een verhevener doel. Of is het niet veel belangrijker, dat er nog zooveel vroedvrouwen zijn, die half hongerlijden, dat er nog ouden van dagen zijn, die werken moeten, maar haast niet meer kunnen en die daar rondloopen als een levende aanklacht, dat er ambtssusters zijn, die elkander als felle concurrenten beschouwen en als vijanden tegenover elkander staan? Wilt toch wat beters, dan elkander in de haren zitten en tegenwerken. Nooit wordt er zodoende iets bereikt.

Maar, afbreken is gemakkelijk. Waar echter zijn de materialen tot opbouw te vinden? Uw Deutsche ambtsgenoote doet ze u aan de hand. Daar in Duitschland bestaan

vele vereenigingen, ge hebt het gelezen. Iedere vereeniging werkt tot op zekere hoogte zelfstandig. Maar, hoog boven alle vereenigingen uit staat als centrale éénheid de 'Vereinigung Deutscher Hebammen'. Zij overziet het gansche vroedvrouwencorps. Zij heeft als in een goed geordenden staat het centrale bestuur in handen. En zoo moest het ook in ons land worden. Zooals nu staat hier de Bond, daar de Vereeniging. Ontegenzeggelijk in het teken van strijd. Maar, als nu eens boven Bond en boven Vereeniging uit gevormd werd een Centrale Raad, waarin èn de Bonds- èn de Vereenigingsafgevaardigden zitting hadden; die verder bestond uit personen, die zooveel mogelijk buiten het directe vereenigingsleven stonden, zooals bv. eenige doktoren en de hoofden van kweekscholen. En als die Raad zich dan eens evenals de Deutsche 'Vereinigung' als doel stelde bv.:

Het vereenigingsleven der vroedvrouwen zooveel mogelijk in de hand te werken en de verschillende autoriteiten en het publiek trachten te overtuigen van 't groote nut, van een goed geschoolden en goed verzorgden hoogstaanden vroedvrouwenstand. Ze kon het eerste bereiken, door de verschillende reeds bestaande vroedvrouwenvereenigingen en de mogelijk nog op te richten, met raad en daad te steunen. Ze kon, en daarom zou het zoo goed zijn als hoofden van kweekscholen er zitting in wilden nemen, vooral de leerling- vroedvrouwen opmerkzaam maken op de noodzakelijkheid van aaneensluiting. Evenals in Duitschland, kon ze door tijdschriftartikelen of brochures of adressen aan de autoriteiten, werken aan de opwekking van belangstelling bij 't publiek voor den vroedvrouwenstand. En daarom zou het zoo goed zijn, als eenige doktoren in die Raad zitting wilden nemen en zich wijden aan dit groote maatschappelijke belang. Want zal 't woord van een man der wetenschap niet eerder vruchtbare aarde vinden, als 't woord van een simpele vroedvrouw? Verder zou de Raad kunnen streven naar regeling der maatschappelijke positie der vroedvrouwen in de uitgebreidste beteekenis van het woord. Weder, evenals in Duitschland, zou ze kunnen trachten om te beginnen een eenheid in regeling te krijgen van het bestaan der plattelandsvroedvrouw. En juist als de jonge vroedvrouwen in 't oog gehouden worden zal dit zooveel gemakkelijker gaan. Men kan hen b.v. verzoeken bij aanstelling in dorp of gemeente aan dien Centralen Raad de uitgebreidste inlichtingen te verstrekken omtrent de financiële regeling en deze van zijn kant kan dan zijn maatregelen nemen ter bevordering van het doel. Bovendien is dit ook hierom zulk een belangrijk punt, omdat positieverbetering der plattelandsvroedvrouw noodzakelijk een gunstig gevolg moet hebben. Want, men mag verwachten dat dan de tegenwoordige oopenhoping van vroedvrouwen in de groote steden wat verminderen zal en menige jonge vroedvrouw liever naar buiten zal trekken met een verzekerd bestaan dan in een stad blijven met een onzekere positie. Dat vroedvrouwenverdrag, door onze Deutsche zusters ingevoerd, is prachtig en zou ook ten onzent van groote betekenis kunnen blijken.

En nu hoor ik al menigeen zeggen, dat ik slechts spreek over positieverbetering, maar vergeet, dat er in de vroedvrouw zelf nog zooveel te verbeteren valt. En ik stem dit volkomen toe. Maar, ik meen ook stellig, dat, hoe beter de positie van vroedvrouw wordt, hoe hooger ook het gehalte zal stijgen en hoe meer men ook mag eischen.

En zoo zou die Centrale Raad zijn program zoo uitgebreid mogelijk kunnen maken. En rustig zou hij kunnen voortbouwen, geholpen direct en indirect door alle vroed-

vrouwen, aan de voltooiing van zijn werkplan. En rustig ook zouden de verschillende vereenigingen kunnen doorwerken. Want bij haar zouden blijven berusten de belangen der vroedvrouwen in engeren zin en daaraan zouden zij al hun krachten kunnen besteden. Ze zouden een edelen wedstrijd kunnen aangaan in 't steeds meer en steeds beter zorgen voor haar leden, in 't streven naar vermeerdering van kennis en ontwikkeling. Al hun krachten zouden ze kunnen inspannen om overal herhalingscursussen in 't leven te roepen en vergaderingen met wetenschappelijke voordrachten; om voortdurend in contact te blijven met de veraf wonende leden, opdat ook die voelen zouden den band, die allen bijeen hield. En alle onderlinge verdeeldheid zou dan over 't hoofd gezien kunnen worden, zou desnoods onder elkaar uitgevochten kunnen worden, zonder de organisatie als zoodanig te schaden. En zoo zou er gewerkt kunnen worden.

Veel zal er misschien zijn in mijn schrijven, dat niet helder is en niet ieder voldoet. Maar 'k teeken ook slechts in ruwe trekken. En 't is mij maar te doen om dit ééne te doen uitkomen: éénheid in de vroedvrouwenwereld is eerste eisch. Deze éénheid bestaat thans niet, maar kan verkregen worden, als boven en met medewerking van de verschillende organisaties een Centrale Raad (of welke naam men dit lichaam ook geven wil) gevormd wordt, die een bond vormen zal, die de verschillende organisaties bindt. Bovendien zal de taak van dien Raad zijn: te arbeiden aan de belangen van het Nederlandsch vroedvrouwencorps in zijn geheel.

Wat verder niet helder in mijn schrijven is, zal volkomen verklaard worden bij aandachtige lezing van het artikel van Frau Olga Gebauer. Er is dan ook niets nieuws in hetgeen ik voorsla. Alles wat ik hier neerschrijf is mij door dat artikel klaar geworden. Mochten er evenwel ambtssusters zijn, die 't in hoofdzaak met mij eens zijn, ik ontving dan gaarne een bewijs hunner instemming. Zijn er ambtssusters, die niet met zulk een regeling mee kunnen gaan? Ons Tijdschrift geeft hoop ik wel een plaatsje voor haar meening. Gedachtenwisseling heeft haar nut, want daaruit ontstaat dikwijls veel helderheid. Laat slechts ieder in 't oog houden, dat ik noch den Bond noch de Vereeniging wil afbreken. Integendeel. Als rechtgeaarde vroedvrouw wenschte ik den bloei van beide. Ik wenschte vurig, dat het edele en onbaatzuchtige pogen van de voorgangsters wat meer gewaardeerd werd en wat meer nagevolgd. Het taaie volhouden dwingt mijn bewondering af. En ook zij vooral zullen een krachtige steun krijgen als zulk een Centrale Raad gevormd werd. Daarom tot haar allereerst gaat mijn schrijven. En van haar hoop ik, dat uit zal gaan de eerste stap tot vorming van dien Raad. Gij voorgangsters zult het begrijpen, dat 't nu niet gaat om den bloei van Bond of Vereeniging. 't Gaat om 't belang van onzen vroedvrouwenstand."

Toelichting: In 1898 werd de eerste landelijke organisatie van vroedvrouwen opgericht: *De Bond van Vrouwelijke Verloskundigen in Nederland*. In 1906 reeds dreigt een groep vroedvrouwen, die inmiddels weer uit de Bond is getreden, een nieuwe vereniging op te richten. In mei 1909 is het dan zover: de *Nederlandsche vroedvrouwenvereniging* is een feit.

Vooruitlopend op de gebeurtenissen kan hieraan toegevoegd worden dat kennelijk nog een derde organisatie is opgericht: *De Centrale Vroedvrouwenvereniging*. Gegevens hier-

over heb ik niet ter beschikking. Deze verdeeldheid duurt tot 1914. In 1913 worden fusie-besprekingen gevoerd tussen de drie organisaties en in 1914 wordt één *Maatschappij ter behartiging van de belangen van de Vrouwelijke Verloskundigen in Nederland* gevormd. Koninklijke goedkeuring wordt in 1915 verkregen: echter pas nadat aan deze toch al lange benaming is toegevoegd: "die het diploma vroedvrouw verworven hebben". Wat in 1898 over het hoofd is gezien is nu wel opgemerkt ten departemente: verloskundige is geen officiële beroepstitel!

Terug naar Amsterdam

In juli 1910 verlaat Mej. Sievertsen Buvig Ammerzoden. Zij gaat in het Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam de opleiding tot verpleegster volgen. Haar motivatie hiertoe is ons niet bekend.

Terug naar de vroedvrouwschool

Op 1 januari 1914 wordt zij benoemd tot hoofdverpleegster in de Rijkskweekschool voor Vroedvrouwen te Amsterdam.

Op 1 januari 1913 is Mej. Bing als directrice afgetreden. Zij is opgevolgd door Mej. A.W.C. van der Willigen; deze moet in 1916 om gezondheidsredenen echter afstand doen van deze functie.

Mej. Zr. S. Sievertsen Buvig wordt in haar plaats benoemd: tot adjunct-directrice en meesteres-vroedvrouw. Zij zal deze functie behouden tot 1947. Kennelijk is ten tijde van haar benoeming een verandering in functie aangebracht. In het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde lezen we, dat op 1 oktober 1916 Dr R.Th. Meurer, tot dan leeraar in de verloskunde aan de Rijkskweekschool te Amsterdam, benoemd is tot geneesheer-directeur van die inrichting.

Over haar werk en optreden in de vroedvrouwschool weten wij weinig. Alleen over haar laatste periode in de school konden we van oud-leerlingen wat persoonlijke indrukken horen. Deze volgen in een later stadium.

De enige aanduiding over haar opvatting over het onderwijs aan de leerling-vroedvrouwen vinden we in een kort verslag in het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde 1927-1928 van een voordracht die zij heeft gehouden voor de Amsterdamse afdeling van de verpleegstersbond *Nosokómos*. De titel van haar voordracht was: *De vroedvrouw en haar opleiding*.

De leerlingen worden na drie jaren van stoer en ernstig werken klaargemaakt voor het beroep. "Het eerste jaar praktisch werk (meest soppen en poetsen op de zalen) heeft ten doel de leerling, zonder dat ze zelf aan de patiënt iets te doen heeft, aan de sfeer te wennen". Deze opvatting schijnt mij nog lang doorgewerkt te hebben!

"Na het derde jaar volgt eindexamen en mogen de jonge vroedvrouwen nog tot September kosteloos herhalingscursussen bijwonen, wat spreekster een groot voorrecht vond, maar welk voorrecht nog niet genoeg gewaardeerd werd". Ook dit merkwaardige trekje van de opleiding: wel gediplomeerd, maar toch nog gebonden aan de school, is tot 1974 in stand gebleven.

Het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde

Dit Tijdschrift werd in 1897 opgericht door Dr M. Niemeijer en Prof. G.C. Nijhoff ten nutte van de Nederlandse vroedvrouwen.

Al kort na haar benoeming tot hoofdverpleegster in de Amsterdamse vroedvrouwen-school begint Zr. Sievertsen Buvig artikelen te publiceren in het Tijdschrift. In 1914: over 5 nummers verspreid een artikel over de oorzaak en de behandeling van placenta praevia. In 1918: casuïstiek over twee gevallen van uitgezakte navelstreng bij primiparae, tengevolge van vliezige insertie. In 1919: een lange serie over 'De beteekenis van den bloedsdruk en de keukenzoutafscheiding bij zwangeren en kraamvrouwen'. Eveneens in 1919 schrijft zij een zeer felle reactie op een praktijkmededeling. Deze mededeling neem ik ten dele hier op, gevolgd door haar bijna genadeloze reactie op wat zij een kunstfout van een collega acht. Zij zal vaker op het misbruik van pituitrine wijzen.

Pituitrine in de praktijk

"De eerste keer dat ik pituitrine in mijn praktijk zag gebruiken, was bij een multipara met een plat bekken. Bij 't aannemen had de man mij verteld, dat ze al drie keer een dood kind hadden gehad. 'Strengske kwam toen veur 't kiend'.

Ik, als alle jonge vroedvrouwen vol illusies en plichtsgevoel, ging reeds den volgenden dag het vrouwtje bezoeken om zwangerschapsonderzoek te doen. Ik vond: een klein dik vrouwtje, type rachitica. Zij vertelde mij, dat dit haar 8e zwangerschap was, dat ze 'lastig droeg' en circa 7 maanden zwanger was. Uitwendig onderzoek: hangbuik, uterus sterk vooroverhellend, kind in dwarsligging, plat vernauwd bekken. 'k Heb het kind in hoofdligging gelegd en een sluitlaken, met kussentjes van handdoeken aan weerskanten van den uterus, om den buik der vrouw gespeld. Aan de vrouw vroeg ik, althans dien dag, in bed te blijven. Theoretisch moet immers zoo'n vrouwtje in liggende houding blijven, praktisch heeft ze het dien éénen dag gedaan; den volgenden dag natuurlijk: verkensvoeren en erpelkrabben, huiswerk enz. Gedurende haar verdere zwangerschap heb ik haar nog eenige malen bezocht en het sluitlaken verfrischt, 't ging, vond ik, goed. Ik drukte haar op 't hart, mij bij de minste pijn te laten roepen. Op een zeer stormachtigen Octoberavond werd ik met groote haast gehaald. Bij mijn komst lag de vrouw in bed. Zij vertelde dat, terwijl zij boterhammen stond te snijden er plotseling een heele plas water was gekomen. Zij was direct te bed gaan liggen, had heelemaal geen pijn gehad. Onderzoek: hoofdligging, gebroken vliezen; in de vagina een groote tros navelstreng, bijna volkomen ontsluiting, geen perineum. De streng klopte goed, hoofd in den bekkeningang. Ik hoopte op een flinke wee die het kind zou uitdrijven. Ze kreeg na een half uur een beetje pijn. Bij een volgende flinke wee deed ik expressie maar 't ging nog niet. 'k Besloot een briefje naar den arts te zenden die op een uur tijdens afstand woonde. De man van patiënte wilde echter niet gaan, ook geen broer van den man. 'Ge doet maar wat ge kunt, juffer, 't kind gaat toch dood en de docter vloekt zoo'. De pat. ging huilen, ze was zoo bang voor hem. De vorige keer had hij ook zoo geraasd. Natuurlijk nam ik den geleerden heer in bescherming, dat hoort zoo. Ik zei dat een docter een beschaafd mensch is en komt om de menschen te helpen. Na veel over en weer praten en op mijn herhaalde verzekering, dat de arts nu niet zou vloeken, ging er eindelijk iemand op weg. Streng klopte nog goed. Toen de docter kwam, legde hij de forceps aan, tenminste hij wilde het. Twee keer geprobeerd, maar 't ging niet, volgens zijn zeggen omdat de streng in de weg lag. Weeën waren er niet. 'Wat dunkt U juffrouw', sprak Z.Ed. 'als ik eens een pituitrine-injectie gaf'. Mijn antwoord was dat ik daar al van 't begin af aan over gedacht had; maar, niet

waar, wanneer een arts aanwezig is heeft de vroedvrouw niet meer te denken, dan is die verantwoordelijk?

Patiënt kreeg een spuitje, 10 minuten daarna 2 krachtige weeën en 't kind was er helaas te laat. 't Hartje klopte nog flauw. 'k Ben er nog lang mee bezig geweest het bij te brengen maar vergeefs, arm moedertje ze had zoo graag een meisje gehad en nu was het dood.

Vraag: wanneer eerder pituitrine gegeven was, had dat het kind gered?

No 3. 's Avonds 10 uur gehaald, afstand 1 uur fietsen. De man die mij kwam halen, vertelde onderweg, dat de vrouw al heel wat kwijtgeraakt was. 's Morgens 5 uur was de rok al zoo nat, dat zij een schoone had aangedaan. Eerst dacht ik dat de man bedoelde, dat er vruchtwater was afgelopen, maar de laconieke aard der menschen kennende, vroeg ik of er zooveel water gekomen was. 'Wel nee miens, bloed'. Die vrouw lag dus van af 's morgens 5 uur te vloeien, maar omdat ze geen pijn had, hadden ze niemand gehaald. Bij aankomst vond ik een zeer bleeke vrouw liggende in een plas bloed. Inwendig: circa 6 c.M. ontsluiting en niets anders dan placentaweefsel te voelen en daardoor heen het hoofd. Ik probeerde de vliezen te breken, 't ging niet, kon de vliezen niet bereiken. De bloeding was zeer ernstig, de pols slap. De menschen hadden niet 't minste begrip van den ernstigen toestand. 'k Sprak heel voorzichtig er over den docter te laten roepen, ze hadden 't nog nooit gehad, ik zou wel te angstig zijn vonden ze. Toch ging er iemand op weg. Den docter woonde 2 uur ver weg. Onderwijl zat ik bij de vrouw, gaf haar warme melk te drinken, ze werd steeds akeliger. Ik wilde 't liefst de bloeding doen ophouden, maar hoe. Bij de vliezen kon ik niet en om daar werkeloos zoo'n vrouw te laten doodbloeden, daar komt men als mensch tegen op, dat mag men niet doen, vind ik. Iedere minuut was kostbaar in dit geval. 'k Besloot door de placenta heen te komen en dan 't water te doen afvloeien. 'k Desinfecteerde mijn handen en een heele dunne breinaald, bracht die, op geleide van mijn vinger en heel voorzichtig tot aan de placenta, toen stak ik die naald door het placentaweefsel, er kwam een dun straaltje water met bloed gemengd naar buiten. Langzaam (de gemaakte opening was immers zeer klein) liep er nu geregeld vruchtwater af, terwijl drukte ik het hoofd uitwendig in het bekken. Na een poosje werd de bloeding minder en toen de docter kwam had pat. juist een wee en bloedde bijna niet meer. Wat was ik blij voor dat arme moedertje. Ik vertelde aan den docter, die mij niet kende, wat ik gedaan had. Hij keek mij zeer verwonderd en 'k geloof eenigszins verontwaardigd aan, zei echter niets, vond mij geloof ik nogal brutaal. Wij hielden consult in een andere kamer. De arts stelde voor, patiënte naar een kliniek te brengen, minstens anderhalf uur autoën. Ik was er tegen, zoo'n anaemische patiënte te vervoeren. Na eenig over en weer praten o.a. dat ze in de kliniek toch ook niets anders konden doen dan de tang of (in dit geval zeer moeilijk, omdat het hoofd al in 't bekken stond) keering en uithaling, of pituitrine. Wij besloten het laatste te doen maar.... de docter had het niet bij zich. Hij moest het eerst even gaan halen met de auto. Onderwijl zat ik bij patiënte, de bloeding stond, 'k gaf patiënte af en toe weer een lepel warme melk, ze lag tusschen warme kruiken en voelde zich weer wat beter. Weeën had ze niet. De docter gaf bij zijn terugkomst direct een injectie pituitrine, 20 minuten daarna een flinke wee; kort daarop weer een. Wij besloten bij wat meer ontsluiting het placenta-

weefsel, dat de rekking der baarmoedermond tegenhield wat opzij te duwen. Tijdens een weeë duwde ik het opzij en nu schoof het hoofd er langzaam voorbij, nog een paar weeën en een flinke jongen werd geboren. 't Schreeuwde niet, in een badje kwam het echter nogal spoedig bij. Na de geboorte van het kind weer wat bloeding. 'k Vroeg den docter de placenta eruit te drukken, hij wilde niet. Toen ik het kindje aangekleed had, ging ik eens kijken naar patiënte, zij bloedde, natuurlijk doordat die placenta halflos in 't halsgedeelte zat. Hoe kan een uterus zich nu goed samentrekken als een placenta half in 't uteruslichaam en den mond ligt. Terwijl ik naar den uterus voelde, drukte ik stiekem gauw de placenta eruit, daarna geen bloeding meer. 'k Ben nog een paar uur gebleven voor eventuele nabloeding. Kraambed en kind goed."

Ingezonden reactie van S. Sievertsen Buwig

"De collega die eenige mededeelingen uit de practijk publiceert, zegt nog 'jong' te zijn. Ze zal, hoop ik, daarom de volgende kantteekeningen, die een oudere collega meent te moeten maken op enkele van deze mededeelingen, niet euvel duiden.

Allereerst dan een antwoord op de vraag, die u stelt: 'Wanneer eerder pituitrine gegeven was, had dat het kind gered?'

Geachte collega, er was maar één ding mogelijk geweest tot redding van dit kind en dat was de keering en uithaling. Bij uw komst was er bijna volkomen ontsluiting. U had dus geen oogenblik moeten wachten, maar dat briefje naar den arts onmiddellijk hebben moeten verzenden. En de medicus had niet de forceps en de pituitrine mee moeten brengen en gebruiken, maar had bij zijn komst onmiddellijk over moeten gaan tot versie en extractie. En stel, dat er in den tijd die verliep tot den komst van den dokter, flinke weeën waren gekomen, zoodat de schedel gevaar liep in te dalen, dan was u verplicht en gerechtigd geweest, tot redding van het kind over te gaan tot afhaling van een voet, na gecombineerde keering volgens Braxton Hicks, wat hier, bij zoo'n ruime vagina en bij zoo'n ruime ontsluitingsopening zeker gelukt zou zijn. Tenminste wanneer u de techniek beheerscht. Uw expressie had in dit geval geen zin. Bij slechte weeën en een plat vernauwd bekken, zooals hier, behoefde u niet op eenig resultaat te hopen. Expressie, en wel zeer krachtige expressie, kan en mag men bij uitgezakte navelstreng en volkomen ontsluiting alleen toepassen, wanneer de schedel aan 't indalen is en er:

1e een normaal bekken bestaat;

2e krachtige weeën zijn;

3e we met een multipara te doen hebben, met gemakkelijk rekbare zachte deelen. Versie en extractie zijn dan niet meer mogelijk en evenmin gecombineerde keering volgens Braxton Hicks. Kans op redding van het kind bestaat dan alleen maar, wanneer de schedel zeer snel door het bekken gaat, dus de druk op de navelstreng kort duurt. En die snelheid kunnen we door zeer krachtige expressie alleen maar beïnvloeden, wanneer de bovengenoemde voorwaarden vervuld zijn.

Ten tweede uw geval no 3. Stel: U wordt geroepen bij een patiënte bij wie u constateert, placenta praevia centralis, met plm 6 cM. ontsluiting en 't kind in schedelrigging. De vrouw is zeer anaemisch en bloedt nog. De dokter woont twee uur ver weg. Wat u dan te doen staat is dit: de placenta doorboren en een voetje opzoeken, gecombineerd keeren volgens Braxton Hicks en dit voetje afhaken. De stuit

werkt dan als tampon. De bloeding zal staan en u kunt de spontane uitdrijving van de vrucht afwachten (zie De Snoo blz. 317). Al het andere wat in zoo'n geval door u gedaan zou worden is geknoei. Maar, houdt mij den vraag ten goede, bent u er wel zeker van, dat u bij die 6 cM. ontsluiting niet op de vliezen kwam? Hebt u die breinaald niet door de vliezen gestoken, waaraan stolsels verkleefd waren, die u voor placentaweefsel hield? Mij dunkt dat moet wel. Ik begrijp anders niet:

1e hoe die bloeding tot staan kwam;

2e hoe die schedel in kon dalen;

3e hoe u de placenta opzij kon duwen: en ten

4e hoe dat kind er levend afkwam!

Amsterdam, 18 Maart 1919. S. Sievertsen Buvig.

Zij publiceert véél, niet alleen over strikt verloskundige onderwerpen, ook bijvoorbeeld een bewerking van een Duits artikel over 'Enkele gevolgen van den beroepsarbeid der vrouw in verband met de sociale hygiëne'.

Naamsverandering van het Tijdschrift

Vanaf de 26e jaargang (1922) is aan de titel van het Tijdschrift toegevoegd: '*en voor zuigelingenverzorging en praktische hygiëne*'. Deze toevoeging is ingegeven door de verwachte taakuitbreiding van vroedvrouwen.

In 1920 wordt de opleiding uitgebreid van 2 naar 3 jaar. Twee nieuwe Koninklijke Besluiten (27 oktober 1920) worden gepubliceerd betreffende de opleiding tot vroedvrouw. Het onderwijs in de Rijkskweekscholen voor Vroedvrouwen zal in het vervolg omvatten:

- a. De allereerste beginselen van natuur- en scheikunde
- b. De bouw en de verrichtingen van het menselijk lichaam en de beginselen der bacteriologie
- c. De theoretische en praktische verloskunde
- d. De zuigelingenverzorging en de kraamverpleging
- e. De beginselen der sociale hygiëne.

De leerlingen ontvangen tevens voortgezet lager onderwijs.

Bij de vakken waarin de a.s. vroedvrouw moet worden geëxamineerd worden thans als nieuwe vakken toegevoegd:

- kennis van de verzorging van den gezonden zuigeling
- kennis van de beginselen der sociale hygiëne.

Het praktische gedeelte van het examen wordt afgenomen tenminste tien maanden na het theoretische gedeelte.

Waarom deze uitbreiding? Een met eentonigheid te herhalen opmerking over de positie van vroedvrouwen vanaf 1865 tot ruim een eeuw later is: het gaat slecht met haar positie; haar aandeel in de verloskundige verzorging neemt af.

Getracht is, het arbeidsterrein van de vroedvrouw uit te breiden. De zuigelingensterfte was ook in ons land rond 1920 nog betrekkelijk hoog. Consultatiebureaus voor zuigelingen waren in opkomst, maar zeker op het platteland - waar juist aanwijzingen over de verzorging van zuigelingen zo gewenst zouden zijn - waren de moeders moeilijk te bereiken. Het leek een mooi idee, vroedvrouwen in te schakelen in de zorg voor de gezonde

zuigeling in het eerste levensjaar. Zoals uit de Koninklijke Besluiten blijkt, wordt het onderwijs juist met het oog daarop uitgebreid. In Amsterdam wordt in de kweekschool een gemeentelijk consultatiebureau gevestigd, waar de leerlingen praktische ervaring kunnen opdoen.

Het deelnemen van vroedvrouwen aan de zuigelingenzorg is van meet af aan omstreden geweest. Plaatselijk is door vroedvrouwen, ook op eigen initiatief, zeker gedurende enkele jaren op dit gebied nuttig werk verricht. Uiteindelijk is de organisatie, zoals wij deze nu nog kennen, het gehele land gaan omspannen: bureaus met artsen en verpleegkundigen.

Redacteur en redactiesecretaris van het Tijdschrift

In 1921 treedt Mej. Sievertsen Buvig toe tot de redactie van het Tijdschrift. Een unieke gebeurtenis, die na haar uittreden in 1926 heel lang op een vervolg heeft moeten wachten. Pas in 1941, wanneer de Bond van Nederlandse Vroedvrouwen het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde koopt wordt weer een vroedvrouw in de redactie opgenomen. In de vijf jaar dat zij deel uitmaakte van de redactie, heeft zij enorm veel in het Tijdschrift geschreven.

Artikelenreeksen op verloskundig gebied; naschriften bij mededelingen uit de praktijk; maar ook vele artikelen over zuigelingenverzorging en sociale hygiëne: de vroedvrouwen moeten zich goed onderlegd aan hun taak kunnen wijden.

Het is onbegonnen werk een opsomming van al deze artikelen te geven. Enkele onderwerpen waarmee zij zich door de jaren heen intensief zal bezighouden, zien we in deze periode voor het eerst besproken: de (a.s.) tuchtrechtspraak en de (a.s.) ziekenfondswet. Op deze onderwerpen wordt later teruggekomen.

Andere publikaties

In 1921 bestaat de Rijkskweekschool voor Vroedvrouwen te Amsterdam 60 jaar. De geschiedenis van deze 60 jaar wordt door S. Sievertsen Buvig in een elegant klein boekje beschreven.

In december 1923 verschijnt een tweede boek(je) van haar hand: *De verzorging van den gezonden zuigeling*, speciaal bestemd voor leerling-vroedvrouwen.

Haar werkkracht in deze periode moet enorm zijn geweest.

Voor mij ligt het boek "Als de ooievaar komt", geschreven door de Duitse plattelandsvroedvrouw Lisbeth Burger.

De vertaling is gemaakt door L. van Leeuwen Boomkamp-Belinfante. Met duidelijke letters staat erbij: met medewerking van S. Sievertsen Buvig, adjunct-directrice aan de Rijkskweekschool voor Vroedvrouwen te Amsterdam. Zij schrijft ook het voorwoord:

"Oude collega, Lisbeth Burger, hoe dankbaar ben ik dat Ge, met de aan uw Duitschen aard eigen nauwgezetheid het lief en leed uit uw 40-jarige praktijk hebt vastgelegd en met hoeveel hartelijke instemming ben ik den uitgever behulpzaam geweest bij de Hollandsche bewerking van dit boek. Allereerst omdat uw levensboek een spiegel is van het lief en leed, dat wij vroedvrouwen allen meemaken en het goed is, dat men buiten ons enge kringetje eens een beeld krijgt van den ernst en de verantwoordelijkheid van ons beroep en van de zware eischen die het zoowel lichamelijk als geestelijk van ons eischt."

Activiteiten in de 'Maatschappij'

Zr Sievertsen Buvig schijnt pas laat lid te zijn geworden van de *Maatschappij ter behartiging van de belangen van de Vrouwelijke Verloskundigen in Nederland* maar wanneer dit is geweest heb ik niet kunnen vinden.

Op 5 juli 1923 houdt zij voor de afdeling Noord-Holland een lezing, die ook toeganke-lijk is voor niet-leden van de Maatschappij. Door een lid van het afdelingsbestuur wordt de inhoud van deze voordracht beschreven in het Tijdschrift voor Praktische Verloskun-de. Er komt commentaar op van collega-vroedvrouwen. In september 1923 herhaalt zij de voordracht op de Algemene Vergadering van de Maatschappij. Ditmaal plaatst Mej. Sievertsen Buvig, als redacteur van het Tijdschrift, zelf de gehele voordracht in dit Tijd-schrift - en wij nemen de tekst hier in zijn geheel over.

Het Nederlandsche vroedvrouwenvraagstuk

„De lezing, die ik voor U houden zal heb ik getiteld: 'Het nut en de noodzakelijk-heid van een krachtige aaneensluiting van de vroedvrouwen, juist in deze tijd.'

Deze titel behoeft geen nadere toelichting. Het is mijn bedoeling het voorgedrage-ne een inleiding te doen zijn van naar ik hoop een levendig en vruchtbaar debat. Ik hoop, dat in hetgeen ik thans zeggen zal, velen aanleiding zullen vinden, op- en aanmerkingen te maken en hun gedachten over onze organisatie te uiten. Want niet-waar, pas wanneer we weten wat er leeft en woelt onder ons kunnen we begrijpen waar de behoeften naar uitgaan. Dat is ook de reden waarom *ik* zal zeggen wat volgt. Mijn *persoonlijke* meening wil ik u mededeelen over verschillende zaken waar ik den laatsten tijd veel over nagedacht heb. Mocht die meening onjuist zijn en kunt u mij daarvan overtuigen, dan geef ik die graag voor een betere.

Ik heb mij gedrongen gevoeld, deze middag het woord tot u te richten om twee redenen. Ten eerste omdat zich steeds meer en meer de overtuiging aan mij opdringt van het groote nut niet alleen maar ook van de dringende noodzakelijkheid van een aaneensluiting juist in dezen tijd en in de tweede plaats omdat ik geloof dat het juis-te organisatiebegrip met alle daaraan verbonden eischen en plichten door alle men-schen beter begrepen wordt dan door de vroedvrouwen en hunnen organisatie.

Als we op het oogenblik een blik rondom ons slaan en het strijden en zwoegen der menschheid volgen, dan valt het niet te ontkennen, dat in dien wanhopigen chaos één ding sterk en algemeen tot de individuen doorgedrongen is, dat is het bewust-zijn: *alleen* vermogen we niets, wij moeten ons *aaneensluiten*. Dit verschijnsel is trouwens niet nieuw maar al haast zoo oud als de menschheid zelve. Als we ons terugdenken in de verst verwijderde tijden of de toestanden nagaan bij de meest primitieve volken dan zien we ook daar bestaan den drang om gezamenlijk den strijd om het bestaan te voeren. Zóó sterk is dit dikwijls uitgesproken dat de enke-ling eenvoudig niet telt en zoo noodig opgeofferd wordt aan het algemeen belang. De heele geschiedenis door zien we dit verschijnsel zich herhalen. Als we ons b.v. beperken tot ons eigen land en de meest bekende feiten onzer Vaderlandsche geschiedenis en zien naar de eerste stammen die deze lage landen aan de zee bevocht-en, de Friezen, de Batavieren enz. allen individueel vrije mannen en vrouwen, die geen macht of overheersching duldden dan komt toch in dat begrip 'stam' en in den

strijd die tegen vreemde indringers gevoerd werd, de behoefte aan vrije aaneensluiting, van een vrijwilligen band, die allen bijeenhield weer duidelijk naar voren.

Verder kunnen wij gaan. Toen in later eeuwen de macht van den heerszuchtigen adel, let wel, óók een gemeenschap, hinderlijk werd voor den opkomenden burgerstand en de ridders hun edeler aard en hoogere geboorte niet beter konden tonen dan door zich schuldig te maken aan roof en plundering, sloten de vrije burgers zich aaneen en verschansten zich achter de muren en binnen de poorten van hun steden.

Wij zouden zoo voort kunnen gaan. Wij zouden er op kunnen wijzen hoe de steden zich onderling aaneensloten en zich vereenigden met het platte land tot gewesten, hoe uit die gewesten de Republiek der Vereenigde Nederlanden ontstond en menige bloedige strijd gevoerd werd, die bezegeld met onze onafhankelijkheid ons te voorschijn deed komen met een dieper geworteld saamhorigheidsgevoel. Het bewustzijn alweer, dat gezamenlijk meer gewrocht kan worden dan door ieder gewest afzonderlijk deed stamverschillen en oude veeten vervloeien en het gevoel van eenheid groeien.

Maar genoeg. Wij willen ons thans verplaatsen in de tijden, die onmiddellijk achter ons liggen. Velen van ons zullen zich nog wel de toestanden herinneren, zo niet persoonlijk dan wel door overlevering waarin vooral door de arbeiders voor luttel loon den ganschen dag gezwogd werd, waarin geen sociale wetten tegen uitbuiting beschermden, waarin bouwspeculanten woningen optrokken waarin lucht en licht ternauwernood konden doordringen en waarin de afgetobde zwogers een rust moesten vinden, waarbij hun gezondheid ondermijnd werd. Ik wil mij hier niet verdiepen in politieke beschouwingen. Ik stip dit alleen even aan om er op te wijzen hoe het was en hoe het geworden is. Want al is het nog niet alles naar wensch ook onder de arbeiders, iedere onbevooroordeelde beschouwer zal toch moeten toegeven dat de toestanden hemelsbreed verschillen met die, welke onze vaders en moeders meegemaakt hebben. En nu wil ik er met nadruk op wijzen dat dit alles enkel en alleen tot stand gekomen is door aaneensluiting, door gemeenschappelijke actie. Of die actie berustte op sociaal-democratischen of op kerkelijken grondslag, dat doet er niets toe. De aaneensluiting, die heeft het gedaan, het bewustzijn, dat de enkeling niets, de massa alles vermag. Dat bewustzijn is moeten groeien, in dat bewustzijn heeft men de menschen moeten opvoeden. Dat eischte offers, persoonlijke offers vooral, men heeft in de arbeidersbeweging dikwijls tot zeer krasse maatregelen zijn toevlucht moeten nemen om de menschen tot opoffering van hun eigen belang ten behoeve van den groep te dwingen. Maar men is er gekomen. Men heeft zijn doel schitterend bereikt. Men is een macht in de maatschappij geworden waar niet alleen rekening mee gehouden moet worden, maar waar een groote leidende kracht van uitgaat. Is het niet wonderlijk?

En het is niet alleen de arbeidersbeweging, die daar een voorbeeld van geeft. Ik zou U ook kunnen wijzen op organisaties met meer ideëlen grondslag. Neemt b.v. de R.K. Kerk. Is er grooter en machtiger en taaier organisatie denkbaar? En toch heeft

diezelfde kerk enorme schokken te verduren gehad. Maar o.a. het saamhorigheidsgevoel harer leden, de ernstige wil persoonlijke belangen te laten achterstaan bij het belang van de kerk houdt ze samen. En hiermee heb ik meteen gezegd wat in 't algemeen de kracht van een organisatie is. Die zit niet in de eerste plaats in het aantal harer leden, maar in het bewustzijn te leven vóór de organisatie. Is dat bewustzijn doorgedrongen tot de leden dan speelt ook het aantal een rol. Want hoe meer leden van een bepaalde groep personen zich dan bij de organisatie aansluiten, hoe grooter de kans is snel tot het doel te geraken.

Dan is er nog een factor die in een goede organisatie niet mag ontbreken, wil men succes hebben. En dat is: het geloof in en het vertrouwen op de organisatie. Ziet, wanneer dát ontbreekt helpt het niets, al doet men nog zoo zijn best. Alle leden van een organisatie moeten het geloof hebben, het warme bezielende geloof: de opofferingen, die wij ons getroosten brengen wij niet voor niets. Die offeren wij op het altaar van het gemeenschappelijk belang. Als wij daar zelf al geen voordeel van hebben, onze organisatie, onzen stand brengen wij er mee vooruit, misschien niet dadelijk, maar dan toch in de toekomst.

En vertrouwen óp de organisatie. Ook dat moet er zijn. Het vertrouwen dat door de leiders, de zelf gekozen leiders, de belangen van de organisatie, de gemeenschappelijke belangen gediend worden, het vertrouwen dat de leiders zijn de voertuigen van den wil der leden, dat in en door de leiders de wil van den enkeling gediend wordt en tot uiting komt.

En hiermee wil ik van de algemeene beschouwingen afstappen en aan ons allen de vraag voorleggen hoe is het bij ons? En als we dan eerlijk willen zijn en dat moeten we om tot klaarheid te komen dan meen ik volmondig te moeten bekennen: droevig. Er bestaat bij ons een organisatie, straks reeds 25 jaar lang. Maar een luttel aantal vroedvrouwen is daarvan lid en een nog kleiner aantal belangstellend lid. Als ik zie, wat als regel ter vergadering komt, dan zijn dat maar weinigen en dan moet toch geconstateerd worden dat de belangstelling zeer en zeer klein is. En - het is geen wonder. Want doordat die belangstelling zoo gering is ontbreekt het op de vergaderingen aan belangrijkheid. Daar kan zelfs het ijverigste bestuur geen verandering in brengen. Want met leventooze leden valt niets te beginnen. En wat hier voor de prov. Noord-Holland geldt is van toepassing op onze heele organisatie. Er zit geen leven in, de belangstelling bij de vroedvrouwen ontbreekt, ze hebben het er niet voor over om ter vergadering te komen en men mag blij zijn als ze nog lid blijven. Ieder zal toe moeten geven, dat wat ik hier beweer volkomen waar is. Ik meen dat onze organisatie ziek is, ernstig ziek, chronisch lijdende. En als we haar op de been willen houden moeten we er spoedig, zoo spoedig mogelijk een paar kundige geneesheren bijhalen, die de oorzaak van dat lijden opsporen en den weg aangeven die tot genezing voert. En die kundige geneesheren zijn niet ver te zoeken. Ik zal ze u noemen: zij heeten *zelfkennis* en *zelfcritiek*.

Zelfkennis. Wij vroedvrouwen zijn een eigenaardig slag vrouwen. Velen van ons zijn wat eenzelveig geworden. Door het eigenaardige van den aard van ons werk,

waarover we eigenlijk maar met weinigen kunnen praten, nemen wij in onze omgeving een afzonderlijke plaats in. Wij staan meestal alleen met onze moeilijkheden en bezwaren, hebben niet altijd collega's in de buurt met wie wij eens vrijuit kunnen praten, moeten zelfs dikwijls tegenover onze huisgenooten het stilzwijgen bewaren. In één woord: in ons werk staan we meestal alleen en dat maakt dat we ons ook als mensch alleen gaan voelen. Daar komt dan nog bij, dat we door het bindende van ons beroep niet als andere vrouwen aan alles deel kunnen nemen. Vergaderingen, lezingen, cursussen, enz., zoodra die ons wat lang of ver van huis voeren, worden ze door ons niet bezocht. Zoo komt het, dat we heel gemakkelijk eenzellige vrouwen worden en wanneer we, als zoovelen afleiding en voldoening vinden in ons werk, wordt dat nog erger. Want ons werk is mooi, maar het brengt ons niet in contact met onze vakgenooten, we oogsten onze triomphen en we ontvangen onze smaad, hetzij verdiend of onverdiend, in onze afzonderlijkheid. En zoo komt het, dat we niet alleen eenzellig worden, maar o, zoo dikwijls ook zelfgenoegzaam. En zelfgenoegzaamheid is geen deugd. En als nu nog maar het geluk wil, dat we geen financieële zorgen kennen dan trekken we ons van de wereld, die daar buiten ligt al heel spoedig niet veel meer aan, dan halen we de oogst binnen en stapelen die op in onze schuur, maar vergeten, dat we een enorm verlies lijden aan naastenliefde en gemeenschapszin.

En als het geluk ons niet gunstig is en we met ons werken een schamel stuk brood binnenhalen, dan sluipt de verbittering in ons hart, dan beginnen we te smalen op ons beroep, te smalen op onze omgeving en dan beschouwen we vanuit ons verduisterde gezichtspunt de geheele vroedvrouwenwereld en vinden daar niets dan kwaad en nergens uitkomst. Maar beiden, zowel de zelfgenoegzame als de verbitterde, blijven alleen staan.

Ziet, dit moet in de eerste plaats anders worden. Degenen, die niet te klagen hebben, moeten hun rustige rust laten varen en mee ten strijde trekken, niet voor zichzelf maar voor haar minder bevoorrechte ambtszusters. Want weet het allen, gij zelfgenoegzamen, daar worstelt een mensch, daar worstelt menige ambtszuster, misschien dicht in uw nabijheid en gij doet geen moeite de helpende hand uit te steken. Weet, dat daar een kostbaar menschenleven verzinkt, een misschien nobel en eerlijk vrouwenleven in verbittering en eenzaamheid.

Dit zegt u de zelfkennis.

En nu de *zelfcritiek*. Weet allereerst, dat ik niemand wil kwetsen met die aan het woord te laten, maar het is een oud en goed Hollandsch spreekwoord dat zegt: 'zachte meesters maken stinkende wonden'. De zelfcritiek wil de wonde reinigen en helen ook al doet het mes misschien pijn. Een zachte meester moet gij niet verwachten. Welnu dan, de operatie begint. Er bestaat een vroedvrouwenvereniging. Allen, of de meeste van degenen die hier zitten zijn er lid van. We betalen op tijd onze contributie en we vergaderen geregeld en we hebben ieder jaar een algemeene vergadering ergo: wij hebben alle allures van een echte organisatie. Maar we zijn een allure, een vertooning, meer niet. En we vinden dat allemaal maar goed. Dit nu zouden we op zichzelf nog schouderophalend voorbij kunnen gaan en zeggen: nu ja, we zijn niet wijzer, we verdienen niet beter. Maar dat mogen we niet. We moeten eens even aandachtig luisteren, want wat eens diep tot ons door moet

dringen is dit: onze organisatie wordt door de autoriteiten voor vol aangezien, ons Hoofdbestuur wordt in uiterst belangrijke kwesties geraadpleegd in de meening dat het is, wat het zijn moet: het voertuig van de meening van de leden. Maar dat is het niet, dat is het positief niet. Want een deel van die leden denkt haar plicht voldoende vervuld te hebben als ze haar contributie op tijd betaalt en een ander deel loopt als stumperds achter het Bestuur aan. Maar de meening van de leden? Waar en wanneer komt die tot uiting? Waar en wanneer bereikt die het Bestuur? Dit Bestuur kan dan ook niet met den besten wil van de wereld de tolk van de organisatie zijn laat staan van de vroedvrouwen in het algemeen en wordt gedwongen in hoogst gewichtige aangelegenheden, met steun en toestemming van een heel klein groepje, besluiten te nemen. Er bestaat totaal geen contact tusschen de leden en het Bestuur, noch omgekeerd tusschen het Bestuur en de leden. Dit is ook de oorzaak dat wij zoo weinig weten van wat er omgaat. En daardoor wordt jaar op jaar de onverschilligheid grooter. Dit geldt voor onze organisatie in haar geheel, maar dit geldt ook voor onze eigen afdeling. Ook daar enkelen, die zich inspinnen maar die weinig of niets bereiken, omdat er geen levende belangstelling bij de leden is. Dit zegt U de zelfcritiek.

Nu rijst onmiddellijk een andere vraag en wel deze. Als onze organisatie zoo door en door ziek is, zou het dan maar niet beter zijn dat we haar de natuurlijke dood laten sterven; zullen we ons dan maar niet tevreden stellen met te wachten tot wij haar een plechtige begrafenis kunnen bezorgen?

Neen, en duizendmaal neen. Want als het ooit noodig geweest is om met een krachtige organisatie naar voren te komen, dan is het nu. Ik zal U zeggen waarom. Alom is bij de autoriteiten een groote belangstelling ontwaakt voor de vroedvrouw als sociaal-geneeskundige hulpmacht. Als U de mededeelingen in het Tijdschrift nagegaan hebt, zult U hebben kunnen constateeren dat dit in Duitschland, België en Italië het geval is en onze collega Dekker die pas in Frankrijk was, constateerde datzelfde ook daar. Deze belangstelling houdt nauw verband met de verhoogde aandacht voor het moederschap, met het inzicht van de groote waarde van een stijgend kindertal en de erkenning van de noodzakelijkheid van de bescherming van de zwangere vrouw der volksklasse. In landen waar de opleiding van de vroedvrouwen nog te wenschen overlaat brengt men van regeeringswege hierin verandering en men vaardigt wetten uit, waarin de positie van de vroedvrouwen geregeld wordt. Maar wat in andere landen het geval is, geldt ook voor ons. Ook hier is de belangstelling ontwaakt, ook hier begint men in te zien dat een goede verloskundige verzorging van de volksklasse een dringende noodzakelijkheid is en dat de geschiktste hulpmacht daarbij de vroedvrouw is, de vroedvrouw wier opleiding bij ons niets te wenschen overlaat, waaraan geen kosten gespaard worden, maar die bij het verlaten van de school geheel aan zichzelf wordt overgelaten. En wat ik U hier zeg is geen phrase, maar het is een met feiten te staven waarheid. Gij kunt dat zelf nagaan. Is het b.v. ooit vroeger voorgekomen dat een Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid een vroedvrouwenvergadering bijwoonde, artikelen schreef in een vroedvrouwenorgaan? Dat is nu toch gebeurd. Blijkt daar niet uit een meer dan gewone belangstelling?

Ik voel mij dan ook gedrongen om hier te verklaren, mede op grond van een per-

soonlijk gesprek en persoonlijke correspondentie dat wij in Dr Terburg een warm vriend bezitten, die niets liever zou zien dan een goede regeling tot stand te brengen van wat de Vlamingen zoo mooi noemen: den Vroedkundigen dienst. Ons bestuur kan dit ook getuigen. De gecombineerde besprekingen die plaats hadden zijn ook een streven in de goede richting en het vereenigingsorgaan moest daar veel meer den aandacht op vestigen. Ik wil U nog meer symptomen noemen. Op de feest-vergadering van het Isr. Kraamcollege die onlangs plaats had te Amsterdam zijn door Prof. Kouwer zeer waardeerende woorden gewijd aan de bekwaamheid van de Ned. vroedvrouwen en in de algemeene ledenvergadering van den Ned. Bond tot Bescherming van Zuigelingen onlangs in Den Bosch gehouden en waarvan ik een verslag in het Tijdschrift gaf heeft dit feit zich herhaald en heeft Prof. Kouwer duidelijk doen uitkomen dat het van groot sociaal belang is dat in iedere gemeente voldoende vroedvrouwen aangesteld worden. Ziet, dat zijn belangrijke feiten. Want Dr Terburg en Prof. Kouwer zijn maar niet de eersten de besten! En hiermee heb ik nog maar enkelen genoemd. Ik kan u verzekeren dat ik, door mijn betrekking, herhaaldelijk in aanraking kom met autoriteiten op ons gebied, die het goed met ons meenen. Ik zal U alleen maar noemen onzen onmiddellijken chef, den geneeskundig inspecteur voor Noord-Holland, Dr Aldershof, een energiek, voortvarend man, die er zeker met alle macht naar zal streven om in zijn ambtsgebied de maatschappelijke positie van de vroedvrouwen te regelen. Maar wat ik U ook niet mag verzwijgen is dit: algemeen hoort men de klacht: de vroedvrouwen zijn niet te bereiken. Want het is natuurlijk niet mogelijk met iedere vroedvrouw afzonderlijk te gaan praten. Daar hebt ge het alweer: men zoekt de organisatie. En wilt ge nu dames, dat in een zoo belangrijke tijd als dezen, waarin de positie van de vroedvrouw misschien weer voor geslachten en geslachten geregeld wordt een buitenstaander zijn? Wilt ge dat de besprekingen gevoerd worden met enkelen uwer en de meerderheid als onmondige kinderen erbuiten staat? Nogmaals neen en duizendmaal neen. Als er nog een greintje eer- en plichtsgevoel voor uw stand en nog een greintje zelfrespect in U zit sluit gij u onmiddellijk aan en maakt daar een einde aan.

Maar er is nog meer waardoor het zoo noodzakelijk wordt juist thans met een krachtige organisatie te voorschijn te komen. Als gij uw oor te luisteren gelegd hebt, dan zult gij gehoord hebben, dat er van ons Zuiden, van Limburg en Brabant, een groot- en roep uitgaat om vroedvrouwen. En die roep gaat niet uit van zoo maar eens een commissie, maar die wordt gesteld door de R.K. Kerk zelf. En wij allen die hier zitten, katholiek of niet katholiek, weten dat wanneer de R.K. Kerk haar schouders ergens onder zet zij haar doel zal bereiken. Ook alweer omdat zij zoo krachtig eensgezind is. Ik durf dan ook te voorspellen, dat als de R.K. vroedvrouwen willen - en dat zullen zij - in afzienbaren tijd de R.K. vroedvrouwenorganisatie uitgegroeid zal zijn tot een belangrijk officieel gesteund lichaam. Ik wil de R.K. ambtssusters die bevoorrechte positie in de toekomst niet misgunnen. Maar ik wil U alleen dit zeggen: als wij als buitenstaanders niet onder de voet gelopen willen worden, maar mee voorwaarts willen gaan, dan is hechte aaneensluiting een dringende eisch. Niet om strijd uit te lokken wek ik U op. Laten wij toch politiek en godsdienst buiten onze gelederen houden. Maar we moeten voorkomen dat we terzijde geschoven

zullen worden. Collega's, moet ik nog meer zeggen? Is dit alles niet voldoende om U eindelijk eens warm te doen loopen, om eindelijk de kleinheid en onbenulligheid van Uw persoonlijke grieven in te zien en om eens in gesloten gelederen uw bestaansrecht te bevechten? We hebben vele fouten, laten we het ronduit bekennen, maar daarnaast schuilt er onder ons veel intelligentie, veel idealisme, veel gezond verstand. Moeten wij dan niet over alle persoonlijke kleinigheden heenstappen en die deugden zoo spoedig mogelijk en zoo goed mogelijk mobiliseeren? Nu, nu is de tijd gekomen. Toont dan dat ge zijn stem verstaan hebt en laat de gelegenheid niet ongebruikt voorbijgaan.

Wat staat ons nu onmiddellijk te doen? Dit. Groote schoonmaak houden en alle oude grieven begraven. Niet beginnen met verwijten te slingeren naar de hoofden van onze leidsvrouwen. Die hebben we zelf gekozen en als ze gefaald hebben is dat onze eigen schuld. Want onze laksheid en lautheid doodde alle initiatief. En die schoonmaak moet systematisch plaats hebben zooals dat bij goede Hollandsche huisvrouwen gewoonte is. Kamer voor kamer moet onder handen genomen worden en dan het eerst onze eigen kamer: de afdeling Noord-Holland. Daar moet van nu af aan geen vroedvrouw meer in Noord-Holland leven, die geen lid is van de organisatie en wel levend, belangstellend lid. Wanneer ze niet vrijwillig tot ons komen, dan moeten we ze gaan opzoeken in hunne schuilhoeken, dan moeten we met zooveel warmte onze zaak bepleiten dat ze zich gewonnen geven. Is dat gebeurd, dan steken we de hoofden bij elkaar, allen, ouden en jongen, armen en rijken, tevreden en ontevreden en bespreken eendrachtig wat ons te doen staat om eenheid te krijgen in ons midden en eenheid te krijgen in de gansche vroedvrouwenwereld. Dan kunnen we plannen beramen, welke stappen gedaan moeten worden om onze positie te verzekeren en onze toekomst zorgeloos te maken. Dan kan ieder met hare meeningen en klachten en wenschen voor den dag komen en moet naar ieders stem geluisterd worden. Holland was altijd een machtig gewest. Herinnert ge U nog wel dat van Alkmaar de Victorie begon? Welnu, laat het weer zoo zijn. Laten we in afzienbaren tijd met een variatie hierop uit kunnen roepen: voor de vroedvrouwenorganisatie begon van Holland de victorie. O, ik zie nog ruime perspectieven van eenheid en samenwerking. Maar wij moeten van onder af beginnen en allereerst bij onszelf. Wij moeten onze kleine en bekrompen neigingen onderdrukken en ons streven brengen op een hooger plan. Dan zullen wij op de juiste wijze onze afdeeling krachtig maken. Beginnen dus met wat onmiddellijk voor de hand ligt. Dan zullen we onze invloed kunnen doen gelden op den algemeenen gang van zaken. Wij hebben geen politiek of godsdienstig beginsel dat wij U voor kunnen houden en dat ons schraagt. Maar dat begeren wij ook niet. Wij worden alleen bezield door den onverzettelijken wil: meegeteld te willen worden als nuttige en noodzakelijke burgeressen, die mede recht hebben op een goed geregelde positie. Wij moeten met zooveel enthousiasme ons opwerken, dat de andere afdeelingen meegesleept worden. Maar dan moeten we beginnen met schouder aan schouder te staan.

Tenslotte zal ik mij nog veroorloven vooruit te loopen op den toestand en in de veronderstelling dat de groote schoonmaak achter de rug is en dat de gansche vroed-

vrouwenschaar voor de deur van het schoone huis staat, U uiteenzetten, wat naar mijn meening gedaan moet worden om dit huis duurzaam bewoonbaar, aantrekkelijk en behagelijk te maken. Vergeet niet: ik stel slechts voor.

M.i. zijn er twee fouten, die tot den tegenwoordigen toestand geleid hebben. De eerste is: er is te veel gecentraliseerd, er is te veel geladen op de schouders van enkelen. Dat moet veranderen. De provinciale afdelingen hebben het recht zelfstandig te werken en zij moeten van die zelfstandigheid een ruimer gebruik maken, zij moeten om een woord uit de arbeidersbeweging aan te halen: 'zelfbewuster' worden. Ik wil niet in bijzonderheden treden en mededeelen, wat ik mij voorstel dat op hun werkprogramma moet komen, maar dat kan veel zijn. Deze meerdere zelfbewustzijn van de prov. afdelingen zal ook hierom zoo goed zijn, omdat er nog zooveel verschil in de vroedvrouwentoestanden is en men in beperkte kring deze beter kan overzien en beter kan beoordeelen. Vandaar ook dat ik opgewekt heb dat het eerste wat wij doen moeten is: te trachten krachtige prov. afdelingen te krijgen. Natuurlijk moet er onderling contact blijven en daarom zou ik het gewenscht achten dat het Hoofdbestuur bestond uit leden van de prov. besturen. Iedere prov. afdeling wijst één van haar bestuursleden tot hoofdbestuurlid aan. Dat hoofdbestuur is dan dus de band die alle prov. afd. bindt en de kans is uitgesloten dat het een macht op zichzelf wordt. Juist als nu verdeelt het H.B. onderling de functies en wisselt op tijd. Deze wisseling moet niet te spoedig zijn, b.v. om de 5 jaren, maar niemand moet onmiddellijk herkiesbaar zijn, ook niet het dagelijks bestuur. Het is voor ieder goed een poosje de verantwoording te dragen evenals het voor ieder goed is een poosje te rusten.

De tweede fout, die ik meen dat onze organisatie aanleeft is deze: wij hebben te weinig contact met de autoriteiten gezocht. Nu zijn daar misschien wel redenen voor geweest, maar die zijn nu in ieder geval niet meer geldend. Integendeel. Ik zei het al eerder: de autoriteiten zoeken ons, laten wij dan toch niet zoo dom zijn om verstopperij te spelen en net doen of we hen niet hooren. Twee organisaties zijn er, die wij noodig hebben om tot een goede regeling van onze positie te komen: en wel 1e de Staat en 2e de medici. Daarom zou ik het wenschelijk achten, dat de provinciale afdelingen ernstige stappen deden om naast hare besturen Commissiën van Advies te vormen waarin zitting namen: 1e de geneeskundige inspecteurs, 2e vooraanstaande medici, 3e vroedvrouwen, leden van prov. besturen en 4e vroedvrouwen, gewone leden. En daar er (met uitzondering van Noord-Brabant en Limburg) 4 geneeskundige inspecteurs zijn zouden er 4 van dergelijke commissies gevormd moeten worden en zouden de provincies welke tot het ambtsgebied van de resp. inspecteurs behoorden, zich daartoe moeten vereenigen. Deze commissiën zouden tevens kunnen fungeren als Raden van Beroep waar klachten van welken aard dan ook een vooronderzoek zouden kunnen ondergaan.

Zoo kan er dus komen in elke provincie een zelfstandige, krachtige, officieel beschermde afdeling. Zoo zou er kunnen komen direct contact tusschen de leden en de autoriteiten en tusschen de leden en het hoofdbestuur en omgekeerd.

En last not least zouden wij aan den Hoofdinspecteur kunnen verzoeken voort te gaan met het tot stand brengen van de gecombineerde besprekingen, waarbij dan onze afgevaardigden konden komen met officieel bekende mededeelingen en offi-

cieel onderzochte klachten. Dan zou aan dat dwaze geklaag in het wilde weg een einde gemaakt worden en zou men met ernstig onderzochte gegevens voor den dag komen.

En denkt nu niet dat dit alles onbereikbaar is of dat het te veel werk mee zal brengen. Bereikbaar is het, dat zou ik U kunnen bewijzen. En het werk dat gedaan moet worden zal niet zwaar vallen omdat het over elkeen verdeeld wordt. Ieder lid werkt dan mee en ieder lid draagt mee de verantwoording.

En hiermee heb ik in 't kort aangegeven in welke richting naar mijn meening gestuurd moet worden om het doel te bereiken. En ik geloof dat deze regeling de eenig goede is omdat op deze wijze voor de organisatie slechts twee wegen open staan. Of ze zal met volle zeilen het beloofde land tegemoet varen, of ze zal pijlsnel ten onder gaan. Maar het slepende, suffe bestaan van nu, steunend op een kleine minderheid, is uitgesloten. Staan dus of vallen! Vallen, als onze eigen beenen niet in staat blijken ons te kunnen dragen, maar staan als iedere enkeling levenskrachtig genoeg blijkt te zijn om de organisatie te schragen. En dat kunnen we, ieder van ons op hare wijze, daar ben ik vast van overtuigd. We hebben het slechts te toonen, niet morgen, niet overmorgen, maar nu, nu op ditzelfde oogenblik."

Reacties uit De Maatschappij

Helaas zijn de reacties uit 'De Maatschappij' voor het grootste deel voor ons onbekend gebleven, daar het merendeel is gepubliceerd in "het Orgaan", het mededelingenblad van de Maatschappij. Helaas is dit blad pas vanaf de jaargang 1927 aanwezig in de bibliotheek van de Catharina Schrader Stichting.

Wel zijn enkele reacties opgenomen in het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde. Zij stellen het Hoofdbestuur van de vroegere Bond in het gelijk; het ware beter, dat dergelijke reacties niet buiten de kring der leden-vroedvrouwen bekend raken.

Het resultaat van dit alles is dat Zr. Sievertsen Buvig begin 1924 bedankt als lid van de Maatschappij.

Zij doet hierover de volgende mededeling:

"Tot mijn spijt moet ik aan de collega's mededeelen, dat ik mij gedwongen gevoeld heb als lid van de Ned. Mij. enz. te bedanken. En daar het nog niet zoo heel lang geleden is, dat ik door woord en geschrift anderen aanspoorde lid te worden, eischt dit besluit wel eenige verklaring.

Na jarenlang belangstellend toeschouwster geweest te zijn, ben ik in de gelederen getreden met de stellige overtuiging, dat de organisatie ziek was, maar met het vaste geloof dat genezing mogelijk zou zijn. Ik heb die overtuiging en dat geloof niet onder stoelen of banken gestoken en trots de waarschuwingen van wijzere vrouwen, die mij zeiden: 'het helpt niets', heb ik mijn meening bekend gemaakt. Maar, ik moet bekennen: ik heb mij schromelijk vergist. De enkele maanden van dieper inzicht in het leven der organisatie hebben mij tot de overtuiging gebracht dat het een verloren zaak is. Men zit zoo verstrikt in allerlei persoonlijke troebelen, men laat zich zoo meeslepen door de meest redeloze gevoelsuitingen, dat alle zuiver en onpartijdig denken er door verstikt wordt. Het is tijd en moeite verspild om daarmee voort te gaan. Dit is thans mijn meening. Misschien sta ik hierin alleen. Welnu, dan zal ik alleen blijven staan. Maar in mijn hart leeft nog een laatste hoop: de geest die uit de organisatie spreekt kan niet de geest zijn, die

alle vroedvrouwen bezielt. Ik ken er toch zoo velen met een bezadigd, rustig oordeel en daar is toch nog de groep der jongeren, die buiten al dien haat en nijd staan. Welnu, gij dan, die anders denkt en anders voelt en beter wilt, durft ge het aan om opnieuw te beginnen? Niet in vijandschap met, maar naast het oude? Ik ben bereid om te helpen, zoo goed als ik bereid ben geweest om deze organisatie te steunen. Maar deze organisatie gaat een weg waarop ik niet mee kan gaan. Onder zulk een vlag kan ik niet strijden. Nogmaals herhaal ik: misschien sta ik alleen, misschien blijkt ook deze hoop ijdel. Welnu, ik zal dan rustig het beloop der dingen aanzien in de vaste overtuiging dat ik naar mijn beste weten en kunnen heb gehandeld”.

Weer een nieuwe Vereniging...

Vrijwel direct gebeurt wat ‘S.S.B.’ (zoals zij veelal haar stukken signeert) heeft aangegeuid in haar mededeling over haar uitreden uit de Maatschappij: in 1924 nog wordt met gelijkgestemden *De Nederlandsche Vroedvrouwenvereniging* opgericht - ook al weer, helaas voor ons, met een eigen mededelingenblad. Uit dit ‘Maandblad van de Nederlandsche Vroedvrouwenvereniging’ neemt S.S.B. één artikel over in het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde: een voordracht, die zij zelf heeft gehouden voor de Vereeniging. Het handelt over de salariëring van de vroedvrouwen. De plattelandsvroedvrouwen krijgen meestal een gemeentelijke toelage, waarvoor zij de verloskundige armenzorg verrichten. Hiernaast hebben zij een eigen praktijk. De inkomsten hieruit zijn zeer wisselend en o.a. afhankelijk van de concurrentie van de plaatselijke artsen. S.S.B. stelt een systeem voor, waarin de vroedvrouw ten plattelande volledig in gemeentelijke dienst zal zijn met een vast salaris en een geregelde rechtspositie. Voor dit salaris verricht zij verloskundige diensten ten behoeve van de armlastigen en ten behoeve van diegenen, die van haar diensten gebruik wensen te maken. Deze laatste categorie betaalt hiervoor een honorarium naar draagkracht aan de gemeente. Haar lijkt dit een heilzame ontkoppeling van geleverde diensten en directe betaling door het publiek, waardoor de vroedvrouw zich zal onderscheiden van de bakker en de slager. En wat de privé-praktijken in de grote steden betreft: hier staat zij een soort ‘vestigingsbeleid’ voor om te grote onderlinge concurrentie te bestrijden.

De Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen

Lang blijft de tweespalt in de vroedvrouwenorganisatie niet bestaan.

Op 7 april 1926 wordt besloten tot een fusie tussen Maatschappij en Vereeniging, leidend tot het ontstaan, op 13 juli 1927, van de *Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen*, dé Bond, die zal blijven bestaan tot - na de fusie met de R.K. Vereniging in 1975 - de Nederlandse Organisatie van Verloskundigen uiteindelijk volledige eenheid brengt in de gelederen.

Van het eerste, tijdelijke, Hoofdbestuur van de Bond was S.S.B. voorzitter. Op de Algemene Vergadering in juli 1927 wordt zij met algemene stemmen als voorzitter herkozen.

Uit de redactie van het Tijdschrift voor Praktische verloskunde

Wetend welke activiteiten S.S.B. vanaf 1924 heeft ontwikkeld in het organisatieleven - naast haar ongetwijfeld veeleisende taak in de Amsterdamse Vroedvrouwenschool - verbaast het ons niet, dat zij haar werkzaamheden voor het Tijdschrift wil verminderen. In

mei 1925 legt zij het secretariaat van de redactie neer; in 1926 doet zij afstand van het redacteurschap.

Vanaf nu zal de redactie van het Tijdschrift weer geheel door artsen worden gevoerd en zijn ook de meeste artikelen van de hand van artsen, hoewel nog gedurende enkele jaren bijdragen van S.S.B. verschijnen.

Gelukkig beschikken we over de meeste jaargangen van 'Het Orgaan van de Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen' vanaf 1927, hoewel helaas de jaren 1928 en 1929 ontbreken. Uit dit blad moeten wij de carrière van S.S.B. volgen. Dit wordt vergemakkelijkt door het feit, dat zij naast voorzitter van de Bond al spoedig ook redactielid van 'Het Orgaan' wordt.

Bondsinsigne: 1927

Veel verloskundigen zullen zich het Bondsinsigne nog herinneren of nog een exemplaar bezitten. Reeds in 1927 heeft het Hoofdbestuur van de Bond op aandringen van de Algemene Vergadering een ontwerp voor een Bondsinsigne laten maken.

S.S.B. beschrijft het ontwerp als volgt:

“Het heeft de grootte van een gulden en zal in gewaarborgd zilver uitgevoerd worden. Het front wordt donkerblauw geëmailleerd. Het kruisje wordt zilver en wordt erop gelegd, waarop weer de gestyleerde uilenkop. Het randschrift blijft in zilver en eveneens het buitenste smalle randje. De uilenkop die in het hart van het insigne staat is het symbool der wijsheid en geeft dus de gedachte weer, die ook in onze beroepsnaam voorkomt. Het kruis dat ge op de tekening ziet is niet het gewone model zoals dit in verschillende takken van de ziekenverpleging gedragen wordt. De armen zijn nl niet recht, maar worden gedekt door een verbreding aan het einde. Het is het kruis zoals dit voorkwam in het vaandel van de kruisvaarders. Het was dus het symbool van een schare die optrok om Palestina te verlossen uit nood en verdrukking. Zo zijn wij vroedvrouwen een schare, die dag en nacht gereed staan ter verlossing van in barensood verkerende vrouwen. Dit kruis is dus als het ware het symbool van onze taak, de uil van de geestesgesteldheid nodig om die taak op waardige wijze te vervullen.”

Medische Tuchtwet

Eén van de onderwerpen waarin S.S.B. zich verdiept heeft, is de *Wet, inhoudende nader voorschriften ten aanzien van de uitoefening der geneeskunst*.

In de 28e jaargang, 1924-1925, van het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde wijdt zij een uitvoerige beschouwing aan het ontwerp van wet, dat door de Minister bij de Tweede Kamer is ingediend. Zij begint deze beschouwing weer met de steeds terugkerende klacht: er is nog géén vroedvrouwenorganisatie geweest, die langs vaste wegen voor het algemeen belang werkte; vroedvrouwen voelen zich niet één, hebben niets over voor het standsbelang, lachen om mensen, die er idealen op nahouden van standseer en collegialiteit. Bij de geneesheren is dat anders, zegt zij. Onder doktoren heerst een standseer, die men hoog houdt, een gevoel van wat oorbaar is en wat niet. Dit geeft de groep macht, die van grote invloed werd toen de Ned. Mij. tot bevordering van de Geneeskunst afdelingsraden, districtsraden en een centrale raad van beroep oprichtte, die over geschillen moest beslissen en tuchtmiddelen mocht toepassen.

Toch was dit onvoldoende voor de Overheid, die daarom dit wetsontwerp aan de Kamer voorlegt. Het verheugt S.S.B. dat de Wetgever de sociale betekenis van de vroedvrouwen zo hoog acht, dat ook voor haar deze wet van toepassing zal worden.

Zij bespreekt enkele terzake doende artikelen uit het wetsontwerp. Zo vermeldt zij dat aan de vroedvrouw die door ouderdom ongeschikt moet worden geacht voor de uitoefening van de verloskunst, de bevoegdheid ontzegd kan worden. Een bepaling van buitengewoon belang, stelt S.S.B. Zij vreest echter, dat toepassing van dit artikel tot grote moeilijkheden aanleiding kan geven, wanneer de nood tot arbeiden dwingt. Want wat stelt de wetgever zich voor te doen met deze ouden en invaliden, zo de ontheffing uit haar beroep ze brodeloos maakt?

Voorts ziet zij in het klachtrecht van een rechtstreeks belanghebbende of van een college tot hetwelk de vroedvrouw in dienstverhouding staat, de mogelijkheid dat een geneesheer of een gemeentebestuur een klacht kan indienen tegen een vroedvrouw, maar óók, dat de vroedvrouw als rechtstreeks belanghebbende een klacht kan indienen tegen een geneesheer!

Bovendien, zegt zij, kunnen volgens het wetsontwerp, wanneer de zaak van een vroedvrouw behandeld wordt, twee geneeskundigen in het college 'zo mogelijk' vervangen worden door twee vroedvrouwen. Dit 'zo mogelijk' is natuurlijk naar haar mening te betreuren: "Waarom wordt deze eerste schrede op den weg der mondigverklaring van de vroedvrouw zoo aarzelend gedaan en waarom wordt door deze terughouding de mogelijkheid geschapen toch nog te kunnen beslissen óver ons maar zonder ons?"

S.S.B. hecht groot belang aan de Wet, echter kennelijk om andere motieven dan die wij nu aan het Tuchtrecht toekennen. De klagende patiënt komt in haar verhaal niet voor. Zij ziet de wet als een bescherming voor de vroedvrouw, als een einde aan de rechteloosheid van de vroedvrouw. "Zij (de vroedvrouw) staat dan niet meer machteloos tegenover de willekeur van haar lastgevers en tegenover de minder juiste handelingen van de in haar omgeving werkende medici".

Maar ook ziet zij de Wet als middel om te komen tot grotere discipline en tucht onder de vroedvrouwen zelf: een zegen voor de ernstige werkers en voor onze stand; verre van aangenaam voor de tuchtlozen onder ons. "Het individu met zijn persoonlijke vrijheden, met zijn persoonlijke onafhankelijkheid verdoezelt in alle lagen om plaats te maken voor de groep. Laten wij ons daar vooral niet tegen verzetten."

Enkele maanden later, in juni 1925, komt S.S.B. in het Tijdschrift terug op dit wetsontwerp. Zij bespreekt de vele reacties die van geneeskundige en van juridische zijde over dit ontwerp zijn neergeschreven. Het sterkt haar in haar opvatting dat gezorgd moet worden voor de aanwezigheid van twee vroedvrouwen in ieder college, wanneer de ahangige zaak een vroedvrouw betreft.

In juli 1928 treedt de Medische Tuchtwet in werking. In 1930 - Mej. Sievertsen Buvig is dan voorzitter van de Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen - lezen wij, dat voor ieder der tuchtcolleges 2 leden en 2 plaatsvervangende leden-vroedvrouwen zijn benoemd. Mej. Sievertsen Buvig wordt lid van het centraal medisch tuchtcollege.

Zoals bekend wordt slechts een klein deel van alle uitspraken van de tuchtcolleges ter publikatie aangeboden o.a. aan enkele tijdschriften.

Prof. Rang verzamelde deze gepubliceerde uitspraken over de periode 1930-1976. Uit

zijn gegevens heb ik het volgende gehaald over uitspraken betreffende vroedvrouwen tussen 1930-1940.

Gepubliceerd zijn 10 uitspraken, waarin de vroedvrouw als *klaagster* optrad.

Vijfmaal was deze klacht gericht tegen een arts; viermaal betrof de klacht 'onbehoorlijke mededinging', door het berekenen van een te laag tarief; eenmaal werd aan de huisarts onbehoorlijk gedrag verweten, hetgeen blijkens onderstaande uitspraak door het College niet werd bevestigd.

Uitspraak van het Centraal Medisch Tuchtcollege dd 11-9-1933.

"De arts, bij een bevalling een inscheuring hechtend en in tegenwoordigheid van de kraamverzorgster aan de kraamvrouw mededelend dat klaagster - vroedvrouw - aan deze inscheuring schuld zou hebben omdat de inscheuring door een zijdelingse inknipping te voorkomen was geweest, handelt niet vertrouwenondermijnd. De gewraakte uitlating is niets anders dan een op zich staande uitlating in beperkte kring en onder omstandigheden op zodanige wijze gedaan dat het vertrouwen van de kraamvrouw in klaagster in het minst niet is geschokt, ook al is de uitlating misplaatst en onjuist."

De overige vijf klachten betreffen een klacht tegen een *collega-vroedvrouw*, alle gaande over een vorm van 'onbehoorlijke mededinging'.

De uitspraak van het Centraal Medisch Tuchtcollege dd 28-4-1933 in één van deze zaken is als bijlage opgenomen (zie bijlage IV, pag. 72). De uitspraak van het Centraal Medisch Tuchtcollege dd 5-7-1932 wordt door Rang als volgt beschreven: "Tot vertrouwenondermijnde handelingen moeten niet alleen worden gerekend handelingen, waarbij het medisch belang van de maatschappij is betrokken, maar eveneens zodanige welke de standseer van de vroedvrouwen raken. Onbehoorlijke mededinging onder vroedvrouwen, op zichzelf reeds ongeoorloofd, schaadt het vertrouwen van het publiek en bederft de onderlinge goede verstandhouding welke voor de vervanging van zoveel belang is." (Ik meen hier de toon van S.S.B. in te herkennen.)

Er zijn zeven uitspraken gepubliceerd waarin de vroedvrouw de *aangeklaagde* partij was. Niet minder dan vijf van deze klachten waren afkomstig van een collega-vroedvrouw; eenmaal klaagde de Inspecteur over het verloskundig handelen van de vroedvrouw en éénmaal diende een bedrijfsvereniging een klacht in over een te vroege en onzorgvuldig afgegeven zwangerschapsverklaring.

Het Nederlandsch Congres voor Openbare Gezondheidsregeling

Op het Nederlandsch Congres voor Openbare Gezondheidsregeling (28-29 juni 1929 te Middelburg) werd een prae-advies uitgebracht door Mej. S. Sievertsen Buvig over: 'De sociale taak van arts en vroedvrouw voor en na de geboorte van het kind.' Ongebruikelijk, in die tijd, dat een vroedvrouw zelf sprak over de taak en het streven van haar beroepsgroep; meestal protegeerde een arts het werk en de positie der vroedvrouwen.

Hoe ongebruikelijk blijkt ook uit een opmerking van Mevrouw de Graaf van der Elst, een vroedvrouw actief reeds sinds het einde van de vorige eeuw in de opeenvolgende vroedvrouwenorganisaties. Mede-aanzittend aan het slot-diner fluisterde zij in het oor van Dr Niemeijer (redacteur van het Tijdschrift): "Wie had voor 30 jaar gedacht, dat wij vroedvrouwen als volkomen gelijkwaardig op zoo'n congres nog eens mee zouden aan-

zitten. We gaan toch wel vooruit!"

Mej. Sievertsen Buvig wijst op de weliswaar afnemende zuiver verloskundige taak bij barenden door vroedvrouwen, maar toenemende sociale taak, zowel voor als na de geboorte van het kind. Haar opleiding houdt rekening met de ontwikkelingen van de verloskundige wetenschap, zeker ook waar het betreft de zorg tijdens de zwangerschap. Zij wijst op de noodzaak om aan de vroedvrouwen de bevoegdheid te verlenen om bepaalde profylactische maatregelen tijdens de zwangerschap te treffen.

Ook na de geboorte van het kind rust op de vroedvrouw een belangrijke taak: de bewaking van moeder en kind; intensieve propaganda voor en begeleiding van borstvoeding en een taak in de zuigelingenbescherming, vooral ten plattelande.

De bevoegdheidsuitbreiding van 1932

Daar de jaargangen 1928 en 1929 van 'Het Orgaan' ontbreken, moet ik voor de voorgeschiedenis van deze bevoegdheidsuitbreiding afgaan op een overzicht, dat in december 1931 hierover door S.S.B. wordt gegeven.

Op de Algemene Vergadering van de Bond in 1928 werd herziening en uitbreiding van de bevoegdheid in het werkprogramma opgenomen. Het Hoofdbestuur realiseerde zich dat er snel naar gestreefd moest worden dat in de Wet erkend zou worden, dat ook de behandeling en controle tijdens de *zwangerschap* bij de vroedvrouw thuishoort. Snel, omdat een artikel van Dr J.A. Wijsenbeek te Amsterdam over prenatale zorg door middel van consultatiebureaus deed vrezen dat, zonder de wettelijke bevestiging van haar bevoegdheid in deze, de vroedvrouw niet aan de zorg tijdens de zwangerschap zou kunnen (blijven) deelnemen.

Op de Algemene Vergadering van juli 1929 werd een voorstel van het Hoofdbestuur in deze richting bij acclamatie aangenomen. Er werd contact gezocht met het Hoofdbestuur van de R.K. vroedvrouwenorganisatie en in januari 1930 werd het hiervolgende rekwist ingediend.

"Amsterdam, Januari 1930.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid, geven met verschuldigden eerbied te kennen:

de Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen gevestigd te Amsterdam
en de R.K. Vroedvrouwenbond, gevestigd te Breda

dat zij de eer hebben aan Uwe Excellentie te verzoeken de artikelen 15 en 16 van de wet, regelende de uitoefening der geneeskunst en betrekking hebbende op de bevoegdheid der vroedvrouwen aan een grondige herziening te willen onderwerpen. Zij meenen tot dit verzoek gerechtigd te zijn omdat bij den stand van het huidige vroedvrouwenonderwijs de theoretische zoowel als de praktische bekwaamheid van de vroedvrouwen zich belangrijk verdiept heeft en het in het belang van een goede hulpvoorziening van ons volk zou zijn zoo deze bekwaamheden niet alleen, zooals thans het geval is, alleen maar benut werden zoolang dit met de belangen van de in de omgeving werkende geneesheren strookt, maar officieel binnen de bevoegdheid van de vroedvrouwen getrokken werden, om redenen, die wij in het volgende hopen aan te toonen.

Allereerst zijn wij zoo vrij op te merken, dat art. 15 van de bovenaangehaalde wet

zich alleen beperkt tot een omschrijving van de bevoegdheid, die de vroedvrouw toegekend is bij de hulp die zij biedt gedurende de baring.

De tijd ligt echter ver achter ons, waarin de verloskundige hulp begon gelijktijdig met de baring en eindigde als deze afgelopen was. Zooals aan Uwe Excellentie bekend zal zijn is een goede voorzorg meer en meer in het belang van de zwangere vrouw gebleken en is uitgemaakt, dat bij een goed uitgevoerde zwangerenzorg de kansen voor complicaties gedurende de baring tot een minimum beperkt kunnen worden, wat dus van uiterst groot belang is voor moeder en kind.

Het wordt dan ook onder vroedvrouwen meer en meer gewoonte, de vrouwen, die zich aan hare zorgen toevertrouwen, gedurende de zwangerschap geregeld te onderzoeken, eventuele liggingsafwijkingen te corrigeeren en vooral alle aandacht te schenken aan eventueel bestaande verschijnselen van zwangerschapsintoxicatie, door een geregeld onderzoek van de urine, controle van den bloedsdruk, enz.

Dat dit alles van groot en direct belang is voor de volksgezondheid behoeft zeker wel geen verder betoog. Het is daarom dan ook te betreuren, dat de vroedvrouw bij dit streven, waarbij zij - dit dient scherp in het oog gehouden te worden - in geen enkel opzicht schade kan toebrengen doch alleen maar nut kan stichten - van medische zijde niet altijd die medewerking ondervindt, die in het belang van de zwangere vrouw noodig zou zijn.

Het is om deze reden, die wij graag mondeling uitvoeriger zouden willen toelichten, dat wij meenen, dat de tijd gekomen is, dat art. 15 van de hier meermalen aangehaalde wet aangevuld worde met:

De vroedvrouwen zijn bevoegd tot het controleeren van de zwangerschap vanaf de 30e week en verplicht, die maatregelen te nemen, die een ongestoord natuurlijk verloop van de zwangerschap en baring bevorderen of verzekeren en/of de levenskansen van het kind vergrooten.

Teneinde de noodige overgangsmaatregelen te kunnen treffen zou het misschien aanbeveling verdienen dit artikel te sluiten met:

De hierbij te nemen maatregelen zullen nader door den met de uitvoering van deze wet belasten Minister vastgesteld worden.

Art. 16 van de hier aangehaalde wet regelt in zeer algemeenen zin en o.i. niet zeer duidelijk onder welke omstandigheden de vroedvrouw gerechtigd is over te gaan tot toediening van medicamenten. Het zou zeker heel wat verwarring wegnemen, zoo Uwe Excellentie er toe over zoudt willen gaan duidelijk aan te geven, welke geneesmiddelen de vroedvrouw toe mag dienen en onder welke omstandigheden en de vroedvrouw tevens de bevoegdheid willen geven, zoo nodig bepaalde medicamenten onder bepaalde omstandigheden onderhuids toe te dienen. Met name is dit zeer gewenscht bij het optreden van acute bloedingen. Daarbij is toediening van medicamenten per mond dikwijls onmogelijk en een onmiddellijk toegediende onderhuidsche inspuiting van een de uteruscontracties bevorderend medicament soms levensreddend. Ook directe onderhuidsche inspuiting van hartprikkelende middelen is onder zulke omstandigheden in het belang van de vrouw.

Dan nemen wij tevens de vrijheid Uwe Excellentie te verzoeken de vroedvrouw het gebruik toe te staan van weeënbevorderende middelen in een bepaald stadium

van de baring en wel dan, als weeënzwakte optreedt op het oogenblik van de baring als alle voorwaarden voor het aanleggen van een uitgangstang vervuld zijn.

Wij hebben hierbij het oog op de toediening van pituitrine. Nu men meer ervaring met dit middel opgedaan heeft is, zooals bekend, gebleken, dat, toegepast onder de bovengenoemde omstandigheden, de gevaren aan het gebruik verbonden tot een minimum teruggebracht zijn. Bovendien zijn den laatsten tijd preparaten in den handel gekomen, die de gevreesde eigenschappen van pituitrine zouden missen. Juist toegepast beteekent de toediening dus dikwijls een voorkomen van een tang-extractie en vereenvoudiging van de baring, wat toch zeker in het belang van de vrouw is. Onder de tegenwoordige omstandigheden mag de vroedvrouw niet zelfstandig deze gedragslijn volgen. Dit geeft haar hulp in de oogen van de barende vrouw dikwijls een minderwaardig karakter en schokt het zoo noodige vertrouwen van het publiek in het kunnen en kennen van de vroedvrouw, wat zeker niet in het belang is van een goede verloskundige hulpvoorziening van ons volk. Bovendien doet deze toestand de kans ontstaan, dat van dit geneesmiddel geen gebruik gemaakt wordt in gevallen waar de baring door eventueele toediening verkort kan worden, wat weder niet in het belang van de barende vrouw is.

In verband hiermee maken wij Uwe Excellentie tevens attent op het groote belang, dat de barende heeft bij directe toediening van pituitrine bij acute bloedingen in het derde tijdperk van de baring. Pituitrine of een hiermee verwant medicament is in gevallen waar bloedingen optreden en de placenta nog niet geboren is het eenige weeënbevorderende geneesmiddel, dat gegeven mag worden om de dikwijls zoo noodlottige bloeding tot staan te brengen. Waar de vroedvrouw in dergelijke gevallen bijna altijd genoodzaakt is onmiddellijk en zelf handelend op te treden is het in het belang van de vrouw zeer gewenscht dat de vroedvrouw over alle hulpmiddelen beschikt en dus ook het recht verkrijgt zich van dit hulpmiddel te bedienen.

Tenslotte komen wij tot Uwe Excellentie met het herhaald verzoek te willen bevorderen en officieel te willen vastleggen, dat de vroedvrouw, vooral ten plattelande zooveel mogelijk betrokken worde bij de verzorging van den gezonden zuigeling. Reeds eerder waren wij zoo vrij Uwe Excellentie er op attent te maken, dat de huidige vroedvrouw in het derde studiejaar een grondige opleiding in deze richting geniet. Vooral de vroedvrouw met een kleine praktijk lijkt ons de aangewezen persoon om bij de zuigelingencontrole behulpzaam te zijn. Niet alleen zou hieruit het voordeel voortvloeien, dat de positie van een dergelijke vroedvrouw door zulk een aanvulling verbeterd werd, maar het lijkt ons ook economischer in zulke gevallen beide takken van arbeid in één hand te vereenigen. In verband hiermee zijn wij zoo vrij op te merken, dat een van de hoofdmotieven bij de invoering van het derde studiejaar op de Rijkskweekscholen voor vroedvrouwen juist daarin bestond, er naar te streven de vroedvrouwen zooveel mogelijk als hygiënische hulpkrachten voor te bereiden en te benutten. Het ingevoerde onderwijs in hygiëne en zuigelingenverzorging bevestigt dit.

Tot nu toe is in de praktijk niet alleen met dit alles nooit rekening gehouden, maar is herhaaldelijk gebleken dat er juist een streven bestaat de vroedvrouwen uit dit werk te weren en het uitsluitend op te dragen aan de wijkverpleegsters. Met klem verzoeken wij dan ook aan Uwe Excellentie haar aandacht aan dit onderwerp te willen wijden.

Inmiddels hebben wij de eer te zijn,
Namens den Bond van Nederlandsche vroedvrouwen
S. Sievertsen Buvig, Voorzitster
A.J. de Graaf van der Elst, Secretaresse
Namens de R.K. Vroedvrouwenbond:
C. Stoffers, Voorzitster
C.H. v.d. Linden de Groot, Secretaresse"

De Minister zond dit verzoekschrift voor advies naar de Gezondheidsraad. De Gezondheidsraad had in die tijd een tweeledige functie: zowel het geven van wetenschappelijke adviezen alsook adviezen op meer beleidsmatig terrein. Leden werden dan ook aangetrokken om hun wetenschappelijke verdiensten, doch ook als vertegenwoordigers van maatschappelijke en professionele groeperingen. In 1927 had de net opgerichte Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen verzocht om een vertegenwoordiger te mogen afvaardigen naar de Gezondheidsraad. Dit verzoek werd toegestaan. Mej. S. Sievertsen Buvig was van 1927-1950 lid van de Raad. Voor het opstellen van een advies werd veelal een commissie ingesteld, die in de eerste plaats leden van de Raad bevatte, maar waaraan externe deskundigen konden worden toegevoegd. In de commissie, die het verzoekschrift van de twee vroedvrouwenorganisaties behandelde had S.S.B. dan ook zitting. Als externe deskundigen waren toegevoegd Dr B.S. ten Berge, gynaecoloog te Rotterdam en leider van de verloskundige dienst van de gemeente; Dr R.J.Th. Meurer, directeur van de Rijkskweekschool te Amsterdam; Prof. Dr G.C. Nijhoff, hoogleraar verloskunde te Groningen en vóór 1900 enige tijd leraar aan de Rijkskweekschool te Amsterdam; Prof. K. de Snoo, hoogleraar te Utrecht en daarvoor directeur van de Rijkskweekschool te Rotterdam; Dr D.G. Wesselink, directeur van de Rijkskweekschool te Rotterdam.

In haar verslag vermeldt S.S.B., dat het volgens haar toch zeer bescheiden verzoek der vroedvrouwen: namelijk opname in de wet van de bevoegdheid datgene te doen, wat elke vroedvrouw die haar taak op de juiste wijze opvat reeds uit eigen beweging doet, toch heel wat commotie bij de geleerde heren in de commissie heeft veroorzaakt en dat het heel wat moeite heeft gekost sommige van deze heren te overtuigen.

In het verslag over 1930 van de Gezondheidsraad wordt hierover gezegd:
"Naar aanleiding van dit adres bracht de Gezondheidsraad aan Uwe Excellentie een advies uit van eene commissie, ad hoc samengesteld. In dit advies gaf de commissie te kennen, dat zonder bezwaar art. 15 van de wet regelende de uitoefening der geneeskunst zou kunnen worden aangevuld met eene bepaling, uitdrukkelijk inhoudende, dat de vroedvrouw bevoegd is tot het controleeren van de zwangerschap en tot het nemen van maatregelen gedurende dat tijdperk in het belang van de zwangere, indien tevens werd bepaald, dat de Minister zal aangeven tot welke maatregelen die bevoegdheid zich uitstrekt, terwijl dan verder de vroedvrouw het hare zou hebben te doen om te zorgen dat aan de zwangere vrouw de noodige hulp worde verleend voor zoover de maatregelen die de vroedvrouw ingevolge de Ministeriële aanwijzing zelve kan nemen, niet toereikend mochten zijn. De commissie meende, dat haar zou kunnen worden opgedragen nader van advies te dienen omtrent de aard van de maatregelen, die aan de vroedvrouwen zouden kunnen worden veroorloofd, bij aldien Uwe Excellentie zich met de evenbedoelde opzet zou kunnen vereenigen. Bij eene eventueele regeling van deze materie zou allicht

ook het toedienen van bepaalde medicamenten ter sprake komen. Op de vraag in hoeverre aan de wenschen der adressanten met betrekking van dit punt zoude kunnen worden voldaan, zou dus kunnen worden ingegaan voor het geval Uwe Excellentie aan de commissie eene opdracht mocht verstrekken in den zin als hierboven werd aangegeven. Uwe Excellentie kon zich met de strekking van het advies van de commissie betreffende aanvulling van art. 15 der wet vereenigen en droeg de commissie op nader te doen blijken van haar gevoelens ten aanzien van de maatregelen die aan de vroedvrouwen zouden kunnen worden veroorloofd."

Op 20 November 1931 werd het voorstel tot uitbreiding van de bevoegdheid door de Tweede Kamer aangenomen.

De tekst van de artikelen 15, 16, 16a, 16b en 17 van de Wet staan in de bijlagen, evenals de tekst van de Ministeriële Besluiten, die op een later tijdstip werden afgekondigd (zie bijlage V, pag. 76).

S.S.B. levert op deze nieuwe wetsartikelen commentaar.

Bij art. 15 tekent zij aan dat hiermede is vastgelegd dat bij een, volgens de Minister noodzakelijke, verbetering van de prenatale zorg de vroedvrouw niet uitgeschakeld kan worden. "Dit is voor ons vroedvrouwen een groote geruststelling".

Maar zij kan niet nalaten haar collega's er op te wijzen, dat het wetsartikel uitgaat van de veronderstelling dat iedere vroedvrouw al haar zorgen aan het onderzoek van de zwangere vrouw besteedt. "Voldoet ge er niet voor honderd procent aan, weest dan niet verwonderd als ge er vandaag of morgen naast grijpt."

Art. 16b geeft aan "dat ook de gezonde kraamvrouw aan ons behoort". "Het is zeer nuttig, dat thans in de wet is vastgelegd, wie de baas blijft over de kraamvrouw. Het gedrang in de kraamkamer is soms zoo groot, dat dit wel eens vergeten kon worden. Wie zien we er al niet! Wijkverpleegsters, kraamverpleegsters, bakkers, zuigelingenzusters, huisverzorgsters, controleerende dames enz. enz."

Over de uitbreiding van de administratieve verplichtingen van de vroedvrouw in art. 17 is S.S.B. heel tevreden. Eigenlijk gaat het haar nog niet ver genoeg. Zij zou een uitvoerige statistiek wenschen van het werk der vroedvrouwen in Nederland, want ze is er van overtuigd dat de vroedvrouwenarbeid de vergelijking met alle andere arbeid op verloskundig gebied schitterend kan weerstaan.

Waar zij heel anders over oordeelt is over het onderwerp 'vroedvrouw en zuigelingen-zorg'. Enerzijds is zij het er mee eens, dat de zorg voor de gezonde zuigeling niet behoort tot het gebied der geneeskunde in engere zin en dus in de medische bevoegdheidswetgeving niet thuishoort. Anderzijds is zij diep geschokt bemerkt te hebben, dat de betrokken inspectie op dit gebied niets met vroedvrouwen te maken wil hebben. Aan verpleegsters die een speciale cursus gevolgd hebben, wordt verre de voorkeur gegeven. "Niemand zal toch tenslotte vol kunnen houden dat de vroedvrouwen in het algemeen minder intelligent zijn dan de verpleegsters", roept zij uit. "men leidt in ons land toch geen achterlijken of halve idioten tot vroedvrouw op?"

Zij neemt zich voor langs andere wegen toch de inschakeling van vroedvrouwen op het gebied van de zuigelingen-zorg te bereiken.

Prenatale zorg

Het is niet mijn bedoeling hier precies na te gaan hoe in de jaren tussen 1930 en 1940 de prenatale zorg zich ontwikkeld heeft. Ik heb slechts geprobeerd te weten te komen hoe Mej. Sievertsen Buvig, na het met succes bekroonde streven om de bevoegdheid tot het verlenen van deze zorg door vroedvrouwen wettelijk vastgelegd te krijgen, voort is gegaan om de rol van de vroedvrouw op dit gebied te stimuleren.

Ik doe dit aan de hand van artikelen, door haar geschreven, in 'Het Orgaan' tussen 1932 en 1940.

Wij moeten ons proberen in te leven in de situatie vóór 1940. Er is nog een beduidend verschil tussen 'stad' en 'land'. Door een aanzienlijk mindere mobiliteit van de bevolking kunnen afstanden veel moeilijker dan nu overbrugd worden. Verder is het merendeel der bevolking zuinig met het inroepen van medische hulp en wantrouwend tegenover sociaal-hygiënische inmenging in hun levens. Prenatale zorg is een mengeling van medisch-preventieve en sociaal-hygiënische zorg, evenals zuigelingenzorg, en behoeft véél en voortdurende propaganda om schoorvoetend door de bevolking geaccepteerd te worden.

Reeds geruime tijd bestond in ons land de *Nederlandsche Bond tot bescherming van zuigelingen*. Ik krijg de indruk dat dit een soort koepelorganisatie is geweest, die niet zelf de uitvoering van programma's ter hand nam, maar propagandistisch en stimulerend optrad. De Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen was lid van deze organisatie en S.S.B. rapporteert regelmatig over het doen en laten ervan.

In 1933 vond volgens S.S.B. een belangrijke vergadering plaats, waar zij met enige ongerustheid heenging. De Bond had aangekondigd haar arbeidsterrein te willen uitbreiden: enerzijds naar kleuters en anderzijds naar de zwangerschapsperiode. Een naamsverandering werd voorgesteld: met o.a. de toevoeging '... en ter bevordering van de prenatale zorg'. De door de Bond ontvouwde plannen vielen mee, vindt S.S.B. De voorgestelde werkzaamheden zullen zich (voorlopig) beperken tot het propageren van prenatale zorg in het belang van het kind. Er wordt een sectie prenatale zorg ingesteld en uiteraard is S.S.B. actief in deze sectie - zo actief, dat zij in 1939 tot secretaresse van het bestuur van de sectie wordt gekozen, met Prof. de Snoo als voorzitter en Dr Beeker (gynaecoloog te Arnhem) als penningmeester.

In 1937 houdt zij een voordracht in dit kader met als titel: *De vroedvrouw en de stedelijke organisatie der prenatale zorg*. Het beeld dat zij schetst maakt op mij een bonte en weinig gecoördineerde indruk. In de (grotere) steden wordt prenatale zorg verleend door gemeentelijke poliklinieken (veelal met medewerking van de gemeente-vroedvrouwen), door poliklinieken van kraaminrichtingen, soms door consultatie-bureaus. Particulier gevestigde vroedvrouwen zijn wisselend actief: een enkele verleent prenatale zorg in bijvoorbeeld een lokaal van een kruisvereniging, sommigen ontvangen zwangeren in hun eigen huis, anderen bezoeken de bij hen ingeschreven zwangeren. En ook de (huis-)artsen zullen, in welke mate is niet bekend, wel zwangeren op hun spreekuur zien. Er is nog geen sprake van één organisatorisch geheel waarin enerzijds bureaus (met artsen) een rol spelen, anderzijds vroedvrouwen (en huisartsen) zorg verlenen aan hun eigen zwangeren. De grootste vrees van S.S.B. is uiteraard, dat de kruisverenigingen de prenatale zorg geheel in eigen hand zullen nemen en dat dan op de bureaus de verpleegsters de vroedvrouwen zullen verdringen, zoals dat ook bij de zuigelingenzorg is gebeurd.

In November 1937 is S.S.B. weer aanwezig bij een vergadering in Arnhem, belegd door de Fed. Commissie tot Bevordering der Hygiëne van Moeder en Kind in de provincie Gelderland. Sprekers waren Dr Beeker (gynaecoloog) en Dr Alma, provinciaal kinderarts in Gelderland. Uit de voordracht van deze laatste krijg ik de indruk dat tijdens zwangerschap en kraambedperiode velen staan te dringen om iets goeds te doen.

Vermanend, vind ik, spreekt hij de aanwezige vroedvrouwen toe. "Gij kent precies de grenzen van Uw bevoegdheid. U heeft zich tijdens de zwangerschap vergewist van de bloedsdruk, het gewicht, de urine en de ligging van het kind. U weet, dat bij stoornissen tijdens of na de baring U de hulp van de arts moet invoeren. Gelukkig zijn de jonge artsen goed opgeleid en U moet er voor zorgen dat U met de huisarts op goede voet staat, dat U elkaar helpt, begrijpt en waardeert".

Maar ook de huisartsen krijgen een vermaning: zij mogen niet door te lage tarieven de vroedvrouw wegconcurreren: dan krijgen ze het te druk, ze gaan het werk haastig doen, prenatale onderzoekingen worden overgeslagen en ook postnataal worden de bezoeken aan kraamvrouw en kind tot het uiterste beperkt.

Na de geboorte van het kind rust de verzorging van moeder en kind op de schouders van de baker, kraamverzorgster, familielid of buurvrouw. Nog een vermaning aan de vroedvrouwen: zij mogen zich niet verlagen om zelf het werk van de baker te gaan doen.

Na de kraambedperiode wordt het kind gevolgd op het consultatiebureau voor zuigelingen, van waar uit huisbezoeken worden afgelegd door de wijkverpleegster. Op het platteland wordt dit werk wel eens gedaan door vroedvrouwen - geen ideale situatie, vindt de dokter. En dan volgt er iets dat ons nu nog bekend in de oren klinkt: "Dit eist een samenwerking tussen vroedvrouw en arts, zoals die tussen arts en verpleegster vanzelf bestaat. En aan die samenwerking ontbreekt het nogal eens, dan gaat de vroedvrouw zelf dokteren en daartoe is zij volstrekt niet bekwaam. Eigenlijk moet de wijkverpleegster al snel na de geboorte de moeder bezoeken, maar dat geeft vaak moeilijkheden, want botsingen met de vroedvrouw. En dan loopt het vaak mis met de borstvoeding, want vele vroedvrouwen vinden dat niet zo belangrijk en adviseren al snel flesvoeding."

Dan stelt Dr Alma de retorische vraag of het gewenst is, dat vroedvrouwen ook deel nemen aan moedercursussen, waar het het onderwerp prenatale zorg betreft. Ook daar is hij niet voor. De moedercursussen worden gegeven door de districtshuisbezoeksters. Die weten niet al te veel van verloskunde en kunnen de a.s. moeders er dan ook maar weinig over vertellen. En dat is maar goed ook, want door te veel wijsheid zouden de vrouwen maar angstig worden.

'En laten de vroedvrouwen vooral niet stellen, dat alle normale verlossingen door de vroedvrouw zouden moeten worden verricht en de arts zich zou moeten beperken tot buitengewone hulp. De artsen zijn bevoegd en bekwaam en het publiek moet vrij kunnen kiezen'.

Na lezing van deze voordracht had ik in de discussie een vrij scherpe reactie van S.S.B. verwacht. Niets is minder waar. Zij vindt, dat Dr Alma de verhoudingen zeer juist heeft gezien. Zij vat zijn voordracht op als een belangrijk aanbod tot samenwerking en zij raadt de vroedvrouwen in Gelderland aan dit aanbod ernstig te nemen.

In 1938 spreekt de Geneeskundig Hoofdinspecteur zich uit over de organisatie van de prenatale zorg. Hij acht deze zorg een onderdeel van het werk van de kruisverenigingen en ziet, in de grotere steden, graag consultatiebureaus met vaste spreekuren van artsen

en vroedvrouwen. In kleine steden en op het platteland zouden de kruisverenigingen ruimten ter beschikking kunnen stellen aan vroedvrouwen en vooral op het platteland is propaganda door de wijkverpleegsters zeer gewenst.

In december 1938 is S.S.B. aanwezig in een hoofdbestuursvergadering van de Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen. Er is nu hier en daar werkelijk sprake van bureaus waar prenatale zorg wordt gegeven door artsen met behulp van kraamverpleegsters; de vroedvrouwen zijn buiten spel gezet. S.S.B. stelt dat men zich moet neerleggen bij het feit, dat prenatale zorg op consultatiebureaus zal worden verleend, maar dat men moet blijven streven naar samenwerking met de instanties om te zorgen dat vroedvrouwen haar taak in deze zullen blijven behouden.

Wij weten nu dat, na een stilstand in de oorlogsperiode, na de bevrijding de discussie onverminderd is doorgegaan, maar dat ondanks de in 1947/1948 gemaakte plannen en ondanks de twijfel die bij sommige artsen nog in de jaren zestig bestond over de bekwaamheid van vroedvrouwen om zelfstandig prenatale zorg te verlenen, dit toch het patroon van de zorg door de vroedvrouw is geworden. Vanaf het begin van de jaren zeventig is - behoudens een periode waarin 'screening' door de gynaecoloog van de onder controle van de vroedvrouw zijnde zwangeren is gepropageerd - niet meer getwijfeld aan het systeem, dat prenatale zorg het beste kan worden gegeven door diegene die ook verantwoordelijk zal zijn voor de baring.

De moeilijke crisisjaren

S.S.B. is voorzitter van de Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen in een wel heel moeilijke periode. De crisis treft allen, ook artsen, en de concurrentie is moordend. Gemeenten moeten bezuinigen: gemeente-vroedvrouwen worden ontslagen of zien hun toelage met de helft verminderen.

Het hoofdbestuur stimuleert de leden zich met moeilijkheden tot het HB te wenden, opdat vanuit het hoofdbestuur, met behulp van adviseurs, actie zal kunnen worden ondernomen. Op deze wijze hoopt men ook vroedvrouwen te kunnen bewegen lid van de Bond te worden, want eenheid en solidariteit binnen de beroepsgroep is nog steeds een belangrijk streven van S.S.B.

Het hoofdbestuur tracht de nood onder de vroedvrouwen op te sporen door middel van een enquête, maar is teleurgesteld over de geringe respons. S.S.B. schrijft getergd: "Als gij niet uit de hoek komt en zorgt dat wij voldoende gegevens in handen krijgen, behoeft gij niet van ons te verwachten dat wij in welke richting ook iets zullen ondernemen. Het hoofdbestuur is geen groep marionetten, die bij het eerste het beste alarmgeroep in beweging gebracht kan worden".

En er is nood onder de vroedvrouwen. In februari 1932 adstrueert S.S.B. deze nood met gegevens verkregen uit de enquête, gevoegd bij de gegevens uit het jaarverslag van de Geneeskundig Hoofdinspecteur. Als belangrijkste oorzaak van de terugval van de vroedvrouwen wordt aangewezen de toevloed van jonge artsen, die allen een centje mee willen verdienen aan de verloskunde.

De kweekscholen hebben het aantal leerlingen sterk verminderd. De Rijkskweekschool te Amsterdam wordt door het Rijk opgeheven - maar herleeft als particuliere stichting en werkt verder.

Op de Algemene Vergadering van 1934 spreekt S.S.B. over de dreiging, die over de vroed-

vrouwen hangt. Er zijn er, die zeggen dat vroedvrouw een verouderd ambt is, men moet de opleiding stop zetten en het beroep laten uitsterven.

S.S.B. is er echter van overtuigd dat artsen de normale verloskunde niet adequaat kunnen overnemen: het geduldig, ééntonig bijna, een spontaan verloop afwachten ligt de medicus niet. Er is een niet geringe kans dat het aantal kunstverlossingen (onnodig) gaat stijgen. Vele artsen ziet men na enige jaren de verloskundige praktijk neerleggen.

In een bespreking met haar adviseurs is het hoofdbestuur tot de conclusie gekomen: 'Houdt de fakkel brandende en hoopt op de toekomst!'

En die hoop is gevestigd op de ziekenfondswet.

De ziekenfondswet

In 1920, toen het eerste ontwerp voor een ziekenfondswet tot stand kwam, bestonden er vele ziekenfondsen en -fondsjes met verschillende achtergronden en regelingen.

De bedoeling van de ziekenfondswet was om een regeling te treffen van de eisen waaraan een goed ingericht ziekenfonds zou moeten voldoen. Het doel van een ziekenfonds zou moeten zijn te voorzien in de geneeskundige verzorging van arbeiders en met deze maatschappelijk gelijkgestelden.

Mej. Sievertsen Buvig heeft steeds de opeenvolgende ontwerpen van een ziekenfondswet gevolgd, nauwkeurig het belang van de vroedvrouwen beoordelend.

In 1925 schrijft zij over een gewijzigd ontwerp van de wet, dat bij de Tweede Kamer is ingediend. Zij ziet weinig heil voor de vroedvrouwen in dit ontwerp. Kennelijk zijn er meerdere ontevredenen, want we lezen over een wederom gewijzigd ontwerp van een ziekenfondswet in 'Het Orgaan' in 1930. Over dit ontwerp is S.S.B. redelijk tevreden.

Ieder te goede naam en faam bekend staande vroedvrouw binnen het verzekeringsgebied krijgt het recht zich aan het fonds te verbinden. Verzekerden hebben vrije keuze tussen de aan het fonds verbonden vroedvrouwen. De vroedvrouw, en bij gebreke van een vroedvrouw de geneeskundige, ontvangt voor iedere door hem of haar geleide bevalling een vast bedrag.

S.S.B. heeft hierover informatie ingewonnen. Dat 'bij gebreke van' zou niet ruim opgevat worden, zodat inderdaad 'het *primaat*' van de vroedvrouw voor de normale bevalling hier is genoemd. De huisarts krijgt voor iedere verzekerde gehuwde vrouw een extra bedrag, althans wanneer hij is aangewezen voor het verlenen van buitengewoon verloskundige hulp op verzoek van de vroedvrouw. Dit, zegt S.S.B., ontkoppelt de betaling van de vraag naar deze verloskundige hulp en daar het niet automatisch geldt voor alle huisartsen, opent het de mogelijkheid dat in de grote steden de buitengewone verloskundige hulp, op verzoek van de vroedvrouw, wordt verleend door specialisten.

In een artikel, getekend door de vice-voorzitster en de secretaresse van de Bond, wordt aangekondigd dat op de Algemene Vergadering over dit ontwerp zal worden gesproken door de adviseur van de Bond, Dr Schuurmans Stekhoven. Hij blijkt nogal wat vragen op te werpen over de voorgestelde wetsartikelen.

Eveneens in 1930 is S.S.B. aanwezig op het 35e Gezondheidscongres te Nijmegen. Op de eerste dag is de voorgestelde ziekenfondswet onderwerp van bespreking. Gesproken wordt door de heer Kupers, voorzitter van het Ned. Verbond van Vakverenigingen. Hij noemt als onderdeel van de noodzakelijke, door het ziekenfonds te verschaffen, geneeskundige verzorging 'verloskundige hulp door vroedvrouwen en in buitengewone gevallen door artsen'.

Doch vervolgens spreekt Dr Schreve, oud-hoofdbestuurslid van de Ned. Mij t.b.v.d. Geneeskunst. Een van zijn punten is het verstrekken van verloskundige hulp door de ziekenfondsen. Uiteraard is hij gekant tegen het voorstel, dat de ziekenfondsen 'gratis' verloskundige hulp zullen geven door een aan het fonds verbonden vroedvrouw, terwijl de hulp bij een normale bevalling verleend door een arts door de verzekerde zelf betaald zal moeten worden. Hij stelt een verandering voor: wanneer een geneesheer normale verloskundige hulp heeft verleend kan de vrouw met de kwitantie naar het ziekenfonds gaan; zij krijgt dan een tegemoetkoming ter hoogte van het bedrag van het honorarium van een vroedvrouw.

S.S.B. heeft hier onmiddellijk in de discussie op gereageerd, nog tijdens de aanwezigheid van de Minister op het congres.

Zij is ondanks alles nog vol goede moed: de vroedvrouwen hebben goede vrienden, ook in Den Haag. De Bond zal doorstrijden. "Laten we ons niet laten leiden door kleine eigenbelangetjes, maar de groote lijnen in het oog houden. Waakzaam en waardig zooals het vroede vrouwen betaamt."

In het door haar geschreven verslag weidt zij vervolgens uit over de argumenten die zij kennelijk in de discussie heeft gebruikt. Zij vraagt: "Met welk doel leidt de Staat der Nederlanden vroedvrouwen op"? En dan volgt een antwoord, dat mij karakteristiek lijkt voor de maatschappelijke verhoudingen in die tijd: "De Staat leidt vroedvrouwen op om de on- en minvermogende bevolking van ons land van goede, betrouwbare verloskundige hulp te voorzien". En dat is de bevolkingsgroep, zegt S.S.B., waar ook de ziekenfondsen zich over zullen ontfermen. Het is dus logisch, dat de wetgever de vroedvrouwen heeft aangewezen voor deze hulp.

Dat is onbillijk tegenover de verzekerden, heeft Dr Schreve gezegd. Onbillijk, zegt S.S.B., zou het zijn, wanneer de ziekenfondsverzekerde met minder goede hulp tevreden zou moeten zijn dan de niet verzekerde. En is de vroedvrouw een minder goede hulp bij de baring? S.S.B. voelt zich niet geroepen om als belanghebbende partij hierop een antwoord te geven. Mocht het waar zijn, dat de geneesheer in het algemeen een betere verloskundige is dan de vroedvrouw dan zou het voorstel in de ziekenfondswet zeer onbillijk zijn, maar dan zou de consequentie ook moeten zijn dat men de vroedvrouw zo spoedig mogelijk zou laten uitsterven. Van meerdere kanten is echter op het congres, ook door Dr Schreve, gezegd dat de tegenwoordige vroedvrouw uitstekend is opgeleid en ten volle voor haar moeilijke taak is berekend. Maar dan moet het voorstel in de ziekenfondswet ook niet gewijzigd worden. Het voorstel van Dr Schreve is niet terwille van de verzekerden, stelt S.S.B. op voorzichtige toon, maar terwille van de geneesheren, die bij aanvaarding van zijn voorstel een groot deel van de voor normale verloskundige hulp bestemde som in hun zak zullen zien terechtkomen.

Ook dit ontwerp leidt een slepend bestaan en in 1936 wordt in 'Het Orgaan' nu door Dr Terburg (de oud-Hoofdinspecteur) een nieuwe variant besproken. Enkele punten die hij noemt zijn: de clause dat bij geldelijke bezwaren de Minister aan een fonds tijdelijke vrijstelling kan verlenen van de verplichting verloskundige hulp te verstrekken; het feit, dat bij de hulp door vroedvrouwen alleen (het honorarium voor) de normale bevalling wordt genoemd en niet ook de voor- en nazorg; voorts zal bij ziekenhuisopname alleen de verloskundige hulp door huisarts of specialist worden vergoed, niet de hulp door de vroedvrouw. Daar echter voor een ziekenhuisopname een indicatie moet bestaan,

veronderstelt Dr Terburg dat voor een normaal verlopende bevalling de ziekenhuisopname niet zal worden vergoed.

Ook dit nieuwe ontwerp is niet tot wet verheven en ten tijde van de inval in ons land van het Duitse leger (mei 1940) was Nederland nog zonder wettelijke regeling van de ziekenfondsen.

Wij hebben de lijdensweg van de ziekenfondswet vanuit een specifieke gezichtshoek bekeken: hoe dacht Mej. Sievertsen Buvig hierover, wat waren haar activiteiten in deze. Deze activiteiten vielen ten dele samen met haar voorzitterschap van de Bond van Nederlandse Vroedvrouwen en representeerden dus de houding van de Bond in deze periode.

Om enige indruk te krijgen van het belang van de 'verloskundige kwestie' in het geheel van de ziekenfondsstrijd heb ik mij verdiept in '125 jaar Geneeskunst en Maatschappij; de geschiedenis van de K.N.M.G.' (Dr H. Festen, 1974). Een heel hoofdstuk is gewijd aan 'De Maatschappij en het ziekenfondswezen'. Er blijkt binnen de artsenstand heel wat over te doen te zijn geweest, er was allerminst eensgezindheid over. In het gehele hoofdstuk, vele pagina's tellend, ben ik echter nergens de woorden 'verloskunde' en 'vroedvrouw' tegengekomen. Zeker, de artsen zijn niet gelukkig geweest met het 'primaat' van de vroedvrouw, dat blijkt wel uit de voordracht van Dr Schreve in 1930, maar dit voorgestelde wetsartikel is dunkt mij zeker geen 'breekpunt' geweest in het tot stand komen van een ziekenfondswet.

Ziektewet

In 1931 bestond er overigens ook een ziektewet. S.S.B. geeft hierop een toelichting. Het betreft het uitkeren van zwangerschapsgeld en de vergoeding voor verloskundige hulp aan verzekerde gehuwde vrouwen.

Het was de bedoeling dat t.z.t. de vergoeding voor verloskundige hulp zou overgaan naar de ziekenfondsen. Voor de vroedvrouwen waren er nogal wat onduidelijkheden in deze wet. O.a. schijnt erin gestaan te hebben dat alleen dan verloskundige hulp werd vergoed, wanneer daar niet op andere wijze in was voorzien.

In een schrijven aan de leden van de Bond in 'Het Orgaan' stelt S.S.B.: 'Hoe staat het met de hulpverlening door burgerlijk en kerkelijk armbestuur? Het enige juiste standpunt is, dat die buiten beschouwing moet blijven, omdat de organen van armenzorg (tegenwoordig heet dat 'maatschappelijk hulpbetoon') óók slechts helpen, indien niet uit andere hoofde is voorzien en bovendien - en dat geeft in dit geval de doorslag - het juist de meest essentiële bedoeling van de gehele sociale verzekeringswetgeving is uit andere hoofde dan uit filantropie in de betrokken behoeften te voorzien. De verzekerden en de vroedvrouwen kunnen dus niet krachtig genoeg stelling nemen tegen het streven van verschillende uitvoeringsorganen van de Ziektewet om voorzieningen in de verloskundige hulp af te schuiven op de burgerlijke of kerkelijke armbesturen'.

En let wel: veelal kregen vroedvrouwen een gemeentelijke toelage om bevallingen bij onvermogen te verrichten, terwijl bij betaling krachtens de Ziektewet zij recht hadden op een honorarium per geleide bevalling.

S.S.B. en de Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen.

Na het voorlopig voorzitterschap te hebben bekleed is S.S.B. in 1927 met algemene stemmen gekozen tot voorzitter van de Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen.

Zij blijft dit tot 1 januari 1935. Trouwe hoofdbestuursscretaresse is Mevrouw de Graaf van der Elst, die in 1934 80 jaar is geworden. Teneinde Mevrouw de Graaf van der Elst de eer te geven die haar toekomt, maar haar te ontlasten van de zware werkzaamheden als secretaresse, wordt besloten de rollen om te wisselen: mevrouw de Graaf van der Elst wordt voorzitter, Mej. Sievertsen Buvig secretaresse. Deze situatie heeft niet lang bestaan. Mevrouw de Graaf van der Elst is op 2 april 1935 overleden.

Op de Algemene Vergadering in juli 1935 blijkt het te 'rommelen' in de gelederen. De afdeling Zuid-Holland brengt een voorstel in een Bondsraad in het leven te roepen om het contact tussen hoofdbestuur en districten te verbeteren. In de discussie over dit voorstel blijkt, dat leden zich ongelukkig voelen over het feit dat soms beslissingen zijn genomen door het hoofdbestuur, waarvan de leden pas later op de hoogte kwamen.

Nu neemt de hoofdbestuursscretaresse, S.S.B., het woord.

Het verheugt haar, dat deze kwestie thans ter sprake komt en het is voor de gezondheid van de organisatie nodig dat iedereen openlijk spreekt opdat geen misverstand meer blijft bestaan. Zij zal hiermee zelf beginnen. Zij voelt wantrouwen tegenover het hoofdbestuur. Zij verdedigt het beleid van het hoofdbestuur. Helaas blijft mij onduidelijk waarover de afdelingen zo ontevreden zijn. Zij is tegen het instellen van een Bondsraad: de organisatie zou een bestuursapparaat krijgen onevenredig aan haar grootte. In een gezonde organisatie moet vertrouwen bestaan in het hoofdbestuur. Kan men dat vertrouwen niet schenken, dan treedt het hoofdbestuur gaarne terug. Na verdere discussie wordt het voorstel van Zuid-Holland om een Bondsraad in te stellen verworpen.

Er moet een nieuwe voorzitter gekozen worden voor de komende drie jaar, nu Mevrouw de Graaf van der Elst is weggefallen. Het kost twee stemmingen, maar dan behaalt S.S.B. de overhand en wordt opnieuw voorzitter. Het blijkt overigens moeilijk een nieuwe secretaresse te vinden. Eén der aangezochten weigert deze 'verantwoordelijke en bewerkelijke functie'.

Voor mij geheel onverwacht lees ik dan, dat op 11 december 1935 S.S.B. aftreedt als hoofdbestuurslid en dus als voorzitter van de Bond. In het verslag van de HB-vergadering staat: "Verschillende leden begrijpen de houding van coll. Sievertsen en beoordeelen die als juist. Coll. Sievertsen zegt toe gaarne te willen helpen als de Bond haar hulp verlangt, maar zij wil verder buiten het bestuur van de Bond blijven."

Zij blijft overigens wel in de redactie van 'Het Orgaan'.

In het jaarverslag van de secretaresse wordt het uittreden van S.S.B. als volgt beschreven: "Als donderslag bij heldere hemel dient Zr. Sievertsen op 16 December haar ontslag als HB-lid in. Zij is tot dit besluit gekomen op grond van de mening dat zij geen aanspraak meer mag maken op het vertrouwen, omdat men van gevoelen is dat zij als directrice eener inrichting niet ten volle de nooden der practiserende vroedvrouwen kan aanvoelen. Verder deelt zij mede gaarne bereid te zijn haar volle medewerking te geven waar dit verlangd wordt. De meeste HB-leden kunnen zich met het standpunt van Zr. Sievertsen verenigen."

Koninklijke onderscheiding

Op 1 december 1938 wordt in de vroedvrouwenschool te Amsterdam het 25-jarig jubileum van Mej. Zr. Sievertsen Buvig gevierd. Zij krijgt o.a. een zilveren koffie- en theeservies aangeboden met een bijpassend presenteerblaadje.

Er zijn vele sprekers en spreeksters. De voorzitter van het district Zuid-Holland vermeldt, dat dit district 300 handtekeningen uit 9 districten heeft verzameld om haar te verzoeken terug te komen op haar besluit om heen te gaan.

De leerling-vroedvrouwen zingen haar toe:

*Vijf en twintig lange jaren
zijt U heden Hoofd geweest
en daarom viert U deez' dag nu
't zilveren jubileumfeest.*

*Vijf en twintig jaar in functie
is toch een zeer lange tijd
waarin heel wat gepasseerd is
da's een onomstoot'lijk feit.*

*Hoeveel kleine wereldburgers
hebben niet met hulp van U
hun entrée op aard gemaakt en
zijn al grote mensen nu?*

*'t Aantal hebt U niet geteld vast
maar natuurlijk is 't heel groot
daarom past 't ons te herdenken
hoeveel hulp U al reeds bood.*

*"Ja", zult U gewis wel zeggen
"'t was toch niet meer dan mijn plicht?"
Maar U hebt dan toch met liefde
uwe zware taak verricht.*

*Ook hebt U ons veel doen leren
door Uw voorbeeld, wijs en goed
leerde u ons vaardig hand'len
en paraat zijn als het moet.*

*Daarvoor willen wij U danken
op deez' feestdag U gewijd
en wij hopen dat u lang nog
onze directrice zijt.*

En op 31 augustus 1939 (de verjaardag van Koningin Wilhelmina) wordt zij bevorderd tot Ridder in de orde van Oranje Nassau.

Dit wekt één van haar oud-leerlingen op tot de volgende beschrijving:

"Mijn gedachten gaan terug naar mijn kweekschooljaren, naar het moeilijke begin, naar het middengedeelte dat wel meeviel, naar het laatste, zwaarste sluitstuk: derde jaars. En binnen dien cirkel van meerdere en mindere moeilijkheden een centraal punt, dagelijksch zichtbaar: de directrice. Zéér correcte verschijning in blauw en wit. Geen vouwtje of plooi in de onberispelijke aangesloten hagelwitte schort, de japon, hooge boord met kanten kraagje, waartusschen precies - geen streepje naar rechts of naar links - het Witte kruis. Geen haartje in het keurige kapsel dat van zijn plaats durft te springen. Onberispelijke verschijning dag in, dag uit. Wie van ons voelde niet in wanhoop naar eigen afge-zakt kapsel, wanneer we haar passeerden?"

Zal het vroedvrouwenleger naar den buitenkant wel ooit tot die algeheele correctheid komen?"

En dan de binnenkant! Wat is er niet dag uit dag in te schaven en te polijsten voor een willekeurig troepje jonge meisjes gevormd en 'gekweekt' is tot vroede jonge vrouwen. Nauwgezetheid, ijver, sterk verantwoordelijkheidsgevoel, saamhorigheidsbesef, zin voor wetenschappelijk onderzoek, moet het alles soms niet als met den paplepel ingegeven worden?"

Ontwikkelingen in Duitsland

Teneinde latere gebeurtenissen te kunnen begrijpen moeten we een korte blik werpen op de ontwikkelingen over onze Oostgrens in de jaren dertig. In 1933 is Hitler met zijn nazidom aan de macht gekomen. De nazi's hebben zich een ideologie aangemeten waarin o.a. het moederschap geïdealiseerd wordt. De arische Duitsers moeten immers Europa gaan beheersen.

De positie van vroedvrouwen wordt dan ook geleidelijk verbeterd.

In het Tijdschrift voor Praktische verloskunde van 1929 wordt geschreven over de noodtoestand van de Duitse vroedvrouwen. De opleiding is kort, de honorering is verslechterd, er is geen invaliditeits- of ouderdomsverzekering, de werkomstandigheden zijn slecht.

In 1932 houdt de voorzitter van het Algemeen Duits Vroedvrouwenverbond een voordracht op het Internationale vroedvrouwencongres te Gent. Het Duitse Rijk omvatte toen 17 (deel)staten, ieder met eigen wetgeving, ook betreffende vroedvrouwen. Tevergeefs was al enige jaren getracht bepaalde eisen vanuit de vroedvrouwenwereld via de Rijksdag (parlement) aan de Rijksregering voor te leggen.

Dan neemt Hitler in 1933 de macht in Duitsland over.

In 1933 schrijft S.S.B. in 'Het Orgaan' over de 'gelijkschakeling' van de Duitse vroedvrouwen. Alle vroedvrouwenorganisaties zijn (gedwongen) samengevoegd tot één Reichsfachschaft Deutscher Hebammen. Deze Bond is weer een onderdeel van de Reichsarbeitsgemeinschaft der Berufe im sozialen und ärztlichen Dienst. Ook de twee bestaande vroedvrouwentijdschriften zijn tot één verenigd: het *Zeitschrift der Reichsfachschaft Deutscher Hebammen*. De Duitse vroedvrouwen zouden over dit alles zéér enthousiast zijn, wordt gerapporteerd en zij hoopten op verbeteringen waarvoor zij al jarenlang gevochten hadden.

Deze (gedwongen) eenheid spreekt S.S.B. wel aan: zij heeft immers al meer dan 20 jaar op eenheid in Nederland aangedrongen.

In 1935 schrijft S.S.B. met waardering over het oprichten van een 'Reichsmutterdienst' in Duitsland, om a.s. moeders op te voeden. Zij vermeldt overigens wel, dat je het artikel moet ontdoen van politieke motieven om het goede doel te vinden.

En in september 1937 wordt een voordracht door *Dr Conti*, in het Nederlands bewerkt, overgenomen in Het Orgaan.

Wie was Dr Conti?*

Reeds in 1934 bleek het nazi-bewind in Duitsland een eigen opvatting te hebben over de verloskundige zorg. Om de teruggang in het aantal geboorten tegen te gaan en om de moedersterfte te verlagen was het beleid in Duitsland er op gericht geweest zoveel mogelijk bevallingen in ziekenhuizen en kraaminrichtingen te doen plaats vinden. Hieraan willen de nieuwe machthebbers een halt toeroepen. Men tracht door cijfers uit het eigen en uit het buitenland aan te tonen, dat de huisbevalling veilig is en mogelijk veiliger voor een gezonde vrouw dan een bevalling in het ziekenhuis. De nazi-ideologie wordt naar voren gehaald: bevordering van het familie- en gezinsgevoel.

Ene Frau Nanna Conti wordt de Leiterin van het Reichshebammenschaft. Haar zoon, Dr Conti, stijgt snel op: vanuit de deelstaatregering van Pruisen tot Reichsgesundheitsführer en Staatssecretaris van Volksgezondheid: de baas van het gehele medische gebeuren in nazi-Duitsland.

De nazi-zienswijze over verloskundige hulp wordt door hem in het gehele land uitgedragen. Zo ook in 1937 op een conferentie, met een voordracht getiteld: 'Geburtshilfe und Hebammenwesen in Deutschland'. Aan deze voordracht refereert het eerder genoemde artikel in Het Orgaan. In zijn voordracht legt Dr Conti grote nadruk op de voordelen en veiligheid van de huisbevalling onder leiding van een vroedvrouw en vergelijkt hij dit met alle nadelen van een bevalling in een ziekenhuis, waarbij hij niet schuwt een voorbeeld te noemen van een verloskundige afdeling waarin twee vrouwelijke artsen, één joods en één half-joods, uiterst slechte verloskundige hulp hadden verleend en, erger, zich actief hadden betoond in adviseren over geboortenregeling.

Hij laat zich zeer positief uit over vroedvrouwen, hij kent vroedvrouwen, hij kent hun werk, hij waardeert ze. Nooit mogen op verloskundig gebied 'Amerikaanse toestanden' ontstaan in Duitsland. Hij wijst trots op de nieuwe vroedvrouwenwet waarin de aanwezigheid van een vroedvrouw bij iedere bevalling is verplicht gesteld. Deze wet zal in 1938 in werking treden.

Ook zijn moeder, Frau Conti, laat zich niet onbetuigd. Op een internationale conferentie in Parijs in 1937 herhaalt zij min of meer wat haar zoon reeds eerder heeft gezegd.

In 1939 en 1940 volgen bevoegdheidsuitbreidingen voor de Duitse vroedvrouwen, waaronder het gebruik van geneesmiddelen en deelname aan prenatale- en zuigelingenverzorging. Dr Conti en zijn ondergeschikten gaan door met aan de bevolking duidelijk te maken, dat de huisbevalling gezond en veilig en de ziekenhuisbevalling ronduit gevaarlijk is. Omineus klinkt in september 1939 de aankondiging dat in de naaste toekomst ziekenhuisbedden voor andere doeleinden nodig zullen zijn dan voor gewone bevallingen.

Uiteindelijk wordt het een aantal Duitse gynaecologen te veel en na veel onderling overleg en met veel omzichtigheid wordt aan de Reichsgesundheitsführer het oordeel van de gynaecologen kenbaar gemaakt, dat natuurlijk tegengesteld is aan de opvattingen van

* de volgende gegevens ontleen ik aan een artikel over "Hausgeburt und klinische Entbindung im Dritten Reich" van J. Zan-der en F. Goetz in een gedenboek ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Duitse gynaecologenvereniging in 1986.

Dr Conti en zijn moeder - en men is er nog trots op dat die niet ongevaarlijke stap toen genomen is.

Dit alles overziende is het niet geheel oninvoelbaar, dat Mej. Sievertsen Buvig met enige naijver naar de ontwikkelingen rond de vroedvrouwen in Duitsland keek in een periode waarin, mede ten gevolge van de economische crisis, het slechter en slechter ging met de ambtswusters in Nederland en de Nederlandse regering onmachtig bleek om een al zo lang aangekondigde ziekenfondswet tot stand te brengen.

En als je zo lang en zo intensief werkt om het beroep, waar je trots op bent, van de ondergang te redden - is het dan zo vreemd, dat je de verdere politieke implicaties van het nazi-regime niet al te scherp ziet?

Daar zijn meer, veel meer, voorbeelden van bekend in ons land.

Hitler heeft geweldig zijn best gedaan om in de jaren vóór het formele begin van de Tweede Wereldoorlog de hele wereld een rad voor de ogen te draaien over zijn bedoelingen. In die periode hebben nogal wat grote internationale bijeenkomsten plaats gevonden in Duitsland. Zo ook het congres van de International Confederation of Midwives, ICM, dat in 1936 in Berlijn bijeenkwam. Natuurlijk stond dit onder leiding van Frau Conti. In het Tijdschrift (de Bond was niet officieel aanwezig, men vond het te duur) wordt hierover het volgende geschreven:

"Het Congres kreeg een bijzondere betekenis onder opzicht van internationale vrede, des te meer de Duitse regering er aan hield aan het congres te tonen al wat werd gedaan voor de gezondmaking van het volk en daardoor voor de vrede, want wie al zijn krachten inspant om de mensen gezonder en beter te maken moet de oorlog haten, die de besten vernietigt en de minderwaardigen spaart!"

Hitler stuurde een telegram naar het congres:

"Uw Führer zegt U zijn innige dank voor de uitnodiging tot het internationale vroedvrouwencongres. Daar hij op dit ogenblik voor dienstzaken uit Berlijn afwezig is, is het hem tot zijn spijt onmogelijk een delegatie van de vroedvrouwen te ontvangen".

Het jaar 1940

In mei 1940 wordt Nederland door het Duitse leger onder de voet gelopen; ons land wordt door de Duitsers bezet.

De in juli geplande Algemene Vergadering van de Bond wordt uitgesteld.

In augustus 1940 verschijnt een oproep van S. Sievertsen Buvig in zowel het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde als in Het Orgaan. Het opschrift luidt "*Vroedvrouwen, past op Uw zaak*".

Deze oproep heeft veel reacties teweeggebracht, reden om hem hier in zijn geheel op te nemen.

"In het juni-nummer van dit Orgaan werd door het hoofdbestuur de mededeeling geplaatst, dat de Alg. Vergadering, die in juli j.l. gehouden zou worden door de tijdsomstandigheden werd uitgesteld. Dit besluit was te begrijpen en te billijken. Er zijn echter sinds den tienden mei reeds drie maanden verlopen. Alom in den lande richt ons volk zich op en stelt zich open voor de komende maatschappelijke orde, die, dat mag toch zeker wel als vaststaand aangenomen worden, een geheel

ander aanzien zal hebben, dan degene, die ons ontviel.

Wat mij nu verbaast en verontrust is, dat tot nu toe, uit de vroedvrouwenkringen, van dezen wil tot vernieuwen en aanpakken, geen enkel geluid gehoord wordt. Noch van de zijde van de aangeslotenen, noch uit de kringen der buitenstaanders, werd in dit verband ook maar om eenige plaatsruimte verzocht.

Moet hieruit opgemaakt worden, dat de geweldige gebeurtenissen en de diepgaande veranderingen, die zich in de afgelopen maanden aan ons volk voltrokken, aan U zijn voorbijgegaan en U alleen maar hebben getroffen zoover dit Uw persoonlijk leven betreft? Is er onder U allen en speciaal onder de jongeren niemand, die zich eens afgevraagd heeft kunnen deze veranderingen ook van invloed zijn op ons als beroepsgroep en zou het niet noodig zijn ons daarop eens te bezinnen?

O, ik weet, dat wij als vroedvrouwen slechts een bescheiden plaats innemen in het maatschappelijk bestel. Maar, hoe bescheiden die plaats ook is, onbelangrijk is zij zeker niet. Integendeel. Wij vertegenwoordigen een groep werkkrachten, die van het allergrootste sociale belang zijn. Hiervan zijt gij zeker toch allen wel overtuigd. Maar...zijt gij tot nu toe zoo tevreden geweest over de regeling van uw maatschappelijke positie? Hebt gij besloten maar te zwijgen en rustig af te wachten hoe alles zich zal ontwikkelen? Of wilt gij u met een vaste doelstelling en met open oogen en intense belangstelling paraat houden en aldus actief den loop der zaken volgen? Mag ik u dan als uw vroegere voorvechtster nog eens wakker roepen en u als voorbeeld enkele punten ter overdenking noemen, die u al dan niet gewijzigd, aan uw hoofdbestuur kunt voorleggen? Misschien kan er een taak uit groeien, die het aanpakken waard is.

Daar is dan allereerst organisatorisch veel te verbeteren door:

- a. samensmelting van de beide vroedvrouwenbonden en vereenvoudiging van het bestuursapparaat;
- b. samenvoeging van de drie voor vroedvrouwen verschijnende organen tot een flink tijdschrift;
- c. streven naar verplicht lidmaatschap van iedere praktiseerende vroedvrouw.

En als ik spreek van vaste doelstelling, zou ik u ter overdenking willen geven te streven naar:

- a. beperking van het recht tot vrije vestiging, opdat een betere verdeling van het aantal vroedvrouwen over ons land tot stand komt;
- b. vaststellen van een maximum aantal bevallingen per vroedvrouw, per jaar te leiden;
- c. spoedige en daadwerkelijke verbetering van de maatschappelijke positie der vroedvrouw, door toekenning van een vast minimum inkomen met vooruitzicht op een redelijk ouderdomspensioen voor de z.g. gemeente-vroedvrouwen en positieverbetering voor de niet door een gemeente benoemde vroedvrouw, door hecht verband met de ziekenfondsen;
- d. inschakeling van de vroedvrouw bij alle diensten of organisaties, die zich vormen of gevormd hebben op het gebied van prenatale zorg;
- e. verplichte herhalingscursus voor vroedvrouwen na een zeker aantal dienstjaren. De praktijk zooals nu waar te nemen door de derde-jaars leerlingen der vroed-

vrouwenscholen, die het einddiploma verworven hebben.

Behalve, dat wij deze herhalingscursus verplicht gesteld zouden willen zien, zouden wij ze door samenvoeging doeltreffender willen maken. Niet iedere vroedvrouwenschool houdt afzonderlijk een herhalingscursus, maar men voege de drie groepen samen, liefst in een mooie omgeving (wij denken hierbij aan de school in Heerlen), of doe dit om toerbeurt aan de drie vroedvrouwenscholen.

Men trachte dan door speciale voordrachten voor deze groepen, niet alleen de verloskundige kennis op te frisschen, maar door lezingen ook op ander gebied de kennis te verrijken en den geest te verruimen. Want de vroedvrouw dient er van doordrongen te worden dat meerdere waardering van haar arbeid niet alleen te bereiken is door het streven naar lotsverbetering, maar meer nog beïnvloed wordt door haar levensonderhouding. Wordt bij zulk een gemeenschappelijke samenkomst de vrije tijd dan nog dienstbaar gemaakt aan uitstapjes in de natuur, leerzame excursies of het genieten van muziek of kunst, dan zal zulk een periode lichamelijke en geestelijke ontspanning brengen, zoo noodig, om den sleur te verbreken.

Ziehier een paar punten, de meeste reeds veel eerder door mij naar voren gebracht, waarover u hoop ik eens zult nadenken. Veel van dit alles is ook in beginsel reeds aanwezig. Het wacht slechts op uitbouw en bezieling. U zult verder zelf al wel tot de conclusie gekomen zijn dat een en ander veronderstelt: overleg en samenwerking met de geneesheer-directeuren der vroedvrouwenscholen, dat zeker ieder voor zoover dit tot nu toe al niet gebeurde, gaarne zal aanvaarden.

De vraag waar het nu tenslotte om gaat is: lacht dit bouwplan u toe? Zoo ja, waar zijn dan de geestdriftige bouwers? Misschien kunt gij het niet met alles, wat ik hier naar voren bracht eens zijn. Best. Wijzig het dan naar uw eigen inzichten en leg het uw hoofdbestuur voor. Ik weet vooruit, dat die zich in uw activiteit zal verheugen. Maar doe één ding niet! Legt het niet lusteloos naast U! Vooral gij, die jong zijt en voor wie de toekomst is; beraadt u niet te lang, pakt aan en bouwt! Pakt aan, voor het te laat is en de gebeurtenissen aan u zijn voorbijgegaan."

S. SIEVERTSEN BUVIG.

Ik zei al: op deze oproep schijnen veel reacties te zijn binnengekomen. S.S.B., nog steeds redactiesecretaresse van 'Het Orgaan', schrijft er van afgezien te hebben een bloemlezing uit deze reacties samen te stellen. Zij neemt wel twee ingezonden mededelingen op met tegengestelde inhoud. Gezien het belang voor het begrijpen van latere gebeurtenissen neem ik hier over de ingezonden mededeling van *Mej. N. Epker*, vroedvrouw te Den Haag.

"Geachte redactie,

Naar aanleiding van het artikel van Zr. Sievertsen Buvig onder de titel 'Vroedvrouwen, past op Uw saeck!' zou ik gaarne het volgende opmerken.

Ten eerste zou ik willen vragen: Waarom moeten wij nu in dezen tijd, beslist 'iets doen'. Er is toch geen enkele reden om in ons bondswerk, op het oogenblik iets nieuws te beginnen? Wij kunnen ons toch moeilijk 'richten' op een komende maatschappelijke orde, waarvan we nog niet weten hoe die zijn zal. Pas na de vrede, als

ons land weer, zooals beloofd is, vrij zal zijn, zullen we kunnen weten hoe die orde zijn zal. Dan kunnen wij, als het noodig is, altijd nog veranderingen aanbrengen. Het behoeft Zr. S.B. dus te verbazen noch te verontrusten, dat er door de vroedvrouwen niets nieuws in deze maanden verzonnen is, en wij tot heden geen behoefte gevoelden allerlei dingen te gaan nadoen, die misschien elders op zijn plaats zijn, maar hier als on-Nederlandsch gevoeld worden.

Uit het stilzwijgen van de vroedvrouwen moet dus niet de conclusie getrokken worden, dat de geweldige gebeurtenissen en diepgaande veranderingen aan ons volk voltrokken, aan ons zijn voorbijgegaan. Ik zou er liever de volgende conclusie uit trekken:

Ten 1e. Dat men inziet, dat er op het oogenblik in de wereld dingen zijn, die meer urgent zijn, dan de positie van de vroedvrouw op dit ondermaansche en

Ten 2e. Dat men overtuigd is, dat men op het oogenblik geen diepgaande veranderingen mag maken, omdat dat oneerlijk zou zijn, nu we in een bezet land leven en dus niet op de normale wijze kunnen vergaderen en alles bespreken. Onder deze omstandigheden zou het, zooals een ieder direct begrijpt, mogelijk zijn, dat er veranderingen tot stand kwamen, die slechts door een zeer klein percentage van de vroedvrouwen gewild zijn. Het is dus het eerlijkste om met elke min of meer groote verandering te wachten tot na de vrede. De Algemene Vergadering moet ook eenvoudig tot na dien tijd uitgesteld worden, en deze zou dan moeten beslissen of er wat gebeuren moet, en wat er gebeuren moet.

In een courantenverslag over een onlangs gehouden rede van Dr Colijn trof mij de volgende zinsnede: 'Maar even duidelijk is het, dat wij aan een vernieuwing van ons staatsbestel tijdens de bezetting niet kunnen bouwen, al zijn er tal van begeerten, die wij in ons hart koesteren en al mogen wij de omtrekken van het toekomstbeeld voor onszelf trachten in gereedheid te brengen. Dit is dunkt mij ook voor ons toepasselijk, wanneer wij de lettergreep 'staats' in 'bonds' veranderen.

Niet voor niets zien wij vroedvrouwen zulke goede resultaten van de 'afwachtende houding' in tijden van barensnood! Laten wij met het opwekken van de geboorte toch vooral wachten tot het duidelijk 'à term' is, want een ontijdig geboren kind is bijna altijd minderwaardig! Ook in ons geval zou door overijling het vroedvrouwenbelang waarschijnlijk meer geschaad dan gebaat worden.

Met de meeste door Zr. S.B. opgenoemde punten ben ik het niet eens. Het zou echter in tegenspraak met het bovenstaande zijn, wanneer ik daar nu diep op in ging. Alleen over punt d (inschakeling van de vroedvrouw bij alle gevormde of te vormen diensten of organisaties op het gebied van prenatale zorg) zou ik toch graag iets opmerken.

Daarover alleen dit: Zoo goed als iedere vroedvrouw van dezen tijd heeft haar eigen organisatie onder haar patiënten voor prenatale zorg. Dit is afdoende. Daar behoeven we helemaal niet ergens voor 'ingeschakeld' te worden. Dit zou alleen de vertrouwde houding tusschen vroedvrouw en patiënt benadeelen. Iedere jongere vroedvrouw doet behoorlijk aan P.Z. Die enkele vroedvrouwen, die onder haar patiënten geen eigen organisatie van P.Z. hebben, zijn nu wel bijna pensoengerechtigd! Laten wij die enkelen, die bijna aan het eind van den vroedvrouwenloopbaan zijn, dan die korte tijd maar met rust laten. Hierin behoeft dus ook niets veranderd te worden.

Ik eindig met het motto waaronder Zr. S.B. schreef: Voedvrouwen, past op Uw saeck!".

Den Haag, 17 augustus 1940.

Mej. N. Epker was een 'militante' voedvrouw, evenals haar zuster, Mej. M.A.E. Epker, voedvrouw te Amsterdam, die in 1940 voorzitter was van de afdeling Noord-Holland. De 'Amsterdamse' Mej. Epker heb ik van dichtbij meegemaakt: als praktikant, als assistent. Zij was onder de co-assistenten vooral bekend door de bekwaamheid waarmee zij de placenta in een soepbord wist op te vangen, geen druppeltje bloed daarbuiten.

Mej. Neeltje Epker wordt genoemd in deel 8 van het epos van Dr L. de Jong 'Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede wereldoorlog'. Zij was door de Duitsers geïnterneerd in de zogenaamde 'Cellenbarak' in Scheveningen.

Op pag. 299 lezen we:

"In de Cellenbarakken werd in '41 de verjaardag van Prinses Juliana gevierd doordat alle gevangenen 's morgens om half zeven de door baronesse van Heemstra ingezette verzen 1 en 6 van het Wilhelmus meezongen, 'daarna roepen we allemaal: Leve onze prinses'. Vier maanden later, op de verjaardag van Koningin Wilhelmina ging de politieke gevangene Neeltje Epker nog iets verder. Zij was in Januari '41 gearresteerd omdat zij als voedvrouw in een Haags gezin het denkbeeld geopperd had, een pasgeborene meisje de voornamen Irene, Beatrix, Juliana, Wilhelmina te geven (die voornamen werden vervolgens in de geboorte-advertentie vermeld en de 'SD' (SicherheitsDienst) was zich toen met de zaak gaan bemoeien) - welnu, op Koninginnedag '41 hield Mej. Epker in alle vroegte met luider stem een korte toespraak waarin zij de verjaardag van de koningin memoreerde en ongeveer aldus eindigde: 'God doe haar spoedig tot ons wederkeren in een vrij Nederland, gezuiverd niet alleen van de buitenlandse, maar ook van de binnenlandse vijanden, en spare haar nog vele jaren tot zegen van ons land en volk. Leve de koningin! Ik heb gezegd.'

Daarop volgde luid applaus."

In de Amsterdamse voedvrouwenschool was Dr Meurer nog steeds directeur. Ook werkzaam in de school was zijn zoon, eveneens gynaecoloog, Dr R.Th. Meurer (achter zijn rug door de leerlingen 'juno' genoemd).

Als reactie op het schrijven van Mej. N. Epker valt hij in een redactioneel stuk in het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde zijn adjunct-directrice Zr. Sievertsen Buvig bij. De mening van Dr Meurer zal het vertrouwen in de staf van de Amsterdamse school bij de dames Epker niet versterkt hebben!

Volgens hem blijkt uit de mening van Mej. Epker "weer de doorsnee Nederlandsche mentaliteit".

Voorts schrijft hij:

"Er is het laatste jaar in ons dierbaar Europa iets aan den gang, dat zich tot half Mei buiten onze grenzen afspeelde en dus zooveel mogelijk genegeerd, hoogstens éézijdig bekeken kon worden er: na dien tijd weliswaar onze landsgrenzen overspoelde, maar waar we ons toch zooveel mogelijk buiten moeten houden. Wij moeten afwachten, de kat uit den boom kijken, want...je kunt nooit weten hoe het afloopt en misschien, heel misschien blijven onze dierbare instellingen van vóór half Mei wel behouden en kunnen wij na de vrede weer doorgaan waar wij waren gebleven toen ook binnen onze grenzen bleek, dat

er in Europa iets aan den gang was.

Dat het uitbreken van den oorlog in September van verleden jaar alleen maar een heftige uiting was van den strijd tusschen twee stroomingen. een oud-kapitalistische en nieuw-socialistische, hebben de meeste Nederlanders niet kunnen of willen zien, vooral door de uiterst éénzijdige voorlichting van de pers. Het besef, dat het nieuwe Europa wel eens geregeld zou kunnen worden, zonder dat wij daarin een belangrijke stem hebben, dat er maatregelen genomen, instellingen geschapen en verhoudingen geregeld zouden kunnen worden, die ons Nederlanders minder aangenaam zijn, dringt slechts sporadisch door."

"De tijd van onze gekoesterde vrijheid, die zich bijna altijd uitte in ongebondenheid en verregaand individualisme, is langzamerhand voorbij."

"Voor Mej. Epker is het blijkbaar een doodzonde iets na te doen, maar het wordt een groot domheid dit na te laten, wanneer het verbetering is. Hier komt weer de typische Nederlandsche mentaliteit van de laatste zeven jaren naar voren, *waarbij het doodzonde was iets goed te keuren wat ten Oosten van ons gebeurde en te aanbidden de toestanden, die ten Westen van ons heerschten*. Dat er in alle windstreken iets goeds te vinden is, dat niet aan den éénen kant alle duivels, aan den anderen kant alle engelen zitten, zal toch zoo langzamerhand aanvaard moeten worden.

Het ontgaat mij dan ook ten eenenmale, waarom de bezetting van ons land een beletsel is om deze veranderingen tot stand te brengen, veranderingen, die zooals gezegd naar mijn vaste overtuiging voor alle vroedvrouwen een verbetering zouden zijn.

De rentenier wacht af, de werker voelt de polsslagen van dezen tijd en wacht hoogstens het goede oogenblik af. Voor de vroedvrouwen is het goede oogenblik nu gekomen. Ik hoop van harte dat zij het begripen".

Dr R.Th. MEURER.

Kan men voor Zr. Sievertsen Buvig nog excuses vinden, de woorden van Dr Meurer komen op de onbevooroordeelde lezer over als sterk 'pro-Duits', zoals we dat in die oorlogstijd beoordeelden. En van hem mag een 'bredere' blik verwacht worden dan van Mej. Sievertsen Buvig.

Ik kan niet ontkennen, dat ik na lezing van deze stukken aanvankelijk geschokt was. Het was mij bekend, dat de directeur van de Rotterdamse vroedvrouwenschool pro-Duits was en dat de arts Klumpker van die school lid was van de NSB. Hij was zelfs 'leider van de sectie vroedvrouwen van het medisch front', een NSB-onderdeel.

Maar de Amsterdamse school?

Uiteraard ben ik ijverig gaan speuren naar verdere gebeurtenissen en aanwijzingen. U zult dat bij verder lezen bemerken.

De Bond koopt het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde

Begin 1941 wil de uitgever van het Tijdschrift, die ook eigenaar ervan is, het Tijdschrift verkopen.

Tussen de regels door blijkt, dat het vooral door het toedoen van S.S.B. is geweest (waarschijnlijk samen met de redacteur van het Tijdschrift, Dr Meurer), dat de Bond besloten heeft het Tijdschrift te kopen. Vanaf 1 mei 1941 wordt aan de titel van het Tijdschrift toegevoegd: tevens orgaan van de Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen.

S.S.B. en Dr Meurer zijn hier heel tevreden over: één klein fusietje heeft plaats gevon-

den: de drie vroedvrouwentijdschriften zijn teruggebracht naar twee. Dr R.Th. Meurer wordt beherend redacteur. S.S.B. voert de redactie over Bondsangelegenheden en Zr S. de Bruyn uit Utrecht (tevorens redactielid van het Orgaan) wordt vertegenwoordigster van de Bond in de redactie.

Geen vrijwillig, wel gedwongen samengaan

Na de oproep van S.S.B. over het bundelen van de krachten komen de Hoofdbesturen van de Bond en van de R.K. Vereniging bijeen om o.a. over dit onderwerp te spreken. De R.K. afdeling wenst echter strikt gescheiden de eigen weg te blijven gaan.

Uit een andere bron (de notulen van de afdeling Friesland van de Bond, augustus 1945) was mij gebleken, dat tijdens de bezetting wel degelijk de Duitse machthebbers een fusie van beide organisaties hadden bevolen, waarna het bestuur werd gevormd door een R.K. voorzitter en 2 bestuursleden van de Bond. Ik heb geen enkele aankondiging van of opmerking over de fusie gevonden. De enige aanduiding die ik heb aangetroffen, is in februari 1943: daar wordt gesproken, in verband met de contributie, over vroedvrouwen die *voorheen* lid waren van de R.K. Vereniging. Mevrouw Looyen (R.K.) is dan voorzitter; Mevrouw v.d. Lende (Bond) secretaresse.

Het ziekenfondsbesluit

Reeds in 1940 krijgen de vroedvrouwenbonden te maken met Duitse ziekenfondsen: de in Duitsland werkende Nederlanders zijn verplicht verzekerd bij een Duits ziekenfonds, zo ook dus hun echtgenotes in Nederland. Het is even wennen.... Duitse ziekenfondsen contracteren slechts met de vroedvrouwenbonden, niet met individuele vroedvrouwen. Dit leidt tot een grote toevloed van leden naar beide vroedvrouwenorganisaties; wat S.S.B. niet vermocht met ideële motieven vindt wel plaats nu er materiële belangen in het spel zijn.

Al spoedig volgt in 1941 het Ziekenfondsbesluit met de bijbehorende uitvoeringsregelingen: per 1 november 1941 treedt de situatie in, waar veel vroedvrouwen lang naar hebben uitgekeken: *'het primaat'* van de vroedvrouw... althans in die gemeenten, waar nog een vroedvrouw is!

S.S.B. is uiteraard de aangewezen persoon om zich diepgaand met Besluit en Regelingen bezig te houden. Al in 1941, nog voor het in werking treden van het Besluit, schrijft zij enkele artikelen in het blad 'Het ziekenfondswezen' met de titels: 'Wat verwachten vroedvrouwen van de ziekenfondsen?' en 'De vroedvrouw en haar arbeid'. Later in 1941 en 1942 is zij het, die in het Tijdschrift duidelijke uitleg geeft over de voor vroedvrouwen belangrijke regelingen.

Naast een Commissaris die toezicht houdt op de ziekenfondsen, is een Commissie van Bijstand gevormd. Het zal geen verbazing wekken, dat S.S.B. lid is geworden van deze commissie.

Het wordt stil

Na Mei 1942 wordt het stil in het Tijdschrift - althans voor zover het Bondsangelegenheden en artikelen van S.S.B. betreft. Over verloskunde wordt nog geschreven. S.S.B. plaatst o.a. een overzicht over 'de verloskundige arbeid aan de kweekschool voor vroedvrouwen te Amsterdam van 1 September 1913 tot 31 Augustus 1938'. Zij vermeldt, dat zij dit overzicht al vijf jaar eerder heeft gemaakt.

Eind december 1942 neemt Dr R.J.Th. Meurer afscheid van de Amsterdamse school, waaraan hij dan 45 jaar is verbonden geweest. Hij is dan 75 jaar! S.S.B. schrijft hierover in het Tijdschrift en haar eigen bijdrage stelt ze in de volgende bewoordingen: "Dat vooral ook ondergetekende met groote weemoed door dit afscheid vervuld wordt, zullen vooral de zeer vele oud-leerlingen van de school begrijpen, die meegemaakt hebben welk een buitengewoon voorrecht het voor ons altijd was, dat Dr Meurer zoo vol vertrouwen *de werkzaamheden in de school steeds aan ons overliet.*"

De bevallingsbijdrage

De 'papiertoewijzing' voor het Tijdschrift wordt geleidelijk aan verminderd, het Tijdschrift wordt steeds dunner en verschijnt met grotere intervallen.

In 1943 en 1944 lezen we van de Bond vrijwel uitsluitend ledenmutaties en enkele mededelingen over distributiemaatregelen.

Eén onderwerp nog zet het Hoofdbestuur in beweging en ondanks het feit dat Meij. Sievertsen Buvig hier niets over geschreven lijkt te hebben, wil ik het wel vermelden.

Tegelijk met het ziekenfondsbesluit werd door de Duitse overheid een andere maatregel ingevoerd: diegenen, die verplicht verzekerd waren bij een ziekenfonds (dus onder een loongrens zaten) kregen bij de geboorte van een kind *f* 55 uitgekeerd door de bedrijfsvereniging. Dit werd een 'bevallingsbijdrage' genoemd en was bestemd voor allerlei bijkomende kosten. Wat echter gebeurde was, dat velen de door het ziekenfonds 'kosteloos' verstrekte hulp door een vroedvrouw links lieten liggen en een deel van de bevallingsbijdrage besteedden aan de 'luxe' van een dokter voor de bevalling. Artsen in Lemmer plaatsten zelfs een advertentie, waarin dit impliciet werd aangemoedigd, tot woede van vroedvrouwen en ... van het N.V.V. (Nederlands Vakverbond). Klachten hierover van de zijde van de vroedvrouwen nemen toe en eind 1943 stelt het Hoofdbestuur een onderzoek in. In juni 1944 wordt een verslag gepubliceerd, dat niet erg bemoedigend is. Het beoogde en zo gewenste resultaat van het ziekenfondsbesluit lijkt geheel teniet te zijn gedaan.

Geen papier meer

Het laatste nummer van het Tijdschrift verschijnt op 1 augustus 1944. In de randstad Holland is het papier op!

Herleving van het Tijdschrift

Op 1 april 1946 verschijnt weer het eerste na-oorlogse Tijdschriftnummer. Er is een voorlopige Commissie van Redactie gevormd, bestaande uit de dames S. de Bruyn (wij zagen haar eerder in de redactie van Het Orgaan) en Mevrouw M. de Leeuwe-v.d. Woord.

In dit eerste nummer staat een verslag van de eerste na-oorlogse Algemene Vergadering, weer onder ons, van de Bond, gehouden op 30 november 1945.

De kwestie Zr. Sievertsen Buvig

Over de rondvraag wordt het volgende vermeld:

"Sommige leden vragen opheldering over de kwestie Zr. Sievertsen Buvig. Door enkele dames wordt de toedracht verteld; na eenige verwarde discussie wordt de vergadering rumoerig en gaat uiteen, zonder dat de gevraagde moties van vertrouwen zijn verstrekt". En toen werd ik érg nieuwsgierig. Was S.S.B. 'fout' in de oorlog? Hoe 'fout'?

In een poging die vraag te beantwoorden heb ik gebruik gemaakt van drie bronnen: notulen van vergaderingen van de afdelingen Friesland en Gelderland van de Bond uit 1945; het Rijks Instituut voor Oorlogsdocumentatie en in de derde plaats gesprekken met drie vroedvrouwen, die vlak voor en tijdens de oorlog in de 'Camperstraat' zijn opgeleid.

Het RIOD bleek over geen enkel gegeven te beschikken over vroedvrouwen of hun organisatie in de oorlogsperiode. Ik moest het dus doen met gegevens 'van binnen uit'.

Ik heb de indruk dat direct na de bevrijding vanuit de afdelingen Noord-en Zuid-Holland (de dames Epker!) een beweging op gang is gekomen om Zr Sievertsen Buvig uit de gelederen van de Bond te verwijderen. Zr Sievertsen Buvig heeft, nog in 1945, de afdelingen bezocht om uitleg te geven over haar optreden in 1940-1945. In Augustus 1945 is zij aanwezig in Leeuwarden. Zij wenst zich te rechtvaardigen wat betreft de beschuldiging van twee bestuursleden van de afdeling Noord-Holland. Zij zegt dat na de bevolen fusie van de twee vroedvrouwenorganisaties de Duitsers ook een verdere bestuursvorm naar Duits model eisten: namelijk één leidster, verantwoordelijk en bevoegd tot alle beslissingen. Het Hoofdbestuur zou hierover overlegd hebben met de Geneeskundige Hoofdinspecteur Dr Banning, waarna Dr Reuter ('Obermedizinalrat van de Abt. Volksgesundheit') Mej. Sievertsen Buvig heeft willen aanstellen als 'leidster van de vroedvrouwenkamer'. Mej. Sievertsen Buvig zegt deze aanstelling afgewezen te hebben. Ik heb geen enkele aanwijzing kunnen vinden, dat analoog aan de 'artsenkamer' ook een 'vroedvrouwenkamer' door de Duitsers is ingesteld.

De afdeling Friesland spreekt haar vertrouwen uit in S.S.B.

Ook in de afdeling Gelderland wordt vertrouwen in haar uitgesproken. De afdeling zendt een brief naar de afdelingen Noord-en Zuid-Holland: "Het district Gelderland in vergadering bijeen te Dieren spreekt haar afkeuring uit over de behandeling die Zr Sievertsen Buvig van Noord- en Zuid-Holland heeft ondervonden en zij wenschen dat zij gerehabiliteerd zal worden."

Wat zich verder tussen de afdelingen en het Hoofdbestuur heeft afgespeeld zal, vrees ik, onbekend blijven. Gezien de mededeling in de rondvraag van de Algemene Vergadering is S.S.B. kennelijk uit de gelederen van de Bond verdwenen.

De drie vroedvrouwen die ik heb gesproken reageerden heftig op mijn vraag of zij iets hadden bemerkt van een pro-Duitse gezindheid van directrice. Geen sprake van! En onmiddellijk daarop volgend het relaas van de joodse leerlinge, die toestemming had om haar opleiding af te maken. Niet inwonend, om niet de 'arische' leerlingen te besmetten. Tijdens een nachtdienst werden haar ouders en verdere gezinsleden door de Duitsers uit hun woning weggehaald. Zonder enig commentaar heeft directrice haar als inwonend leerling laten blijven, met 'ster'. Hoewel het een uitstekende leerling was zakte zij op wonderbaarlijke wijze voor het eindexamen, zodat zij nog een jaar in de school kon blijven. Direct na de bevrijding verliet zij, zonder opnieuw examen te doen, als gediplomeerd vroedvrouw de Camperstraat.

En één vroedvrouw wist mij te vertellen, dat één van de kraamverzorgsters 'in de ondergrondse' was. Directrice was hiervan op de hoogte, zodat deze kraamverzorgster op ieder noodzakelijk moment de kliniek kon verlaten voor werkzaamheden voor het verzet.

Mijn gevolgtrekking na alles wat ik gehoord en gelezen heb is, dat S.S.B. lang gebiologeerd is geweest door de lotsverbetering van de Duitse vroedvrouwen en dat zielsgraag ook in Nederland zag gebeuren. Pas na 1940 is zij, denk ik, ook de andere kanten van de nazi-ideologie gaan zien en heeft zij zich ervan afgewend.

Afscheid als (adj-)directrice van de vroedvrouwenschool

Van hetzelfde drietal vroedvrouwen heb ik ook enige impressies gekregen over hoe het in die laatste jaren in de school toeging.

Ik heb al vermeld, dat Dr Meurer sr. in 1943 officieel afscheid heeft genomen en dat bij die gelegenheid S.S.B. dit zei te betreuren, daar hij zo vol vertrouwen de leiding van de school aan haar had overgelaten. Gezien de onzekere toekomst heeft het bestuur van de school echter toen geen nieuwe directeur benoemd. Dr Meurer sr bleef aanwezig, zij het dat hij zijn praktische werkzaamheden verminderde. Dr Meurer jr, zijn zoon, wordt door een ieder als weinig capabel gekenschetst, hij werkte duidelijk onder toezicht van zijn vader. En ook Dr Blaisse, die al vanaf 1902 als tweede arts aan de school verbonden was (en over wie door iedereen vol lof wordt gesproken) bleef na zijn officiële afscheid nog zijn medewerking verlenen. En zo bleef de positie van S.S.B. onaangetast, mogelijk nog versterkt.

Haar oud-leerlingen uit die tijd beschrijven haar als 'streng, doch rechtvaardig' tot 'heerszuchtig, op het dictatoriale af'. Tegenover de patiënten wordt haar houding als afstandelijk beschreven. Enige warmte straalde zij niet uit.

Zij gaf fantoomlessen, die uiterst leerzaam waren. Afwisselend met Zr Musch was zij ook 's nachts altijd bereikbaar (zij woonde in de school) en slechts via haar of Zr Musch mocht een arts geroepen worden. Veel deed zij ook zelf.

In de bestuursnotulen van de vroedvrouwenschool ontbreken helaas alle stukken uit de voor ons relevante periode. Wel heb ik er een klacht gevonden van de man van een patiënte over het optreden, zowel verloskundig als menselijk, van directrice. Het is opvallend hoe absoluut Dr Meurer sr zich achter directrice stelt, bij de bespreking in het bestuur tolereert hij niet de minste aanmerking van de kant van de in het bestuur aanwezige artsen.

En zo komt dan de bevrijding en na de bevrijding de opbouw. De toekomst wordt (een beetje) meer helder en het bestuur gaat op zoek naar een nieuwe directeur. Niet Meurer jr, maar een echte nieuwe directeur. En dat wordt Dr G.J. Kloosterman.

Het zal niemands voorstellingsvermogen te boven gaan om zich in te denken hoe hier generaties botsten.

In het interview van Joke Fehmers in het Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde in 1961 beschrijft Zr Sievertsen Buvig het zelf als volgt: "In de medische wereld worden vele experimenten uitgehaald, die dikwijls weer op niets uitlopen. Komt er nu een nieuwe arts, dan wil hij vanzelfsprekend ook nieuwe therapieën gaan toepassen. En als je zelf, zoals ik, niet meer zo jong bent, dan wil je daar maar moeilijk aan. Ik meende dan ook dat het om verschillende redenen tactischer was, dat ik dus ontslag heb gevraagd toen Dr Kloosterman in 1947 tot directeur werd benoemd. Ik had toch bijna de pensioenge-rechtigde leeftijd bereikt."

Op 4 September 1947 neemt zij afscheid. Een aankondiging in het Tijdschrift hiervan heb ik niet gevonden, alleen een kort verslag achteraf door Dr Kloosterman.

In mijn gevoel een beetje triest einde voor iemand, die met zoveel gedrevenheid het beroep der vroedvrouw heeft verdedigd - misschien tē gedreven?

Het toelating-examen voor de Rijkskweekschool voor Vroedvrouwen.

(Uit: Tijdschrift voor Praktische verloskunde, 8e jaargang, 1904-1905)

In de 'Avondpost' van 4 Sept. 1900 kon men indertijd een artikel lezen, waarin zeer afkeurend gesproken werd over de manier waarop het toelating-examen voor de Rijkskweekscholen voor Vroedvrouwen was afgenomen in de Prov. Zuid-Holland en dit wel naar aanleiding van een ellenlang vraagstuk over kersenetende kinderen, dat tevens als dictee was opgegeven en waaromtrent in het bekende onderwijsblad 'School en Leven' de meening werd geopperd, dat niemand het gemaakt zal hebben.

Aan 't slot van dat artikel in de 'Avondpost' werd de wensch geuit, dat er van Regeeringswege ééne commissie zou worden benoemd voor het geheele land en dat het bedoelde toelating-examen door bevoegden zou worden afgenomen.

Zeker heeft de regeering acht geslagen op dit geschrijf en daar ook in ieder verslag van de kweekscholen voor vroedvrouwen de zinsnede prijkte, dat de mindere ontwikkeling nog te veel oorzaak was, dat velen het onderwijs niet konden volgen, dat dus hogere eischen gesteld moesten worden aan het toelating-examen, heeft zij terecht het reglement voor de toelating gewijzigd en zeer verbeterd.

De Commissie voor het geheele land hield voor 't eerst zitting in 1903 en reeds na dien eersten keer mocht zij het genoeg smaken te vernemen, dat de Candidaten, die tot de Kweekscholen waren toegelaten, zoowel te Amsterdam als te Rotterdam, het onderwijs beter konden volgen en meer van gelijke ontwikkeling waren, dan vroeger het geval was. De vele aanvragen om inlichtingen door onderwijzers en onderwijzeressen gericht aan de Leden der Commissie, aan den Heer Directeur van de R.K.S.v. Vroedvr. te Rotterdam en aan mij als onderwijzeres dier inrichting en als lid dier Commissie en de wetenschap dat vele Candidaten niet aan het toelating-examen hebben kunnen deelnemen, omdat zij, die haar les gaven, de eischen van en de oproeping voor het toelating-examen niet hadden gelezen in de 'Staatscourant' of het 'N.v.d.Dag' deden mij besluiten, in dit zoo algemeen bekende schoolblad de eischen voor 't genoemde examen eens te omschrijven.

De candidaten moeten overleggen een uittreksel uit de geboorteregisters, waaruit blijkt dat ze niet jonger zijn dan 21 en het 26e levensjaar niet volbracht hebben. Zij moeten eene verklaring van den Geneesheer overleggen, waaruit blijkt, dat deze is afgegeven na opzettelijk gedaan onderzoek, dat de candidaat niet lijdt aan een of ander voor de uitoefening van het beroep als vroedvrouw hinderlijk lichaamsgebrek en in het algemeen eene goede gezondheid geniet.

Het is gebleken, dat zeer vele verklaringen van Geneeskundigen niet voldeden aan de bovengenoemde eischen en derhalve teruggezonden moesten worden. Ook moeten de candidaten een bewijs van goed gedrag overleggen, afgegeven door den Burgemeester harer woonplaats binnen ééne maand vóór den dag der overlegging.

Eens per jaar, begin Juli, wordt het examen afgenomen. Het examen is verdeeld in een schriftelijk en een mondeling gedeelte.

Het schriftelijk gedeelte bestond:

- a. In het oplossen van een viertal vraagstukken, handelende over soortelijk gewicht, menging, procentberekening, metriek stelsel en inhouds- of oppervlakte-berekening. Uit de vele vraagstukken, die in 1903 en 1904 zijn opgegeven een enkele greep.
  1. Een rechthoekige balk 6 M. lang en breed 2.5 d.M., heeft eene oppervlakte van $5\frac{1}{2}$ M². en is 240 K.G. zwaar, wat is het s.g. van het hout van dien balk?
  2. Het s.g. van water staat tot dat van olie als 1/9:1/10.
Hoe zwaar is 1 d.M³ olie?
  3. Iemand mengt bij 45 L. melk 3 L. water, hoeveel % water bevat het mengsel?
  4. $475\text{ L.} + 28\text{ H.L.} + 15.6\text{ M}^3 + 4583475\text{ d.S.} + 6.75\text{ d.M.}^3 = \dots\text{D.S.}$
  5. Eene oplossing van water en zout bevat 4% zout. Als van het water 25% verdampt, hoeveel % zout bevat het mengsel dan?
- b. In het maken van een opstel over iets dat werd voorgelezen.
Tot onderwerp werd meestal gekozen proza of poëzie, waarin wat actie was, zoodat de candidaten stof hadden om over te schrijven. Het opstel moest direct in het net geschreven worden; dan konden we beter beoordelen, wie direct een goede zin kan opzetten. Een enkele doorhaling werd natuurlijk wel geëxcuseerd. Er werd door ons minder naar taalfouten, dan naar stijlfouten gezien.
Uit het meeste werk bleek óf eene onderschatting van de eischen óf zeer weinig zelfkennis, want ongelooflijk grove fouten werden neergeschreven en ook tastbare dwaasheden.
O.a. werd voorgelezen: 't Schot van Steenwijk; 't Vogelschieten van Staring; de arme Grootvader van Beers; de tocht van E.A. Borger naar Leiden ter verkrijging van een studiebeurs, enz. Was het schriftelijk werk, rekenen en taal, beslist zeer slecht, dan werd de candidaat hiervan kennis gegeven en 't mondeling gedeelte niet afgenomen.

't Mondeling gedeelte bestond uit:

- a. Rekenen.
..... bewijzen van rekenkundige waarheden konden wij niet eischen van candidaten, wier geheele examen-opleiding bestaan heeft in het oprisschen van verflauwde schoolkennis.
Het tegenwoordig herhalingsonderwijs doet ons de hoop koesteren, dat op den duur de gaping tusschen het schoolonderwijs en het zich voorbereiden voor dit toelatingsexamen minder groot zal zijn.
't Zal eene aansporing zijn om niet geestelijk stil te zitten. Er werd meestal gevraagd naar aanleiding van de opgegeven vraagstukken, over breuken, over ons talstelsel, een eenvoudig kenmerk van deelbaarheid, of eene berekening uit het hoofd, b.v. 67 rijksdaalders hoeveel gulden enz.
- b. Taal.
Eigenlijke grammatica kon natuurlijk niet gevraagd worden; hoofdzaak was dat de candidate de taal niet al te onbeholpen gebruikte en te onderzoeken of zij de taal, die zich boven de gewone omgangstaal verheft, begreep.
Of zij b.v. behoorlijk met andere woorden kon weergeven de uitdrukkingen: de pil vergulden, iets te hooi en te gras doen, water bij de wijn doen, enz.
Of zij het tegenovergestelde kon zeggen van: eene gulle lach, het bloote oog, een vertaalde roman, of het verschil tusschen: erkennen en herkennen, gevreesd en bevreesd.

dom en onwetend, of de beteekenis van staven, ontvouwen, vlijmend, enz. of een zin maken met opdat, omdat, enz.

Ook werden de taalfouten, die de candidate gemaakt had, besproken.

c. Algemeene ontwikkeling.

Op verschillende wijzen hebben we getracht er ons van te overtuigen, of de candidate genoeg ontwikkeld was om met eenige vrucht den docent te volgen in de behandeling van een wetenschappelijk onderwerp.

Vragen over geschiedenis en aardrijkskunde, die iedereen geacht wordt te kunnen beantwoorden, waren dikwijls aanleiding tot een gesprek, waarin de candidate kon toonen, wat zij gehoord, gelezen of opgemerkt had. Soms werd ook een boek, dat de candidate gelezen had, als uitgangspunt genomen. Sommigen beweerden, dat ze nooit boek of courant ter hand namen; ze hadden wel wat anders te doen!!!

Een enkel vreemd woord werd ook wel gevraagd; b.v. woorden als: microscoop, maximum, minimum, carrière, componist, hectograaf, qualiteit, vivisectie, vacantie-kolonie, enz.

d. Natuurkunde.

In 1903 was slechts enkele maanden voor het examen bekend geworden, dat de beginselen der natuurkunde zouden gevraagd worden. We konden dus niet veel van de candidaten vergen. Meestal vroegen we aan de candidaten, wat ze er van geleerd hadden en lieten haar een onderwerp kiezen. We kregen heel dikwijls eenige van buiten geleerde phrasen te hooren.

In 1904 hebben we gemeend iets meer te mogen vragen. De behandelde onderwerpen bepaalden zich meestal tot: hefboom, zuigpomp, thermometer, barometer, soortelijk gewicht, waterleiding. Meestal kregen we den indruk, dat er veel gememoriiseerd was, velen bleven op de allereenvoudigste vragen het antwoord schuldig.

Al hadden candidaten een groote leemte in kennis, maar toonden ze toch met weinig hulp, iets dat ze blijkbaar niet geleerd hadden, goed te vatten, dan werd dit wel degelijk in rekening gebracht, omdat we daarin den besten waarborg meenden te vinden voor eene vruchtbare deelneming aan de lessen, die de candidaten later zullen moeten volgen.

Met enkele voorbeelden wil ik er nog op wijzen, dat het onderwijs der meesten te machinaal is geweest en dat niet altijd het leeren denken en leeren opmerken op den voorgrond heeft gestaan.

Op de vraag hoeveel vlakken heeft een balk, kregen we ten antwoord eerst 2, daarna 5 en door veel vragen 6.

Op de vraag "hebt ge wel eens iets gezien, waarbij ge dacht, dat komt door de drukking van de lucht", kregen we ten antwoord, dat de pot wel eens niet uit de kachel wil.

Bij het wijzen van de oppervlakte eener kast, die in de ex.-kamer stond, wees de candidate altijd alleen de voorvlakte.

Hoe zoudt ge een schappelijk huis maken van 1.5 A.?

Antwoord: 150 M. lang en 1 M. breed.

Den plattegrond teekenen van de ex.-kamer konden maar enkele candidaten. Dat er nog een schaal bij behoorde, hadden velen nooit gehoord.

Eene candidate schreef: 5 K.G. van s.g. 8 wegen 40 (onbenoemd).

Sommigen wisten wel, dat 5% beduidde, 5 van 100, maar 5% van 80 hadden velen nooit

gehoord of geleerd en velen konden ook niet zeggen hoeveel % iemand won, die appels van 4 cent verkocht voor 4,5 cent.

Een rechthoek te maken gelijk van vorm als een gegeven rechthoek was meest voor velen abracadabra.

Hoe een bak te maken, waarin 1 H.L. water kan? De meesten bleven daarop 't antwoord schuldig.

'Achterstallig' beduidde iets niet vertellen en 'uitheemsch' iets grappigs vertellen.

Iemand zeide alle kanten van Europa te kennen, maar ze wist niet welken kant men uit moet om van Rotterdam in Amerika te komen.

Eene candidate kende de graven van Holland (alweer die graven) en alle Engelsche oorlogen op een rijtje, maar wist niet welke koningin zoo lang in Engeland geregeerd had. Waarom Meppel weleens Drentsch Rotterdam genoemd werd, vroeg de examinerator en de candidaat meende, omdat het dien kant uit lag, enz.

Gelukkig waren er ook candidaten met wie het aangenaam was alles te praten en die thans ook door haar vorderingen op de Kweekscholen zich gunstig onderscheiden.

Laten Onderwijzers en Onderwijzeressen, die zich belasten met de candidaten zoover te brengen, dat zij aan de matig gestelde eischen voldoen, haar toch geen schoolsche geleerdheid meegeven, maar haar leeren rond te zien en te vragen, haar leeren met haar tijd meegaan en opwekken in haar den lust zich zelf te ontwikkelen.

Nov. 1904

J. G. Groeve

Hoofdonderwijzeres aan de Rijks-Kweekschool voor Vroedvrouwen te Rotterdam.

Jaarverslag van de Rijkskweekschool voor Vroedvrouwen te Amsterdam.

Cursus 1904-1905.

Aantal leerlingen gedurende den cursus 1904/1905 bedroeg 30: nl 11 inwonende en 1 uitwonende voor het 1ste jaar en 15 inwonende en 3 uitwonende voor het tweede jaar. De 18 leerlingen van het tweede jaar slaagden allen voor het examen van vroedvrouw. Van de 12 leerlingen van het eerste jaar werden 5 bevorderd tot het tweede studiejaar: vier werden voorwaardelijk tot het tweede studiejaar toegelaten, terwijl 3 wegens te geringe vorderingen nog eenmaal de lessen van het eerste studiejaar zullen moeten volgen. Het aantal verlossingen bedroeg 284. Van deze 284 kraamvrouwen waren 166 gehuwd en 118 ongehuwd. Voor de eerste maal bevielen 134 vrouwen; voor de 2e maal 55; voor de 3e maal 28; voor de 4e maal 13; voor de 5e maal 22; voor de 6e maal 11; voor de 8e maal 4; voor de 9e maal 3; voor de 10e maal 4; voor de 11e maal 3; voor de 12e maal 2; voor de 15e maal 1; voor de 17e maal 1.

Bij deze 284 bevallingen werd 29 maal kunsthulp aangewend.

Drie der vrouwen stierven. Twee dezer werden van buiten, in bewusteloozen toestand en lijdende aan zware eclampsie, binnengebracht; de eene stierf drie dagen, de andere eenige uren na de opname, aan de gevolgen der ziekte. De derde was nagenoeg geheel verbloed ten gevolge van placenta praevia opgenomen en stierf één uur na de opname. 201 vrouwen werden barend opgenomen. Gevallen van febris puerperalis kwamen niet voor. Deze 284 vrouwen baarden 292 kinderen; er werden 8 maal tweelingen geboren. 9 kinderen werden dood geboren; 3 dezer waren reeds tijdens de zwangerschap afgestorven; 4 stierven gedurende de baring; 2 werden schijndood geboren en konden niet meer bijgebracht worden.

Ieder der leerlingen woonde 32 bevallingen bij; zwangerenonderzoek had 839 maal plaats.

In de couveuzekamer werden 34 kinderen verpleegd. Hiervan werden er 28 van buiten opgenomen, waarvan er 10 stierven; 10 uit de inrichting, waarvan er 2 stierven.

Jaarverslag 1905/1906.

Het studiejaar 1905/1906 begon met een aantal van 25 leerlingen; van deze behoorden 6 inwonenden tot het 2e studiejaar: 16 inwonende en 3 uitwonende tot het eerste studiejaar. Van de 19 leerlingen van het eerste studiejaar gingen 12 onvoorwaardelijk over tot het 2e studiejaar, 4 voorwaardelijk, terwijl aan 3 afgeraden werd verder te studeren. Van de 6 leerlingen van het 2e studiejaar deden 5 examens als vroedvrouw met gunstigen uitslag, terwijl de zesde wegens ziekte niet aan het examen kon deelnemen en verlof kreeg nog een jaar als inwonend leerling te blijven.

276 vrouwen bevielen in de kliniek, terwijl 3 andere, reeds bevallen, werden opgenomen. Van deze 279 vrouwen waren 157 voor de 1e maal, 38 voor de 2e maal, 25 voor de 3e, 19 voor de 4e, 11 voor de 5e, 10 voor de 6e, 2 voor de 7e, 4 voor de 8e, 2 voor de 9e,

2 voor de 10e, 6 voor de 11e, 2 voor de 12e en 1 voor de 15e maal zwanger.

Bij 36 verlossingen werd kunsthulp aangewend.

6 kraamvrouwen overleden; eene aan een doorgebroken subphrenisch absces;

1 aan hartziekte; 1 aan febris puerperalis, waarmede zij in de kliniek was opgenomen;

1 ten gevolge van loslating van de normaal gelegen placenta en 2 aan nabloeding bij placenta praevia.

279 vrouwen baarden 284 kinderen; 5 maal werden tweelingen geboren; 9 kinderen werden dood geboren, waarvan 5 reeds gedurende de zwangerschap waren afgestorven;

1 gedurende de baring; 3 schijndood, die niet konden worden bijgebracht.

Ieder der leerlingen woonde in haar 2e studiejaar 35 bevallingen bij; zwangerenonderzoek

had 611 maal plaats. Alle leerlingen oefenden zich onder toezicht der hoofdverpleegster

in de verpleging der kraamvrouwen en hare kinderen, evenzoo van de kinderen in de

couveuzekamer. In deze werden 25 onvoldragen of zeer zwakke kinderen opgenomen;

van deze was slechts één in de kliniek geboren, de andere werden van buiten opgeno-

men; van de 24 werden 13 tot normale kinderen opgekweekt, 11 stierven terstond of weinige dagen na de opname.

De verzorging van die kinderen is eene zeer nuttige oefening voor de leerlingen.

Het eerste jaar in Ammerzoden (1907)

Verslag, gepubliceerd in het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde november 1970 e.v.

Mijn praktijk lag voor me....

"Beginnen moet ik, met te bekennen, dat bij den aanvang van mijn werken in de praktijk, deze een groote teleurstelling voor mij bleek. En dat zal ze dunkt mij wel voor velen zijn. Als men komt uit een inrichting, waar alles model toegaat, waar al het mogelijke gedaan wordt, - en gedaan kan worden - om datgene wat ook maar enigszins kan schaden, op eerbiedige afstand van de patiënten te houden, waar de vrouw onder voortdurende controle staat, waar ze patiënte en niets anders als patiënte is, en niet echtgenoot, moeder, huishoudster of kostwinster daarbij, - en men stapt dan (bovendien nog doordrongen van een sidderende bacteriënvrees), in een plattelandspraktijk met al haar lief en leed... Wie, die dan niet teleurgesteld wordt.

'k Moet eerlijk bekennen dat ik in het begin dikwijls dacht, dat vóór mijn eerste werkjaar om zou zijn, ettelijke patiënten van me aan infectie of eclampsie bezweken zouden zijn of dat mijn register wemelen zou van dwars- of stuitliggingen. Dat ik 't echter wel wat al te donker zag, blijkt wel uit het volgende en maakt de praktijkteleurstelling dan ook belangrijk kleiner.

Ik mag echter niet verder gaan zonder te wijzen op den invloed ten goede, die mijn voorangster hier uitgeoefend heeft. Wat heerlijk was hier en daar te merken, hoe vertrouwd de mensen waren met de huidige kraamvrouwenbehandeling en hoe wel ze zich daarbij bevonden hadden. Het gaf ook mij hoop, dat ook mijn pogen iets zou baten.

Dat vooruitgang uiterst langzaam gaan moet, wie zal 't niet begrijpen, als hij hoort, hoe velen der patiënten hier de periode nog meegemaakt hebben, dat de baker het zaakje maar alleen opknapt? Ja, er is zelfs één van dit gilde, die voor zichzelf nooit hulp behoefde! En zoo iemand geldt natuurlijk bij velen als het toonbeeld van knapheid op verloskundig gebied. En de uitspraken van dergelijke vrouwen worden als onomstootelijke waarheden aangenomen.

Het onderzoek als schrikbeeld

Ik wilde hier de praktijk hebben zooals ik mij die voorgesteld had en 't kwam niet in me op, ooit een patiënte bij te staan, wier urine ik niet geregeld onderzocht had of bij wie ik geen uitwendig onderzoek verricht had. En bij oud en jong klopte ik dan ook aan. Maar dat ging eenvoudig niet. 'k Bedierf er meer mee, dan ik goed maakte, want zonder uitzondering stuitte ik op koppigheid en onwil, ook bij menschen, die later zeer geschikt bleken te zijn. Maar de één waarschuwde den ander en zoo heette het: "Deze juffrouw gaat weer net doen als de vroegere, toen die hier pas was. Zeker ook om handigheid te krijgen!" Die laatste uitspraak bracht me licht. 'k Moest eerst trachten het vertrouwen

van de menschen te winnen. Kon ik dan de vesting niet veroveren met kracht, dan maar met geduld. Dat hielp. 'k Werd nu met welwillendheid ontvangen. En als ik zoo terloops zei: "Nu zullen we meteen zien of het kindje goed zit", onderwierpen de meesten zich zonder eenig protest aan een onderzoek. Ik was tot dusver niet politiek genoeg geweest. Ik plaatste teveel op de voorgrond, dat ik kwam om 'te onderzoeken' en die twee woordjes werkten als een schrikbeeld!

Maar nu, aan het eind van mijn eerste werkjaar, onderzoek ik vrij geregeld uitwendig. Wel blijven er bij sommigen nog bezwaren, meestal dan van huiselijken aard, die ik eerbiedig. Ook zijn er wel, die zonder reden koppig neen blijven schudden, maar dit zijn dan meest allen leden van de oude garde en die laat ik gelaten aan hun lot over. De jongere generatie is met het uitwendig onderzoek vrijwel vertrouwd. En nogmaals, dit is niet alleen mijn werk. Mijn voorgangster komt een zeer groot deel van dit succes toe.

Met het urine-onderzoek evenwel is het treurig gesteld en niet onwil in de eerste plaats maakt dit onmogelijk, maar meer nog de groote afstanden. Die maken een geregeld bezorgen zeer moeilijk, zoodat menschen met den besten wil, het een plaag vinden. En ik moet het helaas beamen. Waar 't echter maar eenigszins doenlijk is gebeurt het. Alleen I-parae ontzie ik niet. Die zonden dan ook vrij trouw. Intusschen houd ik mijn vrouwtjes goed in het oog, bezoek ze geregeld, informeer steeds op naar nierafwijking wijzende klachten, en - sluipt ondanks dit alles toch eclampsie mijn praktijk binnen, hoe vreselijk ik het vinden zou, ik zou 't toch met een rustig geweten aanzien. Ik heb gedaan, en hoop te blijven doen wat mogelijk is.

Eiwit vond ik in geen enkel geval.

Bij uitwendig onderzoek vond ik steeds schedelliggingen.

Een patriarchaal staatje.

Het aantal patiënten, dat mijn hulp behoefde, bedroeg dit jaar 109. Bij niet minder als 26 bestond die hulp in niets anders als: het verwijderen van de placenta, omdat de respectievelijke kinderen reeds vóór mij gearriveerd waren. Zelfs was één van deze vlugge patiënten een I-para. Bij een andere, een XIV-para was ook de placenta reeds uitgedreven. Van deze baringen behoeft zeker niet veel meer gezegd te worden, als dat ze meer dan voorspoedig verliepen.

Het aantal	I	- parae	bedroeg	13
	II	- ..	..	19
	III	- ..	..	10
	IV	- ..	..	11
	V	- ..	..	13
	VI	- ..	..	6
	VII	- ..	..	8
	VIII	- ..	..	7
	IX	- ..	..	6
	X	- ..	..	7
	XI	- ..	..	6

Verder hielp ik nog één XIII-para
 één XIV-para
 één XVII-para

Een staatje, dat dunkt me een patriarchalen indruk maakt.

Eerstbarenden

De duur van den partus bij mijn I-parae was zeer uiteenlopend. Den kortsten tijd had zeker wel nodig de patiënte, bij wie ik den eersteling reeds schreeuwende vond bij mijn komst. Wel had patiënte reeds gedurende een uur of wat pijn, maar flinke weeën had ze niet langer als een uur gehad. En daar 'k haar een paar weken te voren uitwendig onderzocht en daarbij gerustgesteld had, had ze maar niet zoo heel gauw geroepen. Nu, 'k had op dit alles weinig tegen. Alleen maakte ik mij niet veel illusies van datgene wat van het perineum terechtgekomen zou zijn. Toen 'k echter bemerkte dat van een ruptuur geen sprake was, kon ik den vromen wensch niet onderdrukken, dat alle eerstbarenden dit gezegend voorbeeld mochten volgen. Begrijpelijkerwijze bleef deze wensch: wensch, maar te klagen over zeer langen duur heb ik toch niet. Daar toch, waar de baring zonder stoornis verliep, was de langste duur 23 uur. De gemiddelde duur was 10 uur. Niet al deze baringen begonnen aan het einde van de zwangerschap. Twee baringen begonnen ontijdig, één vroegtijdig.

Ontijdig - vroegtijdig

Bij een I-para van 35 jaar werd ik n.l. 16 Augustus geroepen, omdat ze vloaide en pijn had en meende 5 maanden gravida te zijn. Bij uitwendig onderzoek vond ik geen of bijna geen uitzetting en van een uterus geen spoor; bij inwendig onderzoek: vagina nauw, portio vaginalis ver naar achteren te bereiken, halskanaal gesloten, uterus klein en flink gecontraheerd. In de vagina was het gehele ei af te tasten. Zonder moeite bracht ik dit naar buiten. 't Bleek een geheel gaaf ei te zijn, dat een vruchtje bevatte van ca 12 cm lengte.

April 1908 werd ik bij dezelfde patiënte weer geroepen en constateerde hetzelfde geval. Het ei was nu echter spontaan uitgedreven; het vruchtje was 15 cm lang. Wat de oorzaak van deze beide abortus is, weet ik niet. Patiënte is altijd uitstekend gezond en ook Dr K. kent haar als zoodanig.

Te vroeg begon de baring bij een I-para van 25 jaar. 't Kind, dat zeer voorspoedig geboren werd en slecht ontwikkeld was, stierf na twee dagen.

Ligging

Omtrent de ligging der vruchten bij de overige eerstbarenden kan ik mededeelen, dat die overal een schedelligging was. In 6 gevallen lag de rug links, in 5 gevallen rechts. Afgeweken vond ik den schedel in één geval. Pogingen tijdens de zwangerschap aangewend om hem in 't bekken te krijgen, of beter te houden, faalden. Bij nader onderzoek constateerde ik dan ook de aanwezigheid van een licht algemeen gelijkmatig vernauwd bekken. De baring verliep als volgt: Bij het begin van den partus was de ligging: afgeweken schedelligging, met rug links, schedel afgeweken op het linker darmbeen. Doordat 'k de vrouw voortdurend liet liggen op de linkerzij, gelukte het den schedel op het bekken te brengen en te houden. De weeën waren echter zeer onregelmatig. Tijden van krachtige weeën werden gevolgd door perioden van weeënzwakte, zoodat de partus zeer langzaam vorderde. Na 26 uur braken de vliezen. De ontsluiting was nu ca. 7 cm. De schedel bleef boven 't bekken, de kinderlijke harttonen bleven goed. Na 10 uur was nu de ontsluiting volkomen. De schedel was echter niets verder gekomen, maar stond met de kleine fontanel 't diepst vast op het bekken. 'k Besloot nu Dr K. te roepen, die tot tangextractie overging, den schedel tot in den uitgang trok en hem verder door expressie geboren liet

worden. Een strikte indicatie voor deze tangextractie was hier niet aanwezig. 'k Verzocht echter Dr K. te komen, omdat ik meende, te oordelen naar 't verloop van de baring, dat de weeën in dit geval niet in staat zouden zijn den weerstand te overwinnen, zomin als mijn geduld en overredingskracht in staat waren de onrust van de zuchtende familie te stillen.

Tweede tang

De tang werd verder nog aangelegd in één geval en wel bij een I-para van 38 jaar. Bij mijn komst vond ik: Uitwendig onderzoek: schedelligging met den rug links, schedel op 't bekken; kinderlijke harttonen goed. Inwendig onderzoek: 2 cm ontsluiting, staande vliezen, schedel vast op het bekken. Na 9 uur onderzoek ik weer inwendig en vind nu: volkomen ontsluiting, staande vliezen, schedel diep in 't bekken met kleine fontanel 't diepst en links voor. 'k Breek tijdens het inwendig onderzoek de vliezen, waarna wankleurig vruchtwater afloopt. Kinderlijke harttonen blijven goed. De weeën blijven flink. Patiënte begint spoedig krachtig te persen. 't Weefsel is volstrekt niet rigide. Toch komt de schedel niets dieper. Bekkenuitgang is normaal. 'k Katheteriseer, omdat 'k een gevulde blaas voor de belemmerende factor aanzie, echter zonder gevolg. 'k Exprimeer uit alle kracht. Ook dit baat niet. Na 4 uur staat de schedel nog onveranderd. Perineum en uitwendige genitaliën worden zeer oedemateus. 'k Verzoek Dr K. te komen. Ook deze exprimeert vruchteloos, waarom hij besluit den tang aan te leggen, hetgeen zonder moeite geschiedt. Ook de schedel wordt vrij gemakkelijk ontwikkeld. Er blijkt nu echter een zeer strakke omstrengeling te bestaan, die niet opgeheven kan worden. De navelstreng wordt daarom afgeklemd, doorgeknipt en de romp verder zonder moeite ontwikkeld.

't Kind is licht asphyctisch, maar schreeuwt spoedig. De door de omstrengeling relatief te korte navelstreng was hier dus de oorzaak van 't niet vorderen van de baring. Wat mij in deze steeds verwonderd heeft is: het normaal blijven van de kinderlijke harttonen. Dit feit bewijst wel de groote mate van elasticiteit van het embryonale bindweefsel en van de daarin verloopende vaten.

Ruptuur

Een kleine stoornis in het uitdrijvingstijdperk deed zich nog voor bij een I-para van 36 jaar. Toen namelijk de schedel zichtbaar werd begon plotseling de linker groote schaamlip belangrijk te zwellen, terwijl een matige hoeveelheid helderrood bloed naar buiten trad. 'k Toucheerde en vond aan de binnenzijde van het labium een tot 3 cm lange scheur, die zich diep in de gezwollen lip voortzette. De oorzaak van de zwelling was: een bloeduitstorting in het weefsel van de lip. De dieper komende schedel diende uitstekend als tampon. 'k Vreesde echter voor bloeding na de geboorte van het kind. Gelukkig echter bleek dit vrij onbelangrijk, m.i. door de krachtige retractie van het weefsel. De scheur was nu duidelijk zichtbaar aan de binnen-onderzijde van de linker lip in voorachterwaartse richting verloopende. Nadat de placenta verwijderd was vulde ik het onderende van de vagina met wat jodoformgaas op, dat ik als een prop aan de buitenzijde van de lip liet liggen. Daarover legde ik het vulvairverband, dat ik zoo strak mogelijk aanhaalde, zoodat het stevig drukte. Den volgenden morgen was het weefsel zoo mooi verkleefd, dat ik besloot deze behandeling nog eenige malen te herhalen. Verder verpleegde ik de scheur als een gewone perinearruptuur, met het gevolg dat zij uitstekend genas. Alleen duurde het wat langer, zoodat patiënte den elfden dag voor het eerst opstond.

Meerbarenden

Zooals ik reeds aanstipte, bedroeg het aantal meerbarenden 96. Hiervan verrasten niet minder als vijf mij met de geboorte van tweelingen. Het waren resp een II-, III-, V-, VI- en XI-para. Bij drie kwamen alle kinderen in schedelligging zonder eenige moeite. Bij twee hiervan was het eerste kind bij mijn komst reeds geboren, bij de derde kwamen ze 3/4 uur na elkaar ter wereld. De kinderen waren in alle drie de gevallen van verschillend geslacht. Aan de placentae onderscheidde ik steeds twee amnia en twee choria. De graviditeit was dus steeds tweeëiig.

Tweeling XI-para

Bij de XI-para werd ik 16 Maart 1908 v.m. 7.30 uur geroepen. 'k Vond daar: Uitwendig onderzoek: groote uitzetting, sterk gespannen buik, die 't onderzoek zeer bemoeijikt. Balloteerend deel voelbaar links van de witte lijn; kleine deelen voelbaar rechts onder en rechts boven. Kinderlijke harttonen 't duidelijkst rechts van de witte lijn. Inwendig onderzoek: 8 cm ontsluiting, zeer rekbare randen, gebroken vliezen, kleine vrucht in stuitligging boven 't bekken; voorste voetje in de vulva, uitgezakte kloppende navelstreng, waarop het kind rijdt. 'k Haal het voetje dieper en door de navelstrenglus. 'k Doop en haal een niet groote levende jongen zonder eenige moeite of stoornis uit. Er blijkt nu een tweede vrucht aanwezig te zijn in schedelligging boven 't bekken. 'k Wacht tot de weeën den schedel op 't bekken gebracht hebben, breek de vliezen en na 1/2 uur is een klein, levend meisje geboren. Na weer een half uur ga ik tot verwijdering van de inmiddels losgelaten placenta over. Dit geschiedt op de gewone wijze zonder moeite en onder matig veel bloedverlies. Daar patiënte vertelde post partum meestal belangrijk te vloeien en de uterus nu zoo sterk gerekt geweest was, had ik, voor ik tot de verwijdering der placenta overging, een flinke dosis secale toegediend. Kort hierna traden dan ook krachtige contracties op en stond de bloeding. De placentae waren gescheiden, de vruchtzakken intact. Ook hier dus een tweeëiige graviditeit.

Tweeling V-para

De V-para had mijn hulp noodig 14 September 1907 v.m. 1 uur. 'k Vond daar bij uitwendig onderzoek: matig groote uitzetting, buikwand sterk gespannen en zuchtig, kinderlijke harttonen 't duidelijkst rechts van de witte lijn; voelbaar twee groote deelen, één balloterend midden boven de symphysis, 't tweede balloteerend rechts boven. Inwendig onderzoek: volkomen ontsluiting, gebroken vliezen, vrucht in onvolkomen stuitligging, rug rechts, stuit op den bekkenbodem. De weeën waren flink, de weeënpausen klein. 't Duurde toch nog twee uur alvorens de stuit zichtbaar werd. Kort hierna was een jongetje van 2500 gram zonder eenige moeite ontwikkeld. De tweede vrucht bleek te liggen in afgeweken stuitligging, stuit afgeweken op het linker darmbeen, rug rechts achter. Terwijl de uitwendige hand de beweeglijke stuit boven 't bekken houdt, breekt de inwendige tijdens een krachtige wee de vliezen, en haalt het voorste voetje, dat zich presenteert, af. Na een paar weeën was nu de romp tot den navel geboren. De verdere uithaling ging zeer gemakkelijk. Ook dit kind was een jongen, het woog 2300 gram. Beide kinderen schreeuwden onmiddellijk. Na 20 minuten begon patiënte matig te vloeien. 'k Credeerde en de placenta van het eerste kind kwam met intacten vruchtzak te voorschijn. Nu stond de bloeding. Na een half uur bleek ook de tweede placenta losgelaten te zijn. Ook deze volgde op de gewone wijze zonder eenige moeite met gave vliezen. Vooral het

afzonderlijk geboren worden der resp. placentae vond ik hierbij duidelijk spreken voor een tweeeïgige zwangerschap. Opmerkelijk was hierbij ook, dat bij het breken van de vliezen van het tweede kind ik een dubbele vochtblaas moest doorstoten. Ik heb hiervoor geen andere verklaring kunnen vinden als: een vochtophooping tussen amnion en chorion van dit ei.

Prachtexemplaren

Omtrent den duur der baring bij mijn multiparae valt weinig met zekerheid te zeggen, omdat de opgaven daaromtrent zoo weinig betrouwbaar zijn. En het zelf nagaan kan ik ook niet, eenvoudig omdat ik in het meerendeel der gevallen nooit vroeger geroepen word als bij volkomen of bijna volkomen ontsluiting. Mijn flinke, gezonde boerinnen hebben voor het meerendeel zulk een respectabele nakomelingschap, dat de ondervinding hun wel geleerd heeft, wanneer ze om hulp moeten sturen. En ze zien als regel ook niet tegen een beetje pijn op. Nu, er zijn dan ook prachtexemplaren bij, althans - uit een verloskundig oogpunt beschouwd!

Weeënzwakke trad op in drie gevallen. Hierdoor was de duur van ontsluitings- en uitdrijvingstijdperk resp 12 uur en 3 uur; 36 uur en 3 1/2 uur; 24 uur en 1 uur. Krachtige expressie in het laatste tijdperk hielp in deze gevallen uitstekend.

Diverse notities

Verder kon ik nog bij twee baringen constateeren een breken van de vliezen vóór het begin van de weeën en wel bij een VI-para en een II-para. Bij de eerste duurde het ontsluitingstijdperk 5 uur. Dit lijkt kort. In aanmerking echter genomen het verloop bij de vorige baringen, die nooit langer dan een uur geduurd hadden, de krachtige weeën en een zeer krachtig persen van patiënte, was dit vrij lang.

Sprekender was het tweede geval, de II-para. Ook hier was de vorige partus vrij snel verlopen en waren de weeën flink. Nochtans duurde het eerste tijdperk 28 uur.

Een kleine stoomis trad nog in het eerste tijdperk op bij een IV-para. Inwendig onderzoekende vond ik daar: een bijna volkomen ontsluiting met staande vliezen, die tijdens het onderzoek braken. Op te merken was nu, dat de ontsluiting plotseling veel kleiner werd en tijdens een wee niet grooter was als 3 cm. 't Duurde 4 uur voor de ontsluiting weer volkomen was. Kleine ondervindingen, die 't nut van de vochtblaas bepleiten.

Vroegtijdig begon de baring bij een II-para en wel in de 30e week. Als oorzaak van dit te vroege begin moet hoogstwaarschijnlijk opgegeven worden een vuistgrootte tumor, zich bevindende aan de rechterbovenhoek van de b/m en daarmee zonder bepaalde overgang samenhangend. De eerste twee tijdperken verliepen zeer voorspoedig, het nageboortetijdperk minder goed, maar daarover straks.

Ligging

Thans zijn we genaderd aan de ligging der nog restende vruchten. Alle bevonden zich in de lengteligging, waarvan één stuitligging, die zonder moeite ontwikkeld werd. Patiënte was één dergenen, die zich niet had laten onderzoeken tijdens de zwangerschap. Jammer, want juist hier zou het zoo nuttig geweest zijn.

In het mechanisme der baring trad tweemaal een storing op en in beide gevallen ontwikkelde zich een voorhoofdsligging. Eén der twee, een IV-para, liet mij 1 Februari roepen. Patiënte had reeds den ganschen dag weeën. Gewoonlijk verliep de baring vrij snel.

Uitwendig onderzoek: flinke uitzetting, 't kind in schedelliging met rug rechts; schedel boven 't bekken, harttonen goed. Inwendig onderzoek: 5 cm ontsluiting, sterk gespannen vochtblaas, schedel boven 't bekken. Direct na mijn onderzoek (patiënte ligt op de linkerzij) breekt de vochtblaas en vloeit een groote stroom helder vruchtwater naar buiten. 'k Onderzoek inwendig en nu blijkt de schedel in voorhoofdsligging in het bekken gedaald te zijn. De weeën zijn zeer krachtig, de weeënpauzen klein. Na 2 uur begint patiënte te persen. De ontsluiting blijkt nu volkomen te zijn. De schedel is met een flink segment ingedaald. Patiënte begint nu krachtig te persen, 'k ondersteun dit nog met krachtige expressie. Met dit gevolg, dat na 1 uur de schedel zichtbaar is. De neuswortelstreek plaatst zich onder de symphysis en 't kleine ronde achterhoofd wordt zonder moeite geboren. Hoogstwaarschijnlijk moet m.i. het ontstaan van de voorhoofdsligging toegeschreven worden aan: den ongunstigen stand van den bewegelijken schedel (tengevolge van de ongunstige ligging der vrouw en de belangrijke hoeveelheid vruchtwater) bij het plotseling, tijdens een krachtige wee, breken der vliezen.

Als een muur..

Minder voorspoedig verliep het tweede geval. Dit was bij een V-para, die mij 2 September v.m. 7 uur roepen liet en vertelde den ganschen nacht pijn gehad te hebben. Uitwendig onderzoek: krachtige kindsbewegingen: 't kind ligt in schedelliging met rug rechts voor, schedel balloteerend boven het bekken. Inwendig onderzoek: 4 cm. ontsluiting, staande vliezen. Inwendig onderzoek n.m. 1 uur: 8 cm. ontsluiting, schedel boven 't bekken, vliezen breken bij 't onderzoek. De schedel daalt nu met kracht in. Na 1 uur is de ontsluiting volkomen. De schedel staat nu in voorhoofdsligging op den bekkenbodem. 'k Tracht tijdens een wee door 't tegenhouden van het voorhoofd een aangezichtsligging te doen ontstaan. De schedel staat echter als een muur zoo vast! De weeën zijn krachtig, de weeënpauzen klein. Na 1/2 uur begint meconium af te lopen. De kinderlijke harttonen worden slecht. 'k Verzoek Dr K. te komen. Deze legt den tang aan en verkrijgt door trekken een aangezichtsligging. De kin draaide nu naar voor, wat heel mooi te zien was, en de verdere geboorte van de schedel leverde weinig moeite op. 't Kind schreeuwde spoedig, vertoonde eenige druksporen van den tang en een onderkaaksverlamming, die echter spoedig genezen was. Er ontstond geen ruptuur.

Rupturen

Dat ik steeds mijn uiterste best doe, een ruptuur bij mijn kraamvrouwen te voorkomen, is waarlijk niet alleen uit zorg voor de vrouwen, maar ook voor een groot deel uit egoïsme. Iedere ruptuur toch die ontstaat, is steeds een bron van zorg voor mij en de verpleging daarvan neem ik voor 't grootste deel op mijn rekening. Want kraamvrouwen verzorgen?? Dat kent men hier haast niet. Wel zijn hier bakkers maar na den partus is hun werk: 't kind verzorgen en het huishouden bestieren... En bij hun huidig gehalte is het goed, dat ze niet méér doen. 'k Dring er dan ook bij geen enkele op aan de genitaliën van hun kraamvrouw geregeld te reinigen. Wel druk ik hun op het hart het vulvaair verband zeer dikwijls te wisselen en ook het bed zoo rein mogelijk te houden. Ik heb dan vrijwel zekerheid dat hun handen de genitaliën niet raken. En schreef ik hen reiniging voor, 't zou toch op ondoelmatige wijze geschieden en dan vermoed ik, dat meer bedorven zou worden als goedge maakt.

Een ruptuur neem ik, wat nu wel begrepen zal worden, op mijn rekening, door deze eens

per dag (als 't kan 's morgens) op de gewone wijze met sublimaat oplossing te reinigen. 'k Leg er dan een jodoformgaasje op en daarna het gewone verband. Gewoonlijk blijft dit de eerste dagen dan wel tot de middag zitten. Dan verwijderen ze het en leggen er losjes een schoone doek tegen. Maar 'k druk ze op het hart, dat ze niet aan de wond mogen raken. Zoodoende liggen ze dus meer op het verband dan dat dit tegen de ruptuur ligt. Ideaal is deze behandeling zeker niet. Maar vroedvrouwenidealen en vroedvrouwenpraktijk zijn de felste vijanden.

In 't geheel ontstonden 8 rupturen. Twee hiervan ontstonden bij II-parae, waren echter oppervlakkig en zeer klein. Ze behoefden niet gehecht te worden. De zes overige bij I-parae. Daarvan moesten twee gehecht, één met twee hechtingen (ontstaan bij forcipale extractie) en één met drie hechtingen (ontstaan bij spontane uitdrijving van den scheidel in kruinligging).

Nageboortetijdperk

Storingen in het nageboortetijdperk traden strikt genomen gelukkig slechts tweemaal op. "Gelukkig", zeg ik, want dat zijn welhaast de meest zorgwekkende ondervindingen, die men in een verloskundige praktijk (en vooral een plattelandspraktijk waar de medicus dikwijls in 't eerste uur niet te bereiken is) kan opdoen. Het eerste deed zich voor bij een XI-para, waar ik 23 Aug. v.m. 8 1/2 uur geroepen werd en waar te 9 uur het kind in stuitligging geboren werd. Direct na de geboorte begint patiënte heftig te vloeien. De placenta is niet losgelaten, uterus groot en slap, bijna niet tot samentrekken te brengen, zelfs na krachtig credeeren. 'k Laat Dr K., die spoedig te bereiken is, komen en deze gaat meteen tot manueel verwijderen over. De placenta zat muurvast en wordt niet zonder moeite onder heftige bloeding verwijderd. Uterus is niet tot contractie te brengen. Eindelijk, na 3 ergotine-injecties, trekt deze zich samen. Patiënte blijft, hoewel de pols bijna niet meer te voelen is, bij bewustzijn. I liter zout water wordt langzaam als clysmata ingevoerd. Wat echter gedronken wordt, wordt weer uitgebraakt. Na eenige uren wordt de pols wat beter, doch krijgt patiënte een heftige diarrhee. Dit duurt tot 6 uur n.m. Patiënte is doodmoe en houdt nu ook wat melk binnen.

Vervolgens trad stoornis in het nageboortetijdperk op bij de reeds genoemde II-para met vroegtijdige baring. Na twee uur wachtens was hier de placenta nog niet van de uteruswand losgelaten. Wel was de bloeding niet heftig, maar toch aanhoudend, zoodat de pols allengs sneller en het uiterlijk van de vrouw zeer anaemisch werd. Dr K. verwijderde de placenta manueel. De bloeding stond daarna. Het kraambed verliep normaal.

Kraambed

'k Krijg de neiging, als ik over den duur van het kraambed begin te schrijven, een groot vraagteken te zetten. Want ik geloof dat ze me nergens zoo mee bedotten als met deze slotperiode van mijn hulp. Toen 'k hier pas was en mijn vrouwtjes zaten den 3en of 4en dag reeds gemoedelijk bij de tafel, ontstelde ik en met oprecht gemeente verontwaardiging joeg ik ze naar bed. Dat hielp, meende ik, want daarna kwam een periode, dat 'k ze vrij geregeld tot den tienden dag te bed vond. Maar och, wat keek ik sip, toen 'k een paar maal ontdekte dat de kraamvrouw van top tot teen gekleed onder de wol lag. Ze had mij nog niet verwacht en ze hadden gezegd de juffrouw wordt kwaad als je op bent en daarom was ze er maar even ingewipt. Dat is boerinnen-logica! 'Kwaad' word ik nu niet meer, niemand als ikzelf wordt daar de dupe van. Maar ik verzuim nooit hen ernstig te wijzen

op het gevaarlijke van hun handelwijs. Misschien is er toch onder de velen die 'jaja' zeggen en denken 'loop naar de maan', toch wel een enkele die mijn woorden ter harte neemt.

Thans nog een woordje over de afwijkingen in het kraambed. Polsversnelling en temperatuurverhoging constateerde ik in vier gevallen. De oorzaken waren:

1e. een mastitis, die zich bij een I-para ontwikkelde en den 5en dag een pols van 132 en een temp van 38,5 veroorzaakte. 't Is een heftige ontsteking geworden die maanden geduurd heeft, omdat uit vrees voor 'snijden' van alles er aan geknoeid werd en geen medische hulp ingeroepen.

2e. in twee gevallen een heftig bloedverlies.

3e. een dikkedarm ontsteking, die een pols van 136 veroorzaakte en een temp van 39,2. Dr K. nam deze patiënte over.

Verder ontwikkelde zich bij een VI- en een II-para trombose. Bij de VI-para vormde zich de eerste prop den vierden dag aan de binnenzijde van het linker dijbeen. We legden de beenen flink hoog, maar toch breidde het proces zich uit en ontstonden thrombi aan enkel en rechter dijbeen. 'k Gaf ook deze patiënte aan Dr K. over.

Bij de II-para bleef de propvorming tot één plaats beperkt.

De kinderen

Op twee na, kwamen deze allen levend ter wereld. Van deze twee werd één dood geboren, geheel gemacereerd. De oorzaak hiervan kon ik niet opmerken. De tweede stierf waarschijnlijk aan een te lang staan van de vliezen. 'k Vond bij mijn komst daar bij inwendig onderzoek: volkomen ontsluiting, vochtblaas zichtbaar tijdens een wee, vliezen buitengewoon sterk. Met moeite breek ik deze, waarna wankleurig vruchtwater afloopt. Onmiddellijk daarna wordt de schedel in a.l. geboren. Patiënte vertelt tot het laatste toe leven gevoeld te hebben. Bij uitwendig onderzoek had ik tot mijn spijt niet naar de harttonen geluisterd. 't Kind was flink ontwikkeld, niet gemacereerd. 'k Kon geen andere doodsoorzaak vinden.

Asphyctisch waren bij de geboorte vier. Allen schreeuwden ze echter na de gewone huidprikkel aangewend te hebben.

Door de moeder gevoed worden...? Hier zet ik een vraagteken, want ik weet het niet. Men is hier onverantwoordelijk gauw geneigd, de kinderen kunstmatig te voeden. Flinkke, gezonde jonge vrouwen grijpen bij de minste belemmering naar de flesch of propen hun kinderen vol met allerlei onmogelijke papsoorten. Hoe de wichten het nog verdragen is mij dikwijls een raadsel. Brood, beschuit of tarwemeel in melk gekookt, wordt een kind van een paar weken oud met lepels vol gegeven. Pap en vuil... deze twee bondgenooten waken wel tegen overbevolking van de Bommelerwaard...

't Is dikwijls om wanhopig te worden. Maar 'k heb me toch ernstig voorgenomen dat, al bleef 'k hier nog zoo lang, ik toch dag in dag uit op dit aambeeld zal blijven hameren.

'k Zal niet verder gaan met uit te weiden over de zuigelingenverpleging.

Mijn verslag, dat begonnen is met een teleurstelling zou eindigen met een wanhoopskreet.

Voor onze kindskinderen

Of nu, na een jaar werken, mijn praktijkteleurstelling nog zoo groot is als aan het begin? Neen! Het arbeidsveld van een vroedvrouw is niet dat, wat ze verwacht als ze op de

kweekschool is. Ze ziet daar de ideaalwerkkring en dat is goed. Maar dat ideaal verschilt - als alle idealen! - hemelsbreed van de werkelijkheid. Ze botst elken dag tegen domheid en vooroordeel, ook daar waar ze dat allerminst verwacht. Maar aan den anderen kant doet ze ook weer zulk een schat van praktijkkennis op, dat met het verlaten van de kweek-school haar vorming niet eindigt, maar pas aanvangt.

Zo ging het mij. Mijn praktijk ligt vóór me... 'k Verlang ervan te maken wat ervan te maken is. En er is nog veel in het reine te brengen, meer dan ik ooit kan bereiken. Maar iedere vooruitgang zal ik maar blijven beschouwen als een steentje dat ik bijmetsel aan het muurtje, dat mijn voorgangster begon. Misschien wordt het in de toekomst een hecht gebouw. Maar dat zal zijn: voor onze kinds kinderen."

*****

Mej. Sievertsen Buvig spreekt waarderend over haar voorgangster. Ik meen deze voorgangster gevonden te hebben in Mej. de Visser, die zich eind 1903 in de gemeente Ammerzoden vestigde.

Ook zij heeft een verslag gemaakt van haar eerste praktijkjaar. Dit verslag werd opgenomen in het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde, de 9e jaargang. Het eerste deel wordt hier overgenomen.

Jaarverslag 1 Januari 1904 - 1 Januari 1905

Mej. J. de Visser

Vroedvrouw te Wel, Gemeente Ammerzoden.

"Geachte redactie,

Mag ik U onderstaand verslag toezenden met verzoek het in het Tijdschrift voor P.V. op te nemen, zoo U dit geschikt vindt.

Om te beginnen wil ik meêdelen, dat ik de verliezende partij ben geworden in den strijd tegen het niet bestaan van zwangeren- en urine-onderzoek. Dertien weken heb ik op mijn manier al het mogelijke gedaan, om beide radicaal in te voeren, maar het is niet gelukt.

Een paar staaltjes ervan:

29 December 1903, 's voorm. tusschen 9 en 10 uur, stond ik bij Dr K. in den apotheek. Ik vroeg ZEd.: Dr., heeft mijn voorgangster zwangeren en urine onderzocht? Het antwoord luidde: neen juffrouw en ook ik heb het nooit gedaan, tenzij bijzondere aanwijzingen mij daarop attent maakten. Bijzonder slechte gevolgen heb ik er nooit van gezien. Eénmaal heb ik een eclamptica aangetroffen (Dr is hier reeds 12 1/2 jaar en heeft voor deze ook nog een korten tijd een andere standplaats gehad) en deze is er niet aan gestorven. Ik voor mij zou U raden er niet mee te beginnen, want 't is onuitvoerbaar in een praktijk als deze. Ik antwoordde dat ik het niet-kunnen niet inzag, omdat ik niets te doen had, dan mijn practijk en van plan was, me daar geheel aan te wijden. Dat ik daarom gaarne de voldoening voor me zelf wou hebben om uit eigen ervaring te kunnen zeggen of het wel of niet kon. Z.Ed. gaf te kennen, dat hij niet het recht had, het af te keuren, gaf mij de namen en den tijd op van de patiënten, die al vóór mijn komst besproken waren en daarmee was het onderhoud afgelopen.

Nog dienzelfden dag legde ik eenige zwangeren-bezoeken af, onderzocht de patiënten uitwendig, ondervroeg ze en liet de boodschap achter, dat men mij geregeld urine moest

bezorgen. Toevallig trof ik dien dag een dwarsligging aan bij een patiënte, die voor de 4e maal zwanger was, op alle dag liep, volgens Dr een plat rach. bekken had van circa 9, 2 maal verlost was met den hoogen tang (levende kinderen) en eenmaal een dood kind ter wereld had gebracht tengevolge van een stuitligging. Ik veranderde de dwarsligging in een schedelligging en trachtte deze te behouden door het aanleggen van een sluitlaken, hetgeen me gelukte (om den anderen dag ging ik het verspelden). Na 5 dagen werd patiënte verlost door middel van een prophylactische keering en uithaling door Dr K. en werd een direct flink schreeuwende jongen van 4 1/2 K.G. geboren.

De geheele week besteedde ik mijn vrijen tijd aan zwangeren-onderzoek en vond verder niets abnormaals. UEd. begrijpt, hoeveel stof tot praten ik aan de buurvrouwen bezorgde. In de eerste plaats wordt een nieuwelings in een dorpje altijd druk besproken door de dorpsvrouwen, maar nu ik, volgens hun oordeel, met zulke allergekste nieuwe modes kwam opdagen, kwam er geen eind aan al de nieuwtjes. Ik stoorde me echter nergens aan, noch aan de verbaasde gezichten der menigte, noch aan het tegenstribbelen van de patiënten. Trof ik een patiënte, die tegenstribbelde, omdat ze het schaamzaam vond, dan trachtte ik haar, aan een heel zacht lijntje trekkende, te winnen en trof ik een, die beslist en hardnekkig zei: 'ik wil met dat gedoe niet te maken hebben', dan weigerde ik mijn hulp, tenzij men mijn eischen inwilligde. Soms werd me de netelige vraag gesteld: 'Juffrouw, als die nieuwe modes dan zoo hoog noodig voor ons zijn, waarom heeft dan de vorige juffrouw er nooit over gesproken en waarom Mijnheer de Dokter, die ons altijd zoo goed hielp, ook niet?' Ik antwoordde dan, dat ik daarover niet kon oordeelen en dat ze nu niet meer met de andere juffrouw, noch met Mijnheer den Dokter, maar met een nieuwe juffrouw te doen hadden! Dat ik veel moeilijkheden zou ondervinden begreep ik reeds met een paar dagen, maar ik besloot, deze niet te tellen en alles te doen, wat ik in mijn macht had, om mijn zin te krijgen. Immers, wanneer ik toegaf, zou naar ik meende, voor altijd mijn practijk bedorven zijn door het gevoel, dat door mij de verloskunde niet werd uitgeoefend zooals het behoort en dat wel, omdat ik voor kleine moeilijkheden terug had gedeinsd. Den slag verliezen, daar geloofde ik niet aan, want ik zou goed voor de menschen zijn en zou het veroordeel tegen mijn nieuwe modes wel langzamerhand uitroeien, door te trachten het vertrouwen van de vrouwtjes te winnen. Ik stond de eerste weken niet toe, dat één stilletjes wegbleef met de urine, want ik dacht, als ik die eene laat loopen, dan vertelt zij dat aan een ander en ook deze zal 't probeeren! Was er een afvallige, dan reed ik er over een paar dagen met mijn fiets naar toe en vertelde aan de menschen, dat ik geen hulp verleende, tenzij men de urine bracht. Voor Dr zal het een lastige zaak geweest zijn en 'k zal er Z.Ed. altijd dankbaar voor zijn, dat hij mij, ondanks veel onaangenaams als gevolg daarvan, de eigen ervaring niet heeft onthouden. Een enkele keer vroeg Z.Ed. me, hoe het ging in de practijk en dan was 't antwoord: "Goed, Dr"! Ik wilde niet klagen, want ik wou toch niet van mijn ingeslagen weg af en voelde me er ook werkelijk gelukkig op.

Behalve de gehechtheid aan de oude modes waren er nog twee moeilijkheden zoo langzamerhand bij gekomen, welke ik met minder recht bestrijden kon. De eerste was: "Wie moet geregeld de urine brengen?" (Zooals UEd. weet, ben ik vroedvrouw in drie plattelands-gemeenten, waaronder behooren 6 dorpjes, zoodat sommige patiënten minstens een paar uur van me af wonen. Ik woon in het centrum van mijn practijk.) Voor de kinderen vonden de menschen het geen werk en de man moest er derhalve 's avonds mee op stap. Zoo'n man was vaak een boerenarbeider, die den geheelen dag hard had moe-

ten werken en 't is te begrijpen, dat hij, na een paar maal de urine gebracht te hebben, zijn aardigheid er heelemaal af-had en beslist weigerde, te meer, daar het hem niet in zijn hoofd te praten was, dat het nuttig was voor zijn vrouw. Volgens hem kwam het vroeger even goed terecht als nu. Meer dan één begon om die reden slordig te worden in het brengen en liet het daarna totaal na. Toen het voorjaar in het land kwam en de boeren het druk kregen, werd het getal afvalligen steeds grooter.

De tweede nieuwe moeilijkheid was, dat de meeste menschen hier een groote kudde kinderen hebben en maar één vertrek, hetwelk voor slaap- en woonvertrek en tevens keuken dienst moet doen. Gedurende de tijd dat de patiënt barende is, moeten de kinderen naar de bureu gebracht worden en als ik nu vooraf kwam voor een uitwendig onderzoek, dan moest dat regiment kinderen opgeruimd worden, wat niet altijd gemakkelijk ging en voor de moeders erg lastig was. Ik zie nog enkele meerzwangeren voor me staan met de vraag of ik hun toch niet wou helpen zonder zwangeren- en urine-onderzoek, want ze hadden zoo'n huis vol kinderen en 't ging anders altijd ook goed.

Zoo nu en dan kwam men ook mijn hulp inroepen, zonder mij vooraf iets te hebben laten weten. Als ik dan vroeg naar de reden dier onbeleefdheid, dan luidde het antwoord: anders waren we bang, dat u vooraf bij ons zoudt komen. Zoo iets was ellendig voor me en toen Dr K. me nog weer eens vroeg of ik haast begreep, dat radicale invoering van de zoogenaamde nieuwe modes niet ging, antwoordde ik wrevelig over de geleden nederlaag: 'den meerbarenden kan ik het niet leeren, maar ik zal al de nieuwe kraamvrouwen opkweeken onder de nieuwe modes, opdat misschien later een plaatsvervangster niet meer verhinderd worde haar plicht te doen". Hoe ZEd. zooveel geduld met me had, begrijp 'k soms nog niet.

't Was echter nog niet erg genoeg! Hoe ik mijn krachten ook inspande, de eerstbarenden voor mijn goede zaak te winnen, zoolang ze gezond waren wilden ze er niets van weten en waren soms zoo brutaal, dat ze me kwamen vragen of ik genegen was de verlossing te komen leiden, maar zoo goed wou wezen niet te komen vóór men mijn hulp inriep. Toen dat een keer of wat gebeurde was ik erg boos en zie nog Dr lachen, toen ik ZEd. verontwaardigd vertelde, dat het van nu af gedaan was met het heele zwangeren- en urine-onderzoek en dat ik nu zelf van het nalaten ervan zou gebruik maken. Want ik had in mijn practijk nog nooit een baring bij stuitligging geleid, maar wel drie stuitliggingen in de zwangerschap gekeerd en twee dwarsliggingen eveneens gekeerd. Nog nooit had ik eiwit in de urine gevonden, maar dat kon daarom nog wel eens komen en ik zag me al verbazend knap worden in 't ontwikkelen van armen en hoofd bij stuitligging, stelde mij een enkel geval voor waarbij ik genoodzaakt zou zijn een inwendige keering te doen en zou op die manier ook nog eens weer een eclamptica mogen verplegen, zooals op school. De menschen... die hadden niet gewild en 'k zou hun zoo goed helpen als ze mij maar toestonden.

Ik ging derhalve sedert half April zoo goed als niet meer op zwangerenbezoek. De oude mode, door mijn voorgangster opgericht, weer ophalen, wilde ik niet (mijn voorgangster bracht den patiënten vooraf een bezoek ter kennismaking, hetgeen zijn goede zijde voorzeker had). Deze toestand bleef bestaan tot half Mei. 17 Mei werd 's avonds omstreeks 8 uur mijn hulp ingeroepen voor een eerstbarende. Ik had ze nog nauwelijks ooit gezien. Bij mijn komst vond ik een hoofd op doorsnijden. Ik onderzocht verder niet. De indruk, welke ik van het zichtbare gedeelte van den schedel kreeg, stond mij niet aan en

tijdens de eerste de beste wee oefende ik krachtige expressie uit, zodat de schedel ten koste van een klein gedeelte van de bilnaad, dadelijk geboren werd. De romp volgde met een volgende wee en een voldragen maar tener dood kind werd geboren. Nu was de vraag: waaraan is dat kind gestorven? Tengevolge van de baring kon niet, want uit de ondervraging bleek dat alles normaal was verlopen en 't kind zag er ook hoegenaamd niet blauw uit. 't Was ook niet gemacereerd. De bezichtiging wees me echter direct een andere kant uit, want patiënte was overal zuchtig en had vreeselijk dikke beenen. Patiënte vertelde me o.a. dat ze in den laatsten tijd veel hoofdpijn had gehad en op mijn vraag waarom ze mij dit niet had laten weten luidde het antwoord: och, juffer, de bureu zeeën, dat zij 't zoo ook altijd hadden! Onderwijl kwam Dr, want ik had ZEd. direct ervan laten weten. ZEd. constateerde dat het kind zoo ongeveer een dag of 10 dood was en zeer waarschijnlijk tengevolge van een bij de moeder bestaand nierlijden overleden was. Patiënte werd op melkdieet gezet en den volgenden morgen werd er 4% eiwit in de urine gevonden. Tot mijn spijt heb ik niet naar bloedhaarden in de placenta kunnen zoeken, want bij de menschen gaat zooiets moeilijk en 'k kan evenmin de heele placenta meenemen. Dit geval bracht me echter tot inkeering. Ik kon mezelf in dit geval niet geheel en al vrijspreken van schuld. Was ik een beetje toegegender geweest en een gewone visite aan patiënte gebracht, dan had ik haar er toch op kunnen wijzen dat ze mij bericht moest laten brengen wanneer ze dikke voeten kreeg of wanneer ze veel hoofdpijn had of wanneer ze veel braakte, kortom, wanneer alles niet meer was zooals gewoon. Dan had ik misschien nog tijdig genoeg het nierlijden ontdekt. Tot nog toe had ik beslist gezegd: 'Of werken zooals het behoort, of niets doen'. Nu echter begreep ik, dat ik ook van nut kon zijn op den middenweg. Ik besloot derhalve alles te vergeten wat ik mij van mijn practijk had voorgesteld en ervan te maken wat ik er van maken kon. Ik bracht voortaan iedere zwangere een bezoek, ongeveer in de 7e-8e maand, praatte even met haar, ondervroeg betreffende haar gezondheidstoestand, het verloop van vroegere baringen, leven voelen enz. Vond ik alles normaal, dan ging ik weer verder, de boodschap achterlatend, dat men mij even moest laten weten, wanneer er iets, al was het nog maar zoo weinig, niet in den haak was. Dat ging beter en dat doe ik nu nog en 't bevalt me goed."

Uitspraak van het Centraal Medisch Tuchtcollege te 's Gravenhage, dd. 28 april 1933

Het Centraal Medisch Tuchtcollege te 's Gravenhage heeft de volgende beslissing gegeven betreffende de klacht van:

X. vroedvrouw, wonende te A. tegen

Y. echtgenoot van Z., vroedvrouw, wonende te A.

Het Centraal Medisch Tuchtcollege:

Gezien de stukken:

Gehoord de klaagster, en de vroedvrouw, over wie geklaagd is;

Overwegende ten aanzien der feiten:

dat klaagster zich op 28 September 1932 heeft gewend tot het Medisch Tuchtcollege te Eindhoven met een klaagschrift tegen Mevrouw Z.-Y., vroedvrouw, wonende te A., inhoudende, dat laatstgenoemde zich zou hebben schuldig gemaakt aan handelingen, die het vertrouwen in den stand der vroedvrouwen ondermijnen, welke handelingen zouden bestaan in:

1e. onbehoorlijke mededinging door regelmatig en dus onmatig adverteren in plaatselijke en andere bladen;

2e. onbehoorlijke mededinging door plaatsing voor raam van eigen woning en van winkelraam elders van 'reclameplaten';

3e. onbehoorlijke mededinging door het publiek in den waan te brengen, dat zij in het bezit is van een diploma voor ziekenverpleging en van een diploma of aanteekening voor kraamverpleging, terwijl aangeklaagde in werkelijkheid niet bevoegd is zich verpleegster te noemen;

4e. onbehoorlijke mededinging en ernstige overtreding der eerste beginselen van collegialiteit door zich bereid te verklaren voor rekening van derden (Nederlandsche Bedrijfsvereniging voor Ziekengeldverzekering voor het Sigarenbedrijf en aanverwante bedrijven) verloskundige hulp te verleenen aan patiënten, die reeds een andere vroedvrouw hadden besproken, welke vroedvrouw niet accoord ging met het te lage door bedoelde derde geboden tarief, terwijl aangeklaagde terwille van het geld wel genoeg met dat tarief wilde nemen en zich zodoende door onderbieding tracht practijk te verzekeren ten koste van haar vakgenooten.

dat het Medisch Tuchtcollege te Eindhoven na onderzoek der zaak bij beslissing van 28 December 1932 de klacht heeft afgewezen, voorzoover ten deze van belang op grond van de volgende overwegingen:

'Overwegende, dat de geïncrimineerde feiten ten aanzien van het plaatsen van advertenties, reclame biljetten en de opgave in den Telefoongids te A. door de erkenning van de aangeklaagde en de door de klaagster overgelegde producten zijn bewezen;

Overwegende, dat het College in het algemeen dergelijke feiten, in het bijzonder de misleidende vermelding in den Telefoongids te A. afkeurenswaardig acht;

Overwegende, dat echter in geen deele is gebleken, dat het medisch belang der maatschappij door de ger. oemde handelingen is gelaedeerd, welk belang in het bijzonder door de Wet van 2 Juli 1928 wordt beschermd en aan welk belang dus in de eerste plaats geïncrimineerde handelingen dienen te worden getoetst;

Overwegende, dat voorts niet is weersproken en mitsdien als vaststaande moet worden aangenomen, dat Mevrouw Z.-B. onmiddellijk nadat op haar handelingen aanmerking was gemaakt, deze heeft gestaakt, behalve voor zoover de vermelding in den Telefoongids te A. betreft, hetgeen echter weer niet geheel aan haar schuld te wijten is, mede in verband met het feit, dat deze telefoongids, naar het College uit eigen wetenschap bekend is, slechts jaarlijks gewijzigd wordt, zoodat, gezien de houding van aangeklaagde aangenomen mag worden, dat zij zal zorg dragen, dat de bedoelde misleidende vermelding, bij de eerstvolgende wijziging van genoemden telefoongids, wordt verbeterd;

Overwegende, voorts, dat met betrekking tot het geschil met de meergenoemde Bedrijfsvereniging, allereerst niet is gebleken, dat de aangeklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan de feiten, zooals deze haar ten laste zijn gelegd;

Overwegende, dat wel is gebleken, dat er een geschil bestaat tussen de meergenoemde bedrijfsvereniging en enkele te A. gevestigde vroedvrouwen en aangeklaagde niet anders gedaan heeft dan te trachten uitvoering te geven aan de door haar met genoemde bedrijfsvereniging getroffen overeenkomst;

Overwegende, dat niet is gebleken, dat te A. een algemeen geldend tarief bestaat ter hoogte van de door klaagster gestelde bedragen, zelfs veeleer, dat een dergelijk tarief niet bestaat en dat het tarief door aangeklaagde aangehouden in overeenstemming is met datgene, wat steeds te A. heeft gegolden en zelfs hooger is dan door ziekenfondsen en door de gemeente wordt betaald;

Overwegende, dat het College den indruk heeft, dat door eenige vroedvrouwen of eenige organisatie van vroedvrouwen getracht wordt een door haar gewenschte tarievenpolitiek ingevoerd te krijgen en zij zich, nu zij dit organisatorisch niet heeft kunnen of kan bereiken, van de hulp van het College tot het bereiken van gemeld doel trachten of tracht te verzekeren;

Overwegende, dat het College voorts den indruk heeft in het bijzonder uit de geproduceerde stukken, dat zoowel bij de klaagster als bij de getuige N. een verschillende opvatting bestaat over het begrip 'handelingen, die het vertrouwen in den stand der vroedvrouwen ondermijnen', wanneer het handelingen van anderen en van haar zelve betreft; Overwegende, dat het College, gezien al het voorgaande, ondanks de erkenning van het afkeurenswaardige karakter van eenige der te laste gelegde handelingen, van meening is, dat de ingediende klacht dient te worden afgewezen en geenerlei maatregel op Mevr. Z.-Y. te worden toegepast;

dat klaagster tegen voormelde haar op 23 Februari 1933 in afschrift toegezonden beslissing tijdig, immers bij beroepschrift van 6 Maart 1933 bij het Centraal Medisch Tuchtcollege in hooger beroep is gekomen, op den inhoud van welk beroepschrift hieronder, voorzoover noodig, zal worden teruggekomen;

Overwegende ten aanzien van het recht:

dat niet is gebleken, dat Mevr. Z.-Y. zich zou hebben schuldig gemaakt aan 'regelmatig en dus overmatig adverteeren in plaatselijke en andere bladen', daar deze feiten door genoemde vroedvrouw, die heeft erkend een enkele maal te hebben geadverteerd, zijn ontkend en klaagster tot staving harer klacht slechts heeft overlegd een exemplaar van

een plaatselijk blad van 23 April 1932, waarin een advertentie van Mevrouw Z.-Y. is opgenomen, welke advertentie echter volgens de verklaring van deze, de laatste is, welke zij heeft geplaatst;

dat op den inhoud van bedoelde advertentie hieronder nader zal worden teruggekomen; dat Mevrouw Z.-Y. de plaatsing van een reclame-biljet voor een winkelraam elders heeft erkend, doch het Centraal Medisch Tuchtcollege, hoewel het een dergelijke reclame voor een vroedvrouw onbehoorlijk acht, geen aanleiding vindt om op dit onderwerp verder in te gaan, nu is gebleken dat voormeld reclame-biljet na indiening der klacht is verwijderd;

dat Mevrouw Z.-Y. heeft erkend, dat zij, behalve een naambord op haar deur ook een gedrukt biljet voor het raam harer woning heeft geplaatst, doch dit feit op zichzelf, den inhoud van dit biljet buiten beschouwing latende, waarop hieronder nader zal worden teruggekomen, geen reden tot klagen behoeft te geven;

dat door de overgelegde uitknipsels en door de erkenning van Mevrouw Z.-Y. is komen vast te staan, dat in den vorigen telefoongids te A. was opgenomen de vermelding: Z.-Y. Verloskundige, Gedipl. verpleegster,

tevens kraamverpl.....

en in den thans te A. geldende telefoongids zijn opgenomen de vermeldingen:

Z.-Y., Verloskundige, gedipl. verpl. tevens kraamverpleging

VERLOSKUNDIGE-GEDIPL.VERPL. Z.-Y., tevens Kraamverpl.

dat Mevrouw Z.-Y. heeft verklaard geen enkel diploma als verpleegster te bezitten;

dat Mevr. Z.-Y. het misleidend karakter van bovenstaande vermeldingen erkennende, te harer verontschuldiging heeft aangevoerd, dat de opgaven voor den telefoongids zijn verstrekt door harer echtgenoot, die gediplomeerd verpleger is, zoodat zij voor deze handelwijze niet aansprakelijk zou zijn;

dat dit verweer evenwel moet worden verworpen;

dat immers, indien een onjuiste vermelding buiten medeweten en tegen den wil van Mevrouw Z.-Y. in den telefoongids was opgenomen, zij maatregelen had behooren te nemen om herhaling te voorkomen;

dat, nu Mevr. Z.-Y. die maatregelen niet heeft getroffen en in den volgenden telefoongids een misleidende vermelding op twee plaatsen is opgenomen, voor het Centraal Medisch Tuchtcollege vaststaat dat deze vermeldingen zoo al niet op haar verzoek dan toch met medeweten en goedvinden van Mevrouw Z.-Y. zijn geplaatst;

dat het zich ten onrechte aandienen als gediplomeerd verpleegster, tevens kraamverpleegster, zooals dit door Mevr. Z.-Y. in den telefoongids is geschied, valt onder de handelingen, die het vertrouwen in de stand der vroedvrouwen ondermijnen, nog daargelaten, dat deze handelwijze ook strafbaar is gesteld bij art. 10 van de Wet van 2 Mei 1921; dat immers vorenbedoelde gedraging er op gericht is het vertrouwen van het publiek te verwerven mede op grond van diploma's welke Mevr. Z.-Y. niet bezit, en dus door misleiding, welke misleiding door een vroedvrouw als zoodanig ten aanzien van hare bevoegdheden gepleegd, het vertrouwen in den stand der vroedvrouwen ondermijnt; dat deze misleiding, welke op zichzelf reeds een ernstige misdrijving vormt, te bedenkelijker is, nu Mevrouw Z.-Y. daarmee kennelijk het doel heeft gehad zich ten koste van andere vroedvrouwen ter plaatse, die het publiek niet misleiden, praktijk te verwerven; dat toch in de voormelde advertentie van 23 April 1932 en in het gedrukt biljet, hetwelk Mevrouw Z.-Y. voor het raam harer woning heeft geplaatst ook zijn opgenomen de woor-

den: "Tevens kraamverpleging", terwijl in bedoelde advertentie bovendien staan vermeld de woorden "Goedkoop Tarief" en ook in het gedrukt biljet voor het raam der woning behalve van kraamverpleging ook van een speciaal tarief wordt melding gemaakt;

dat Mevrouw Z.-Y. nog wel heeft opgemerkt, dat met kraamverpleging is bedoeld de nazorg voor de kraamvrouw, doch men dan ook niet behoort te spreken van kraamverpleging - welk begrip een geheel andere inhoud heeft - doch van kraamverzorging of nazorg;

dat het Centraal Medisch Tuchtcollege van oordeel is, dat toepassing van één der maatregelen bedoeld in art. 5 van de Wet van 2 Juli 1928 in dit geval niet achterwege kan blijven, - zulks te minder nu Mevrouw Z.-Y. het onbehoorlijke van haar optreden niet, althans niet voldoende, schijnt in te zien - doch van meening is, dat thans nog met een waarschuwing kan worden volstaan;

dat het vierde onderdeel der klacht is ongegrond; dat immers is gebleken, dat afgezien van enkele bijzondere gevallen, door Mevrouw Z.-Y. steeds wordt toegepast het te A. geldend tarief, en dit ook geschiedt, indien een verlossing wordt verricht voor rekening van een Bedrijfsvereniging;

dat er onder de vroedvrouwen te A. wel een strooming bestaat om ten aanzien van verlossingen, welke voor rekening eener Bedrijfsvereniging worden verricht, een hooger bedrag in rekening te brengen dan in overeenkomstige gevallen geschiedt, indien de verlossing voor rekening van de kraamvrouw zelve wordt verricht, doch het niet willen medewerken tot zoodanige verhooging, daargelaten of deze gerechtvaardigd zou zijn, niet als onbehoorlijke mededinging of gebrek aan collegialiteit mag worden aangemerkt; dat uit het bovenstaande volgt, dat de beslissing waarvan beroep, niet in stand kan blijven;

dat deze beslissing, met het oog op haar belang, voor bekendmaking in aanmerking komt; Rechtdoende in Hooger Beroep;

Vernietigt de beslissing van het Medisch Tuchtcollege te Eindhoven dd 28 December 1932;

En opnieuw rechtdoende:

Verstaat dat Mevrouw Z.-Y. zich heeft schuldig gemaakt aan handelingen, die het vertrouwen in de stand der vroedvrouwen ondermijnen;

Past op Mevrouw Z.-Y. den maatregel van waarschuwing toe.

Aldus gewezen in Raadkamer op 28 April 1933 door de Heeren Mr P.J.M. Aalberse, Voorzitter; Dr N.H. Josephus Jitta en Dr A. Sikkel Azn., Leden-geneeskundigen; S. Sieverts en Buvig en C. Stoffers, Leden-vroedvrouwen, in tegenwoordigheid van Mr L. Lindeboom, Secretaris.

Bevoegdheidsuitbreiding in de Wet op de Uitoefening der geneeskunst. 1932

Artikel 15

De vroedvrouwen zijn bevoegd aan zwangeren in de tweede helft van de zwangerschap raad of bijstand te geven met betrekking tot de zwangerschap.

Bij het waarnemen van afwijkingen zijn zij bevoegd tot het nemen van maatregelen, indien en voorzoover deze door Onzen met de uitvoering van deze wet belasten Minister zijn aangegeven.

In alle andere gevallen zijn zij verplicht de waargenomen afwijkingen ter kennis te brengen van een door belanghebbende aan te wijzen geneesheer.

Artikel 16

De vroedvrouwen zijn bevoegd tot het verleenen van verloskundigen raad of bijstand, het aanwenden van den katheter hieronder begrepen, bij ongestoord verloopende baringen. Zoodra de vroedvrouw bemerkt, dat het verrichten van eenige verloskundige kunstbewerking noodig is of zal worden, draagt zij zorg, dat ten spoedigste de hulp van een geneeskundige wordt ingeroepen. Indien een geneeskundige niet aanwezig is op een tijdstip, waarop een noodzakelijke verloskundige kunstbewerking welke zonder gebruikmaking van instrumenten kan geschieden, moet plaats vinden en niet langer kan worden uitgesteld, gaat de vroedvrouw zelve tot de kunstbewerking over.

Artikel 16a

Zoodra de vroedvrouw bemerkt, dat in verband met de baring het toedienen van eenig geneesmiddel noodig is of zal worden, draagt zij zorg, dat ten spoedigste de hulp van een geneeskundige wordt ingeroepen. Indien een geneeskundige niet aanwezig is op een tijdstip waarop de toediening van een door Onzen met de uitvoering van deze wet belasten Minister aan te wijzen geneesmiddelen moet plaats vinden en niet langer kan worden uitgesteld, gaat de vroedvrouw zelve tot de toediening van het geneesmiddel over.

Artikel 16b

De vroedvrouwen zijn bevoegd de kraamvrouw gedurende tien dagen of zooveel langer als voor het herstel noodig is te behandelen, zoolang zich geen afwijkingen voordoen. Bij het waarnemen van afwijkingen zijn zij verplicht de hulp van een geneeskundige in te roepen.

Artikel 17

De vroedvrouwen geven aan den Inspecteur van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid, belast met de handhaving van de bepalingen dezer wet, de door hem gevraagde inlichtingen in den vorm en binnen den tijd door hem vastgesteld.

Van al hare verrichtingen houden zij een dagboek bij, waarvan de inrichting nader zal worden bepaald door Onzen met de uitvoering van deze wet belasten Minister.

Bij de bovenstaande wetsartikelen behoren de volgende twee Ministeriële Beschikkingen.

Ministeriële Beschikking (1932)

1. aan te wijzen als maatregelen, die de vroedvrouw bij het waarnemen van afwijkingen gedurende de zwangerschap mag nemen:
  - a. Het opheffen van liggingsafwijkingen, indien dit door uitwendige handgrepen kan geschieden;
  - b. Het bestrijden van zwangerschapsziekten, zulks echter naar de aanwijzing en onder toezicht van een deskundige.

Ministeriële Beschikking (1932)

2. aan te wijzen als gevallen, waarin de in art. 16a bedoelde geneesmiddelen door vroedvrouwen mogen worden toegediend:
  - a. weënzwakte bij normaal baringskanaal, wanneer de vliezen gebroken zijn, de schedel geheel is ingedaald, er volkomen ontsluiting is, de spildraai geheel is volbracht en het hoofd in achterhoofdsligging staat, een en ander, indien deze toestand drie uur heeft geduurd of er levensgevaar voor het kind bestaat;
  - b. bloedingen in het nageboortetijdperk;
  - c. bloedingen na de geboorte der placenta, veroorzaakt door onvoldoende samen-trekking der baarmoeder;
  - d. dreigende dood door hartzwakte (collaps)
3. aan te wijzen als geneesmiddelen, tot welker toediening vroedvrouwen mogen overgaan:

in de gevallen genoemd in het vorige lid, onder a en b: de preparaten, bereid uit de achterkwab van de glandula pituitaria;

in de gevallen, genoemd in het vorige lid, onder c: behalve de voor a en b aangegeven preparaten, moederkoorn (*secale cornutum*) en de preparaten uit moederkoorn bereid;

in de gevallen, genoemd in het vorige lid onder d: middelen, die in staat zijn de hartwerking te verbeteren, campher of coffeïne-oplossing in ampullen.

De toediening dezer geneesmiddelen mag niet langs de weg van de aderen geschieden.

BIJLAGE VI

Hoezeer Mej. Sievertsen Buvig nauwkeurig lette op alles wat vroedvrouwen betreft blijkt uit een stukje van haar in het Tijdschrift voor Praktische Verloskunde in 1925.

De vroedvrouw in de literatuur

Het gebeurt niet dikwijls dat in boeken van beteekenis sprake van een vroedvrouw is. Doktoren spelen meermalen een heldenrol, verpleegsters waren rond als een voorbeeld van dienende liefde maar de vroedvrouw - daar spreekt men liefst niet over. Dit in de oogen van velen zoo geheimzinnige wezen heeft, als ze nog eens de eer geniet in het gezichtsveld van een schrijver te treden liefst een rol te vervullen als handlangster van ontucht (Frühlingserwarten b.v.) of buit op andere wijze de domheid en goedgeloovigheid van het publiek uit. Een sprekend voorbeeld hiervan vinden we weer in het laatste boek van den pas overleden grooten schrijver Herman Heijermans 'Droomkoninkje'. Met klimmende belangstelling en stijgende bewondering las ik dit boek. En ik betwijfel het niet: het zal een van onze meest gelezen boeken worden. Maar begrijpt ge het pijnlijke gevoel dat me bekreep toen op blz. 260 een vroedvrouw ten tooneele verscheen en ik daarover de volgende woorden las:

't Was een klein, zwart vrouwtje met saamgegroeide wenkbrauwen en een lorgnet op 't mopsneusje. De man behoefde niet in de mijnen te werken, want zij verdiende geld als water als vroedvrouw en in 'r vrijen tijd met 't lezen van koffiedik.' enz.

Ja, lezeressen, ge zult verbaasd zijn. Maar dit schreef ik werkelijk over uit 'Droomkoninkje', dat eerst als feuilleton verscheen in 'de Telegraaf', overgedrukt werd in 'de Courant' en thans als boek duizende lezers trekt. Het verhaal werd voleindigd in het jaar onzes Heeren negentien honderd en drie en twintig en speelt in dezen tijd.

S.S.B.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

1. *Tijdschrift voor Praktische Verloskunde* 1904 tot 1947.
2. *Het Orgaan* van de Bond van Nederlandsche Vroedvrouwen 1927, 1930 tot aan de vereniging met bovengenoemd tijdschrift.
3. H. Festen. *125 jaar Geneeskunst en maatschappij*.
Geschiedenis van de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst. 1974
4. Prof. Dr J.F.Rang. *Rechtspraak medisch tuchtrecht 1930-1976*
Serie medisch recht. Kluwer, Deventer. 1977
5. *Zur Geschichte der Gynäkologie und Geburtshilfe*.
Aus Anlass des 100jährigen Bestehens der Deutschen Gesellschaft für Gynäkologie und Geburtshilfe.
Herausgegeben von L.Beck. Springer-Verlag, Berlin Heidelberg 1986
6. Dr L. de Jong. *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog*.
Deel 8
Staatsuitgeverij 1978
7. *Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde*, jaargang 39, 13 Oktober 1961 (gewijd aan het 100-jarig bestaan van de Kweekschool voor Vroedvrouwen te Amsterdam.)
8. R.B.M. Rigter *Met raad en daad*.
De geschiedenis van de Gezondheidsraad 1902-1985
Dissertatie Erasmus universiteit Rotterdam, 1992

Catharina Schrader Stichting

Klomp Cahiers:

J. Klomp met medewerking van W. J. Meijer

De jaren zestig: De vroedvrouw bijna verdwenen -
leve de vroedvrouw.

J. Klomp

E. Voorbergen: Een vroedvrouw in woelige tijden
en in tijden van verandering (1936-1982).

J. Klomp

S. Sievertsen Buvig: een gedreven vroedvrouw (1904-1947)

J. Klomp

Wat wilden ze, wat mochten ze, en... wat mochten ze niet.
De ontwikkeling van de bevoegdheden van de vroedvrouwen
onder de wet op de uitoefening van de geneeskunst. (1865-1993).
(verwacht in 1996)

De Klomp Cahiers worden uitgegeven door de Catharina Schrader
Stichting, opgericht met als doelstelling het bevorderen van de bekendheid
van het beroep van verloskundige en het bevorderen van wetenschappelijk
onderzoek op verloskundig gebied. De Stichting is in 1981 opgericht door
de Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (NOV).

